

Bilimsel Bir Psikoloji Projesi

— (1895) —

Sigmund Freud

Çeviren: İbrahim Şahin Ateş

Çeviride esas alınan metin: Freud, S. (1950). Project for a Scientific Psychology (1950 [1895]). *The Standard Edition of the Complete Works of Sigmund Freud, Volume I (1886-1899): Pre-Psycho-Analytic Publications and Unpublished Drafts*, 281-391.

Terminolojik mukayeseler için metnin başvurulan Almanca baskısı: Freud, S. (1950). Entwurf einer Psychologie. *Aus den Anfängen der Psychoanalyse : Briefe an Wilhelm Fliess, Abhandlungen und Notizen aus den Jahren 1887-1902*, Imago Publishing Co., Ltd., 371-466.

Kapak Tasarımı: Ali Akkaya

Türkçeye Çevirenin Önsözü

Proje'yi Türkçeleştirmek kısa yaşamımdaki en büyük gurur ve mutluluk kaynağı oldu. Bununla birlikte ben bir çevirmen değilim, yaşamımı bu iş ile, eğer bu şekilde söylemek ile haddimi aşmayacak olursam, bir metni başka bir dilde gereğince, eşi nadir bir sadakat sunarak söylemekle kazanmıyor ve yeni bir yaşam vermiyorum bir metne, yeni bir dilde. Bir gün bu metin Almanca esasından bu işin ehillerince Türkçeleştirildiğinde tüm Freud okurları gibi ben de büyük bir mutluluk duyacağım. Lâkin o günün ne zaman geleceğini bilemiyorum; geleceğine dair inancım, çalışmalarını hayranlık ve heyecan ile takip ettiğim arkadaşlarımdan ve henüz tanışma şerefine nail olmadığım insanlara ettiğim şahitlikten geliyor. O gün gelecektir ve gelene dek, yegâne arzum, kusurlarım ile de olsa, Freud'un *Proje*'sini çalışmak isteyen kimseler için erişilebilir kılmaktır.

Bu çeviri *Standart Baskı* editörlerinin yapmış olduğu çeviri esas alınarak yapıldı ve ayrıca yine kendilerinin *Proje*'ye bir "ek" ("Ek B") olarak sundukları Freud'un Fliess'e 1 Ocak 1896'da göndermiş olduğu mektup da Türkçeleştirildi. *Standart Baskı*'nın düzenine aşına olanların bileceği üzere "köşeli parantezler" içerisindeki dipnotlar *Baskı*'nın editörüne aittir. Ben okuyucunun Türkçe çeviriyi İngilizce çeviri ve metnin Almanca aslı ile mukayese edebilmesini kolaylaştırabilmek namına, gerekli olduğuna inandığım yerlerde ilgili kavramların Almanca asıllarını dipnotlar düşerek belirttim ve bu dipnotların (ve az sayıdaki diğer dipnotumun) sonuna "çn." ibaresini ekledim.

İbrahim Şahin Ateş

22.06.2022

Üsküdar

“Bilimsel Bir Psikoloji Projesi’ne” (1950 [1895]) Editörün Girişi

Entwurf Einer Psychologie

James Strachey

(a) Almanca Baskı:

1950’de *Aus den Anfängen der Psychoanalyse* [Psikanalizin Başlangıcından], Marie Bonaparte, Anna Freud ve Ernst Kris, ed., 371-466. London: Imago Publishing Co. içinde.

(b) İngilizce çeviri:

[*Project for a Scientific Psychology*]

1954’te *The Origins of Psycho-Analysis* [Psikanalizin Kökenleri] yukarıda belirtildiği şekilde düzenlenmiştir, 347-445. London: Imago Publishing Co.,: New York, Basic Books. (Tr. James Strachey.)

Yine James Strachey’e ait olan mevcut çeviri tamamen gözden geçirilmiş bir çeviridir ve esas müsvedde ile uyumlu olarak düzenlenmiştir. Almanca başlık (“Bir Psikoloji Taslağı”) *Anfänge*’nin editörleri tarafından seçilmiştir; İngilizce çevirinin başlığını seçen kişi çevirmendir. Müsveddenin bir başlığı yoktur.

(1) Tarihsel Özet

Wilhelm Fliess’e yazdığı 27 Nisan 1895 tarihli bir mektupta (Freud, 1950a, 23. Mektup) Freud kendisine ait “Nörologlar için Psikoloji” ile fazlasıyla meşgul olmaktan şikâyetçidir. “Gerçekten çok çalışana ve bırakmak zorunda kalana dek ona olumlu bir manada yenik düşmüş olacağım. Hiçbir zaman böylesine güçlü bir meşguliyeti tecrübe etmemiştim. Ondan bir şey çıkacak mı ki? Umuyorum ki öyle ama bu zor ve yavaş bir iş.” Bir ay sonra, 25 Mayıs 1895’te (24. Mektup) yazdığı bir başka mektupta Freud bu “Psikoloji’yi” daha fazla açıklar: “Hatırlanamayacak denli uzak zamanlardan beri beni çağırıyordu fakat nevrozlar ile ancak şimdi karşılaştım, işte bu denli yaklaştılar. İki amaç bana eziyet ediyor: Şayet bir kimse niceliksel mülahazaları, sinir kuvvetlerinin bir çeşit ekonomisini ortaya koyacak olursa zihinsel işleyişin teorisinin nasıl bir biçim alacağını incelemek ve ikincisi, psikopatolojiden normalin psikolojisi namına bir yarar elde etmek. Hakikaten de normal psişik süreçler ile açık hipotezler yoluyla ilişkilendirilmezsele nöro-psikotik hastalıklar hakkında tatmin edici bir genel bakış elde etmek imkânsızdır. Son birkaç haftadır devam eden çalışmalarımın her bir dakikasını buna hasrettim; geceleri 11’den 2’ye kadar geçen zamanı böylesi hayaller, yer değiştirmeler ve tahminlere harcadım ve bir saçmalığı öne sürene yahut gerçekten ve şiddetle aşırı derecede çalışana dek hiç durmadım ve günlük tıbbî faaliyetlerime dair hiçbir ilgimin kalmadığını fark ettim. Yine de herhangi bir sonuç için uzunca bir süre beklemen gerekecek.” Ne var ki kısa süre

içinde daha umutlu hâle gelmiş, 12 Haziran'da (25. Mektup) “psikolojik yapı başarılı olacağına benziyor ki bu bana çokça zevk verecek. Elbette ki henüz kesin hiçbir şey söylenemez. Şimdiden bunun hakkında bir şeyi ilan etmek 6 aylık bir kız çocuğu fetüsünü baloya göndermeye benzer.” Ve 6 Ağustos'ta (27. Mektup) “uzun süren bir tefekkürün ardından patolojik savunma ve aynı zamanda pek çok önemli psikolojik sürece ilişkin bir anlayışa ulaştığıma inanıyorum.” Ne var ki neredeyse aynı vakitlerde bir aksaklık meydana gelmişti. Freud 16 Ağustos'ta (27. Mektup) şöyle yazıyordu: “Benim φψω'ne ilişkin garip bir tecrübe yaşadım.¹ Sana endişe verici haberimi verdikten ve ikinci bir zirveyi tırmanıp tebrikini bekledikten sonra yeni güçlükler ile karşılaştım ve bu yeni göreve solugumun yetmeyeceğini fark ettim. Bu yüzden çabucak karar verdim, tüm ilkeleri bir kenara attım ve ne olursa olsun onunla ilgilenmediğime kendimi ikna ettim.” Aynı mektubun devamında şöyle yazar: ““Psikoloji” benim için hakikaten bir çile. Her nasılsa keyif çatmak yahut mantar toplamak çok daha sağlıklı. Nihayetinde savunmayı açıklamaktan fazla bir şey istememiştim lâkin merkezî nitelikteki bir şeyleri açıklamaya itildim. Niteliği, uykuyu, hafızayı, yani esasında, tüm bir psikolojiyi çalışmak zorunda kaldım. Artık bunun hakkında hiçbir şey duymak istemiyorum.”

Ernest Jones'un bize aktardığına göre bundan kısa zaman sonra, 4 Eylül'de, Freud Fliess'i Berlin'de ziyaret eder. Arkadaşı ile sohbeti gözüken o ki düşüncelerini daha berrak kılmasını kolaylaştırır; *Proje*'nin tertibi bu ziyareti müteakiben birden ortaya çıkar. Hakikaten de birdendir zira Freud 23 Eylül'de (28. Mektup) şöyle yazar: “senin eleştirilerine istinaden hâlen trendeyken φψω'min özet bir açıklamasını yazmaya başladım.” Ve bu esasında bugün elimizde olduğu kadarıyla *Proje*'nin kaleme dökülmüş birkaç sayfalık taslağını oluşturur. “Halihazırda, tabii, bir karalamadan fazlası değil ki zaten bu kadarı da hacimli bir cilt ediyor ama umarım, büyük beklenti içerisinde olduğum eklemelerin için bir temel oluşturur. Şimdi, benim bir süreliğine dinlenen beynim için geriye kalan güçlükler çocuk oyuncağı.” 8 Ekim'de Freud o vakte kadar tamamlamış olduklarını *iki* defter hâlinde Fliess'e gönderir (29. Mektup). “Bunlar ben geri döndükten sonra karalandılar ve sana yeni olan çok az şeyi aktaracaklar. Bastırmanın psikopatolojisini ele alan üçüncü bir defteri şimdilik kendime saklıyorum çünkü bu, meseleyi yalnızca belirli bir noktaya kadar ele alıyor. Bu noktadan itibaren çalışmamı yeniden taslaklar hâlinde ele almak zorundayım ve bu konuda aynı zamanda hem gururlu ve mutlu hem de utanç içerisinde ve perişanım; yoğun bir zihinsel işkencenin ardından, şimdiye dek, kayıtsız bir biçimde kendime bunların uygun bir biçimde bir araya gelmediğini ve belki de hiçbir zaman gelemeyeceğini söyledim durdum. Bir araya getiremediğim şey bunun mekanizması değil de – bu konuda sabırlı olacağım – bastırmanın açıklaması, ona ilişkin klinik bilgi ne olursa olsun, bu arada, büyük ilerlemeler kat etmiştir.” Bir hafta sonra, 15 Ekim'de (30. Mektup), mesele bir kez daha çözüme kavuşturulmadan bir kenara bırakılmıştır lâkin 20 Ekim'de (32. Mektup) çok daha büyük bir iyimserlik patlak vermiştir: “Yoğun bir gece esnasında... bariyerler birden kalktı, perdeler düştü ve nevrozları bilincin belirleyicilerine ilişkin detaylarına dek görebilmek mümkün oldu. Her şey bir araya gelmişti, dişliler birbirine geçmişti, bu şey gerçekten de bir makine olduğu ve yakında kendi başına iş göreceği izlenimini vermişti. Üç nöron sistemi, niceliğin serbest ve bağlı hâlleri, birincil ve ikincil süreçler, ana akım ve sinir sisteminin

¹ Daha sonra görüleceği üzere Freud tarafından bunlar ve çeşitli diğer alfabetik semboller *Proje*'sinde kullanılacaktır.

uzlaşma eğilimi, dikkat ve savunmanın iki biyolojik kuralı, bastırmanın cinsel belirlenimi ve nihayet algısal bir işlev olarak bilincin belirleyicileri – tüm bunlar uyum içerisindeydi ve hâlâ da öyledirler! Elbette ki kendimi bu keyif ile tatmin etmiyorum.” Ne var ki bu neşeli vakit yalnızca kısa bir süre devam etmişti. 8 Kasım’da (35. Mektup) tüm psikoloji taslaklarını bir çekmeceye kaldırdığını “ve 1896’ya dek burada kalmaları gerektiğini” yazmıştı. Gereğinden fazla çalıştığını, rahatsız olduğunu, kafasının karıştığını ve meselenin üstesinden gelemediğini hissetmişti, dolayısıyla hepsini bir kenara bıraktı ve diğer meselelere döndü ve 29 Kasım’da (36. Mektup) şöyle yazdı: ““Psikoloji’de” tasarladığım zihin hâlini artık anlayamıyorum; nasıl olup da seni buna maruz bıraktığımı anlayamıyorum.” Bununla birlikte bir ay sonra, 1 Ocak 1896’da (39. Mektup), Fliess’e esasen *Proje*’de benimsenen bazı temel konuların derinlemesine bir gözden geçirimini muhteva eden uzun bir mektup gönderdi. Bu mektup *Proje*’nin kendisine ek olarak aşağıda bulunabilir. Bu mektup ile *Proje*, 50 yıl sonra Freud’un Fliess’e gönderdiği unutulmuş mektuplarla birlikte ortaya çıkana dek gözden kayboldu. Yalnızca *Proje*’de muhteva edilen fikirler süredurdu ve nihayetinde psikanaliz teorileriyle filizlendi.

(2) Metin ve Çevirisi

Yukarıdaki kaynakçada gösterildiği üzere çalışmanın Almanca metninin ilk baskısının bulunduğu *Aus den Anfängen der Psychoanalyse* 1950 yılında Londra’da basıldı ve İngilizce çevirisi 4 yıl sonra bunu takip etti. Metnin yayınlanan Almanca baskısının doğruluğuna ilişkin bazı şüpheler vardı ve gözden geçirilmiş bir çeviri yapılanaya dek, ilk işin güvenilir bir Almanca metin sağlamak olduğu açıktı. Bu, müsveddenin fotostatik kopyasının ayarlanmasını sağlayan Bay Ernst Freud’un nezaketi ile mümkün oldu.²

Müsveddenin incelenmesi vesilesi ile müsveddeyle metnin basılı hâli arasında çokça fark olduğu kısa süre içerisinde teyit edildi. Böylece çevirmen, Freud’un yazılarının çoğunda karşılaşması gerekenden farklı bir konumla karşı karşıya kaldı. Başka bir metinde, tercümenin doğruluğundan kuşkulu ya da şüpheli olan bir okuyucu daima güvenilebilir bir Almanca metne başvurabilir. Ne yazık ki ne burada böyle bir basılı metin mevcuttur ne de esas müsveddenin bir tıpkıbasımını üretilmedikçe bir kimse böylesi bir metne sahip olabilir. Dolayısıyla çevirmen kaçınılmaz olarak özel ve ağır bir sorumluluk taşır zira okur tamamen onun insafına kalmıştır ve metin de bu durum gözetilerek ele alınmalıdır. Çevirmenin metin üzerine verdiği hükümleri idare eden iki şey olmalıdır: Birincisi, anlaşılabilir ve okunaklı bir şey ortaya koymayı ve bunu kabul edilebilir bir İngilizce ile yapmayı ve ikincisi, olabildiğince kesin bir biçimde yazarın kastettiğine inandığı anlamı tercüme etmeyi hedeflemelidir. Bu iki hedef bazen çatışabilir ama bu kadar güç ve önemli bir iş söz konusu olduğunda ve koşullar da bahsedildiği gibiyken, çevirisi doğruluktan yana hiçbir zaman olmadığı kadar çok ağır basar.

² *Proje*’nin müsveddesi, yaklaşık olarak 80’i 10 x 8 inçlik, 20’si 14 x 10 inçlik toplamda 100 sayfadan oluşur. Büyük sayfalar “III. Bölüm” ile başlar. İlk iki kısmı içeren küçük ilk 4.5 sayfanın trende (kurşun kalem ile) yazılan sayfalar olduğu açıktır.

Burada Freud'un el yazısı Gotik alfabeye aşına olan bir kimse için deşifre etmesi bilhassa güç değıldir ve esasında metnin kendisi de fazlaca tartışılacak hususu içermez. Freud'un (Ben Jonson'un Shakespeare için söylediğı gibi) "hiçbir zaman bir satırı karalamadığını" söylemek neredeyse kati suretle doğrudur ve sayfalar boyunca yazısı her türlü değışiklikten azadedir. Yaklaşık 40 bin kelime içeren bu metinde bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar düzeltme vardır. Dolayısıyla, bu bağlamda, ortaya çıkan sorunlar ve sorular metne ilişkin meselelerden kaynaklanmayıp grleceğı üzere basılı metinde kaza eseri atlanan ya da yanlış yazılan sözcükler mevcut olsa da sorunları doğuran asıl mesele Freud'un ifadelerinin yorumu ve bunları okuyucuya en iyi şekilde sunmaktır.

Daha basit olan meseleler ile başlayalım. Freud titiz bir yazar değıldi ve belirli sayıda aşıkr kalem sürçmesi vuku bulmuştu. Bu hatalar metnin burada sunulan hâlinde kuşku uyandırıcı olmadıkça yahut özel bir öneme sahip olmadıkça bir yorum yapılmadan dzeltildiler. Freud'un noktalamaları düzenli değıldir (bir virgül atlanabilir yahut açılan bir parantez kapatılmayabilir) ve her durumda İngilizcedeki kullanımdan farklıdır. Bu, daima kolaylıkla değerlendirilemeyen paragraf düzeni için daha da geçerlidir. Bu sebeple biz buradaki baskıda bu noktalarda esas metni değışiklik yapmadan izlemeyi zorunlu görmedik. Diğer bir yandan, Freud'un bir kelimeyi vurgulamaktaki oldukça karakteristik ve İngilizce olmayan yöntemine sıkıca bağlı kaldık: Freud kendisi için bilhassa önem arz eden herhangi bir kelime ya da ifade ya da cümleyi vurgular.³ Vurguda bulunmak için kullandığı bir başka yöntem olan sözcüğü Gotik yerine Latin alfabesi ile yazma yöntemini dipnotlarla belirtmenin gereksiz olduğunu düşündük. Bu hususların pek çoğunda, bu arada, tavrımız *Anfnge*'de izlenene benzerdir.

Lâkin Freud'un msveddesindeki esas problem onun kısaltmaları kullanma biçimidir. Bu biçimler çeşit eşitdir. Bunlar, trende iken kurşun kalem ile yazdığı ilk 4.5 sayfalık kısımda oldukça fazladır. Fakat başka metinlerde olduğu gibi yalnızca belirli kelimeler kısaltılmamış, cümleler de telegraf vari bir biçimde ifade edilmiştir: atlanan belirli ve belirsiz tanımlıklar, fiilsiz cümleler, gibi. Bu noktada, örneğin, metnin ilk cümlesinin harfiyen çevirisi şu şekilde olacaktır: "Niyet doğal-bilimsel bir psik., yani, psik.'yi özgül maddî parçacıkların nic. olarak belirlenen süreçleri olarak sunmak, dolayısıyla onu aşıkr ve çelişkiden uzak kılmaktır." Burada anlam kuşku götürmez; makul olan yol elbette ki boşlukları doldurmak, anlamın daha az kesin olan tamamlayıcılarını köşeli parantezler içerisinde sunmaktır. Bu ilk 4.5 sayfadan sonra kesin bir değışiklik söz konusudur; kısaltmalar neredeyse tamamen belirli kelimelerin kısaltılması ile sınırlandırılmıştır.

Bununla birlikte, yine burada, bazı ayrımlar yapılmalıdır. (a) Evvel evrensel olarak kullanılan kısaltmalar söz konusudur; örneğin "usw"nin "und so weiter" ("vs.") ve "u"nun "und" ("ve") için kullanılması gibi. (b) Akabinde Freud'un yazılarında sıklıkla kullandığı diğerleri, örneğin, "ung" ve "ungen" için "g" ve "gen", "Besetzung" (yk) için "Besetzg." gibi. (c) Sonrasında metinde ya da onun belirli bazı paragraflarında sıklıkla kullanılan kısaltmalar gelir. Bunlardan en tipik olanları, rneğin, "Contactschranke" (temas bariyeri)

³ Daima bir dipnot yolu ile belirterek birkaç yerde, açıklık namına, sözcükleri eğik yazmak suretiyle kendi vurgularımızı belirttik.

yerine geçen “*Cschr.*’dir”. Bu sözcük ilk seferinde uzunca, sonraki seferlerde kısaltılarak yazılmıştır. Benzer şekilde “*Qualitätszeichen*” (“nitelik göstergeleri”) için “*Qualz.*” gibi sık kullanılan kavramlarda da aynı şey geçerlidir. Tüm bu türden kısaltmaları çeviride tekrar ederek okuyucu rahatsız etmenin bir manası yoktur; Freud’un bunlar söz konusu olduğunda neyi kastettiği açıktır. (d) Şimdi sıra kısaltmalardan ziyade Freud’un daima kullanmaya düşkün olduğu alfabetik işaretler olan sembollere gelir. Örneğin, “*Neuron*” (“nöron”) “*N*”, “*Wahrnehmung*” (“algı”) için “*W*”, “*Vorstellung*” (“temsil”) için “*V*” gibi. Bunların yanına belki “*Erinnerung*’un” (“anı”) Freud tarafından yaygın olarak kullanılan “*Er*” kısaltması sayılabilir. Tüm bunlar Freud tarafından büyük bir sıklıkla kullanılıyor olsa da zaman zaman (ve düzensizce) sözcükleri kısaltmadan yazdığı da olur. Burada da anlam hususunda herhangi bir şüphe olmadığından biz hep kısaltma yolunu tercih ettik.⁴ (e) Geriye bu durumun geçerli olmadığı beşinci bir tür kalır. Yunanca harfler olan ϕ , ψ ve ω (*phi*, *psi* ve *omega*) bu metinde Freud tarafından gereğince açıklandıklarında oldukça karmaşık kavramlar olacak olan şeyler için kullanılan kısaltmalardır ve bunlar bizim çevirimizde de değiştirilmeden bırakılmışlardır.

Omega teorisi ve onun *W* ile ilişkisine dair makul bir teori şu şekildedir: Freud, oldukça açık gerekçeler ile ϕ ve ψ olarak adlandırdığı iki nöron “sistemi” ile eserine başlar. Sonraları, algılar ile ilgili olan üçüncü bir nöron sistemi için bir sembole ihtiyacı olduğunu keşfeder. İmdi, bir yandan diğer ikisi gibi Yunan alfabesinin sonundan gelecek üçüncü bir harf uygun olacaktır. Diğer bir yandan, algıya göndermede bulunmak da arzu edilirdir. Görmüş olduğumuz üzere büyük “*W*” harfi “algı”ya (“*Wahrnehmung*”) karşılık gelir ve Yunanca *omega* küçük “*w*” harfine oldukça benzer. Dolayısıyla algı sistemi için “ ω ”’ı seçti. İşin esprisi ya da yarısına tekabül eden bir kısmı İngilizcede mevcut değildir. Yine de burada, “alg.”dan ziyade *Standard Edition*’ın (Tür. *Standart Baskı*) sonraki ciltlerinde de söz konusu sistemin adı olan “ ω ”’ı benimsemek yerinde gözüktü. Freud’un müsveddesinde “*W*” ve “ ω ” arasındaki ayrım açıktır ve belki de *Anfänge*’nin en bariz kusuru sıklıkla bunu gözden kaçırmak, bazen metnin anlamı hususunda talihsiz sonuçlara yol açmaktır.

Tüm bu alfabetik işaretler arasında son olarak *Q* ve onun gizemli yoldaşı *Q̇* gelir. Hiç şüphesiz her ikisi de “niceliğin” karşılığıdır. Peki, aralarındaki fark nedir? Ve her şeyin ötesinde niçin Yunanca *ēta* burada telaffuz edilmez? Freud hiçbir yerde bunu doğrudan ifade etmese yahut açıklamasa da fark açıktır. “*Q̇*” şeklinde yazmaya başladığı lâkin sonradan “*η*”’yı ortadan kaldırdığı bir yer ve “*Q* ve *Q̇*’ten müteşekkil bir nicelikten” bahsettiği başka bir yer vardır. Fakat esasında, bunlardan yalnızca bir sayfa önce, farkı kendisi açıklıyor gibidir. İfadesi belirsizlikten azade olmasa da söylediğine göre *Q* “dışsal nicelik” ve *Q̇* “psşik nicelik”tir. Freud’un kendisinin de bazen bu işaretler hususunda tutarlı olmadığı ve hakikaten de “*Quantität*” sözcüğünü bazen kısaltmadan yahut birazcık kısaltarak kullandığı da eklenmelidir.

⁴ “*W*” ve “*Er*” örneklerinde burada bir kısıtlama söz konusudur. Bunların bazen sırasıyla “*Wahrnehmungsbild*” (“algısal imge”) ve “*Erinnerungsbild*”e (“anı imgesi”) karşılık geldiği görülecektir. Doğru kısaltılmamış biçime kesin olarak karar vermenin tek yolu, daha uzun terimlerin nötr, kısa terimlerin ise dışı olmasına bağlıdır. Genellikle kararı mümkün kılan bir tanımlık yahut sıfat söz konusudur lâkin bu durum okuyucunun editörünün hükmüne sığındığı yerlerden birisidir ve ayrıca yine bu durum mevcut çeviri ile *Anfänge* arasındaki farklardan birisidir.

Açık bir şekilde okurun bu bilmece için kendi çözümünü bulması gerekir ve bu sebeple biz burada “Q”, “Qñ” ve “niceliğin” kullanımında titizlikle müsveddeyi takip edeceğiz.

Doğrusu genel olarak, söylediğimiz üzere, esas metne olabildiğince yakın olmaya çalıştık; önemli hususlarda ondan ayrıldığımızda ve ciddi kuşkular içerisinde olduğumuz yerlerde bunu ya köşeli parantezler ya da dipnotlar kullanarak belirttik. Bu noktada tüm değişikliklerini hiçbir belirteç kullanmadan gerçekleştiren *Anfänge* editörlerinden temelden ayrılıyoruz. Bu duruma istinaden, bizim baskımızın *Anfänge*'den esasen ayrıldığı noktalarda metnin Almanca esasını dipnotlarda belirttik. Q ve Qñ kullanımındaki sık hatalarda olduğu gibi küçük çaplı tutarsızlıklar okura bildirilmeden düzeltildi lâkin hâl böyleyken bile Almanca baskıdaki çokça hatayı düzeltmek gereğinden fazla dipnotu gerektirdi. Şüphe yok ki pek çok okur bundan rahatsız olacaktır lâkin bu durum aynı zamanda Almanca baskıya sahip olanları Freud'un esas müsveddesine yaklaştırma vazifesi de görecektir. Bu sebep ile olağandışı koşullar gözle görülür bilgiçliğimizi temize çıkarabilir.

(3) Eserin Önemi

Proje'nin metni, böylesine detaylı önlemler almaya değer mi? Buna Freud'un kendisi muhtemelen “hayır” derdi. O *Proje*'yi iki ya da üç hafta içerisinde çalاکalem yazdı, yarım bıraktı ve yazım aşamasındayken onu ciddi biçimde eleştirdi. Yaşamının sonraki yıllarında görünen o ki onu tamamen unuttu ya da en azından ona hiçbir zaman atıfta bulunmadı. Ve ileri yaşlarında metin ona yeniden sunulduğunda, onu yok etmek için elinden geleni geri koymadı.⁵ Öyle ise bu metnin bir değeri var mıdır ki?

Yazarının *Proje*'ye önyargıyla yaklaştığını düşünmek için gerekçeler mevcut ve *Proje*'nin önemi epeyce farklı iki yoldan gerekçelendirilebilir.

Standart Baskı'nın sonraki ciltlerinin bibliyografik dizinlerini inceleyen herkes her bir ciltte ona, Fliess ile mektuplaşmalara ve *Proje*'ye atıflarla, hem de bolcasıyla karşılaşacaktır. Ve bunun bir sonucu olarak, *Standart Baskı*'nın sonraki ciltlerine pek çok atfı da burada takip eden sayfalardaki dipnotlarda bulacaktır. Bu durum *Proje*'nin görünüşte nörolojik bir belge olmasına karşın kendi içerisinde Freud'un sonraki psikolojik teorilerinin çekirdeğini muhteva edişine dair çarpıcı gerçeğin bir ifadesidir. Bu bağlamda *Proje*'nin keşfi yalnızca tarihsel bir ilgiyi cezbetmez; *Proje*, aslında, Freud'un daha belirsiz olan bazı temel hipotezlerine ilişkin ilk ışığı tutar. *Proje*'nin *Düşlerin Yorumu*'nun teorik yedinci bölümünün kavranışı konusundaki yardımı *Düşlerin Yorumu*'na Editörün Girişi'nde (*Standard Ed.*, 4, xv vd.) detaylıca tartışılmıştır. Lâkin esasında *Proje* yahut onun görünmez hayaleti, en sonuncularına dek Freud'un tüm teorik yazılarına musallat olur.⁶

⁵ Bu anekdotun izahı için Jones'un biyografisinin ilk cildinin XIII. Bölüm'üne bakılabilir (1953, 316-18).

⁶ Meraklı bir öğrenci bu uzun yolu bilhassa Fliess'e 1 Ocak ve 6 Aralık 1896'da gönderilen mektuplar, *Düşlerin Yorumu*'nun (1900a) VII. Bölüm'ü, “Zihinsel İşleyişin İki İlkesi” (1911b), 1915'te yayınlanan metapsikolojik metinler, *Haz İlkesinin Ötesinde* (1920g), *Ego ve İd* (1923b), “Gizemli Yazı Tahtası” (1925a) ve son olarak *Psikanalizin Özeti*'nden (1940a [1938]) geçerek takip edebilir.

Bununla birlikte *Proje* ile Freud'un sonraki görüşleri arasındaki pek çok gözle görülür bağlantı bunlar arasındaki temel farkları gözden kaçırmamıza sebep olmamalıdır.

Evvvela, bu sayfalarda psikanalizin teknik prosedürlerini önceleyecek çok az şey olduğu hemen göze çarpar. Serbest çağrışım, bilinçdışı malzemenin yorumu, aktarım oldukça az söz konusu edilir. Yalnızca düşlere ilişkin paragraflarda sonraki klinik gelişmelerin habercileri ile karşılaşılır. Psikopatolojiyi ele alan klinik malzeme büyük ölçüde II. Bölüm ile sınırlandırılmıştır. I ve III. Bölümlerde teorik ve *a priori* temeller inşa edilir. Bu bağlamda farklı bir zıtlık daha gözle görülürdür. Büyük ölçüde bağlantısız olan klinik kısımda (II. Bölüm) cinsellik oldukça öne çıkarken teorik kısımlarda (I ve III. Bölümler) yalnızca küçük bir rol oynar. Esasen tam da *Proje*'yi bir araya getirdiği zamanlarda Freud'un nevrozlar üzerine klinik araştırmaları büyük ölçüde cinselliğe odaklanıyordu. Tam da Fliess'e *Proje*'deki bazı teorik temelleri gözden geçirdiği uzunca mektubu gönderdiği gün, aynı zamanda ona savunma nöropsikozları üzerine ikinci makalesinin (1896b) bir ön çalışması olan "Bir Noel Peri Masalı'nı" da gönderdiği [anımsanacaktır](#). Cinselliğin klinik ve teorik önemi hususundaki rahatsız edici ayrım ancak bir iki yıl sonra çocuk cinselliğinin ve bilinçdışı dürtüsel itkilerin temel öneminin tanınmasına yol açan Freud'un oto-analizi vesilesiyle çözülebilecekti.

Bu da bizi Freud'un *Proje*'deki teorileri ile sonrakiler arasındaki başka bir büyük bir ayrıma daha getirir. *Proje*'deki görüntüye göre tüm vurgu çevrenin organizma üzerindeki etkisi ve organizmanın buna tepkisine dairdir. Dışsal uyaranlara ek olarak endojen uyaranlar da olduğu doğrudur lâkin bunların doğası neredeyse hiç göz önünde bulundurulmamıştır. "Dürtüler" isimleri bile bulunmayan, yalnızca müphem varlıklardır. Endojen uyaranlara ilişkin ilgi "savunmacı" işlemler ve bunların mekanizmaları ile sınırlı kalmıştır. Sonraları neredeyse kadiri mutlak olan "haz ilkesinin" burada yalnızca ketleyici bir mekanizma olarak değerlendirilişi merak uyandıran bir gerçektir. Hakikaten de dört yıl sonra yayınlanan *Düşlerin Yorumu*'nda bile bu ilkeye hâlen "hazsızlık ilkesi" denmektedir. İçsel kuvvetler dışsal olanlara ikincil bir tepki olmaktan çok az fazlasıdır. İd hâlen keşfedilmemiştir.⁷

Bunu akılda tutarak Freud'un teorilerinin genel gelişimi üzerine daha genel bir bakışa ulaşabiliriz. *Proje*'de elimizdeki şey zihnin id-öncesi bir "savunmacı" tanımıdır. Çocuk cinselliğinin tanınması ve cinsel dürtülerin analizi ile Freud'un ilgileri savunmadan uzaklaştı ve Freud geniş ölçüde kendisini yaklaşık yirmi yıl boyunca id'e ilişkin çalışmalara adadı. Çalışmasının son döneminde, ancak bu çalışma az ya da çok tükenmiş görüldüğünde, savunma düşüncesine geri döndü. *Proje*'de *Ego ve İd*'de ortaya çıkan yapısal benliğin izlerinin görülebileceği sıklıkla işaret edilir. Tabii bu çok doğaldır. Psikolojik süreçlerin id-öncesi ve id-sonrası görüntüleri arasında benzerlikler olmak zorundadır.

Proje'nin bu yanları üzerine tefekkür bu çalışmaya ilişkin ilgi çekici başka bir noktayı sezdirir ki bu nokta psikanalizden uzaktır ve burada münasip bir biçimde ele alınamaz. Freud'un zihinsel fenomenin fizyolojik kavramlar çerçevesinde açıklanmasına yönelik yetmiş yıl önceki

⁷ Zihnin işleyişinin *Düşlerin Yorumu*'nun VII. Bölüm'ünün B Alt Başlığı'ndaki genel açıklaması, bilhassa zihnin *alıcı* bir aygıt olarak altının çizilmesi yönünden hâlen *Proje*'dekine çokça benzemektedir: "esas etkinliğimizin tümü (ister içsel ister dışsal olsun) bir uyaran ile başlar ve sinirlenme ile biter" (*Standard Ed.*, 5, 537).

yaklaşımı aynı sorunlara yönelik belirli modern yaklaşımlar ile benzerlik taşıyor gibidir.⁸ Daha sonraları beşerî sinir sisteminin işleyişi açısından elektronik bir bilgisayara benzer yahut özdeş olarak nitelendirilebileceği öne sürülmüştür ki hakikaten de her ikisi de malumatı (İng. *information*) alan, depolayan, işleyen ve üreten makinelerdir. Freud tarafından burada tasvir edilen “nöronal” olayların karmaşıklığı ve bunları idare eden ilkeler içerisinde malumat teorisinin ve sibernetiğin sinir sistemine yaklaşımlarındaki hipotezlere ilişkin bir ya da iki ipucu görülebileceği makul bir şekilde işaret edilmiştir. Bu yaklaşım benzerliğine ilişkin birkaç örnek ele alacak olursak, öncelikle, Freud’un “hafıza”ya sahip olması gereken bir makine sunmak yönündeki önemli ısrarını bir kenara yazabiliriz; yine bu noktada makinenin geçmiş olayların anısına dayanarak dışsal bir uyarana yönelik farklı tepki biçimleri arasında uygun bir seçim yapabilmesini mümkün kulan “temas-bariyerleri” söz konusudur. Ve son olarak Freud’un algı mekanizmasına sunduğu izahta makinenin çevreyle başa çıkarken yaptığı hataları düzeltmek için bir araç vazifesi gören, temel nitelikte bir öneme sahip geri-bildirim (İng. *feed-back*) kavramına bir giriş söz konusudur.

Şayet teyit edilecek olursalar böylesi benzerlikler ve diğerlerinin Freud’un fikirlerinin özgünlüğüne ve verimliliğine ilişkin yeni kanıtlar sunacağına hiçbir şüphe yoktur ve Freud’u sonraları ortaya çıkan davranışçılığın öncüsü olarak görmek çekici bir olasılık olabilir. Aynı zamanda bu hevesin Freud’un kavramları kullanma biçimine yönelik bir çarpıtma ve onun bazen belirsiz olabilen vurgularını esasında ilişkilerinin olmadığı modern yorumlar ile birlikte okuma riski vardır.⁹ Ve nihayetinde Freud’un kendisinin tüm nörolojik çerçeveyi bir kenara attığını unutmamamız gerekir. Bunun sebebini tahmin etmek de güç değildir. Zira Freud makinenin *Ego ve İd*’de (1923b, *Standard Ed.*, **19**, 18) “derinlik psikolojisinin karanlığındaki tek yol göstericimiz, son çare olarak, bilinçli olmak ya da olmamak özelliğidir” diyerek açıkladığı şeye ilişkin hiçbir açıklama sunmuyordu. Ölümünden sonra yayınlanan ve son çalışması olan *Psikanalizin Taslağı*’nda (1940a [1938], *Standard Ed.*, **23**, 157) psişik aygıtın yapısına ilişkin bir incelemenin başlangıç noktasının “tüm açıklamalara veya tasvirlerle meydan okuyan, benzeri olmayan bir olgu, bilinç olgusu tarafından sağlandığını” bildirdi ve şu dipnotu ekledi: “Amerikan davranışçılık doktrininde örnek bulan en uç noktadaki bir düşünce biçimi bu temel gerçeği dikkate almayan bir psikoloji inşa edebilmenin mümkün olduğunu düşünür!” Benzeri bir kayıtsızlığı Freud’un kendisine yüklemek nahoş olurdu. *Proje* yazarı tarafından kabul görmeyen, bitmemiş bir şey olarak kalmalıdır.

Editör çevirinin bazı kısımlarını New York Eyalet Üniversitesi’nden Profesör Merton M. Gill ile tartışmak ve onun hatırı sayılır miktarda kıymetli önerisini benimsemek gibi bir şansa sahipti. Bununla birlikte onun, metnin son hâli veya yorumdan herhangi bir şekilde sorumlu olduğu varsayılmamalıdır.

⁸ Bu satırlar ile birlikte krş. Pribram’ın (1962) *Proje*’nin önceki baskılarına yönelik oldukça derinlemesine ve detaylı açıklaması.

⁹ *Proje*’de atıfta bulunulduğu varsayılan elektrik bilimine ilişkin bazı yorumlar için bkz. Ek C.

Proje'deki Kısaltmalar için Yönerge

Q = Nicelik (geneli itibariyle yahut dış dünyadaki büyüklük kertesı açısından)

$Q\eta$ = Nicelik (hücre içi büyüklük kertesı açısından)

ϕ = geçirgen nöronlar sistemi

ψ = geçirimsiz nöronlar sistemi

ω = algı nöronları sistemi

W = algı (*Wahrnehmung*)

V = temsil¹⁰ (*Vorstellung*)

M = motor imge

¹⁰ Buradaki “temsil” karşılığına ilişkin kısa bir açıklama için bkz. Sigmund Freud, Organik ve Histerik Felçler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma İçin Bazı Hususlar (1893), *Felsefe Sanat Psikanaliz*, 11. Dönüt: <https://www.felsefesanatpsikanaliz.com/organik-ve-histerik-motor-felçler-uzerine-karsilastirmali-bir-calisma-icin-bazi-hususlar-1893-sigmund-freud/> (Erişim Tarihi: 23.06.2022).

Bilimsel Bir Psikoloji Projesi [I. Bölüm]

Genel Tasarı

Giriş

Niyet, doğal bilim olacak bir psikoloji sunmak, yani, psişik süreçleri özgül maddî cisimciklerin niceliksel olarak belirlenebilir hâlleri ile sunmak, dolayısıyla, bu süreçleri aşikâr ve çelişkiden azade kılmaktır. *Proje*'nin iki esasî söz konusudur: [1] Aktiviteyi durağanlıktan ayıran şey, genel hareket yasalarına tâbî olan Q^{11} olarak değerlendirilmelidir. (2) Nöronlar¹² maddî cisimcikler olarak alınmalıdır.

N ve $Q\eta$ – Benzeri deneyler artık yaygındır.¹³

[1] Birinci Teorem: Niceliksel Görüş

Bu, doğrudan bilhassa aşırı yoğun temsillerin¹⁴ dikkate alındığı patolojik klinik gözlemden – göreceğimiz üzere, niceliksel karakteristiğın normalden daha açıkça ortaya çıktığı histerinin ve takıntılı nevrozların gözleminden – türemiştir.¹⁵ Burada [bu hastalıklarla ilişkili olarak] tanımlanması gereken uyarıcı, yer değiştirme, konversiyon ve boşalım gibi süreçler, doğrudan, nöronal uyarımın akış hâlindeki bir nicelik olduğunu akla getirmiştir. Burada kabul gören şeyi genellemeye girişmek makuldü. Bu düşünceden hareket ile tüm işlevi içeriyor gözüktüğünden nöronal aktiviteyi Q ile ilişkilendirecek temel bir ilkeyi ortaya koymak mümkün oldu. Bu nöronal eylemsizlik ilkesidir, yani, nöronlar kendilerini Q 'ten kurtarma eğilimindedirler. Buna dayanarak [nöronların] işlevleri gibi yapıları ve gelişimleri de anlaşılabilir.¹⁶

İlk aşamada *eylemsizlik* ilkesi, $Q\eta$ 'in alınışını onu serbest bırakarak nötralize etme tertibatına istinaden [nöronların] motor ve duyuşal olarak yapısal ikiliklerini açıklar. Şimdi, refleks hareket serbest bırakılışın gelişmiş bir biçimi olarak anlaşılabilir; ilke refleks hareket için bir güdü sağlar. Daha ileriye gidecek olursak, evvela, protoplazmanın genel uyarılabilirliğinin bir mirasçısı olarak sinir sistemini [bir organizmaya ait] uyarılamaz yüzeyin hatırı sayılır kısmı ile kesintiye uğratılan uyarılabilir dış yüzeyi ile ilişkilendirebiliriz. İlkel bir sinir sistemi böylelikle elde etmiş olduğu $Q\eta$ 'i onu kassal mekanizmalara bağlayıcı yollarla serbest bırakarak

¹¹ [Breuer, *Histeri Üzerine Çalışmalar*'a (1895d) katkısına düştüğü bir dipnotta “değişken ve akışkan bir biçimde beyne dağılan merkezî sinir sisteminin enerjisi kavramının eski bir düşünce olduğunu” vurgular, *Standard Ed.*, 2, 195. Akabinde on dokuzuncu yüzyılın başlarında yaşamış Fransız bir hekim olan Georges Gabanis'i (1824, 3, 153) alıntılar. Q üzerine bir tartışma aşağıdaki Ek C'de bulunabilir.]

¹² [Sinir sisteminin nihaî birimi olarak tanımlanacak şekilde “nöron” terimi 1891'de W. Waldeyer tarafından öne sürülmüştür. Freud'un histolojik çalışmaları onu aynı sonuca yöneltmiştir.]

¹³ [Krş. Örneğin benzer bir başlık ve program ile oldukça farklı bir şekilde gerçekleştirilen Exner (1894).]

¹⁴ “überstarke Vorstellungen”, çn.

¹⁵ [“Aşırı yoğun temsiller” II. Bölüm'ün 1. Kısım'ında tartışılmıştır.]

¹⁶ [Aşağıda daha genişçe tarif edildiği üzere bu daha sonraları “değişmezlik ilkesi” olarak bilinen ve Freud tarafından Fechner'e atfedilen şeydir. Hiç şüphesiz bu Freud'un bundan ilk bahsedişidir. Önemi ve Freud'un yazıları boyunca görünümü üzerine bir tartışma savunma nöro-psikozları (1894a) üzerine ilk makalesindeki Editörün Eki'nde bulunabilir, *Standard Ed.*, 3, 65. Kavramın homeostasisin muadili olabileceği düşünülmüştür.]

kullanır ve bu yol ile kendisini uyarandan uzak tutar. Bu boşalım sinir sisteminin başlıca işlevini temsil eder. Burada ikincil bir işlevin gelişimine alan açılır. Zira boşalım yolaklarından uyaranda kesintiyi içerenler tercih ve muhafaza edilir: *Uyarandan kaçış*. Bu noktada, uyarımın Q' 'i ile uyarandan kaçış için gerekli çaba arasında bir oran vardır ki böylelikle *eylemsizlik* ilkesi bu durumdan mustarip olmasın.

Ne var ki eylemsizlik ilkesi başka bir durum sebebiyle daha baştan ihlal edilir. [Organizmanın] İçerisindeki [artan] karmaşıklık ile sinir sistemi somatik ögenin kendisinden aynı şekilde boşaltılacak uyarılar – endojen uyarı – alır. Bunlar beden hücrelerinde köken bulur ve asıl ihtiyaçlara mahal verir: açlık, solunum, cinsellik.¹⁷ Organizma bunlardan dış uyarılardan olduğu gibi uzak kalamaz; bunların Q' 'ini uyarandan kaçış için kullanamaz. Bunlar yalnızca dış dünyada gerçekleşebilecek belirli durumlara binaen kesilirler. (Örneğin krş. beslenme ihtiyacı). (“Özgül”¹⁸ olarak isimlendirilmesi gereken) Böylesi bir eylemi gerçekleştirebilmek için endojen Q' 'ten bağımsız ve geneli itibariyle daha büyük bir çaba gerekir zira birey *yaşamın zorunlulukları*¹⁹ olarak isimlendirilebilecek koşullara tâbîdir. Sonuç olarak sinir sistemi esas olan eylemsizlik eğilimini (yani, [Q']) seviyesini sıfıra indirmeyi terk etmek zorunda kalır. Özgül eylemin gerektirdiği ölçüde Q' deposunu [sürdürmeye] katlanmak zorundadır. Yine de bunu yapma biçimi aynı eğilimin ısrarcı olduğunu, en azından Q' 'i mümkün merteye düşük tutmaya ve artışına karşıt olmaya, yani onu sabit tutmaya dönüştüğünü gösterir.²⁰ Sinir sisteminin tüm işlevleri ya birincil ya da yaşamın zorunluluklarının dayattığı ikincil işlevden ibaret olabilir.

[2] [b] İkinci Teorem: Nöron Teorisi

Bu Q' teorisini histolojinin son bulguları vesilesiyle ulaşılan nöronlara ilişkin bilgiler ile bir araya getirmek bu tezin ikinci ayağıdır. Bu yeni keşiflerin esas meselesi sinir sisteminin birbirlerine yabancı bir madde aracılığıyla temas eden, yabancı dokunun parçaları üzerinde olduğu gibi birbirleri üzerinde sonlanan, [ve] onlar [nöronlar] hücre süreçleri [dendritler] vesilesiyle [uyarılar] aldıkça belirli iletim hatlarının kurulduğu ve bu uyarımları aksis-silindiri [akson] ile [serbest bıraktığı]²¹ ayrı ve benzer şekilde inşa edilmiş nöronları içeriyor oluşudur.

Şayet nöronlara ilişkin bu açıklamayı Q' teorisinin kavrayışı ile birleştirecek olursak *yüklü* nöronun belirli bir miktarda Q' 'e sahipken diğer vakitlerde boş olabileceği düşüncesine

¹⁷ [Bu “endojen uyarılar” “dürtülerin” öncülleridir. Krş. “Dürtüler ve Kaderleri’ne” Editörün Notu, *Standard Ed.*, **14.**]

¹⁸ [Bu “özümlü” eylem başka isimler altında (örneğin) “Bastırma’da” (1915a) ve “Uygurluğun Huzursuzluğu’nda” (1930a) yeniden ortaya çıkar. Fakat buradakinden de evvel kaygı nevrozları üzerine ilk makalenin (1895d) III. Bölüm’ünde (bu makalede “özümlü ya da uygun eylem” adıyla) ve daha da erken olarak E Taslağı’nda (“özümlü tepki” olarak) ortaya çıkmıştır.]

¹⁹ [Bu ifade de diğer eserlerde düzenli olarak ortaya çıkar, örneğin *Düşlerin Yorumu* (1900a), *Standard Ed.*, **5**, 565 lâkin daha sonraları Freud Yunanca bir sözcük olan “*Ananke*’yi” tercih etmiştir. Krş. “Uygurluğun Huzursuzluğu” (1930a), *Standard Ed.*, **21**, 139.]

²⁰ [Yukarıdaki 16. dipnota bakınız.]

²¹ [Müsveddede “*abnehmen* (kalkmak, havalanmak)” yazar. Muhtemelen bir kalem sürçmesidir *Anf.*’da “*abgeben* (serbest bırakmak)” olarak düzeltilmiştir.]

varırız.²² Eylemsizlik ilkesi, bir *akımın* hücrenin iletim yollarından yahut süreçlerinden [dendritler] aksis-silindirene geçişi hipotezinde ifade bulur. Dolayısıyla tek bir nöron yapısındaki ikilik, aksis-silindirinin boşalım organı oluşu ile tüm sinir sistemi için bir modeldir. Ne var ki *Q* birikimini gerektiren [sinir sisteminin] ikincil işlevi boşalımı karşı olan dirençlere ilişkin varsayıma istinaden mümkündür ve nöronların yapısı, *bariyerlerin* değerini varsayabileceğimiz bir yol ile, tüm dirençlerin [bir nöron ile diğeri arasındaki] *temaslarda* yer buluşunu muhtemel kılar. *Temas bariyerleri* hipotezi pek çok açıdan verimlidir.²³

[3] Temas Bariyerleri

Bu hipotezin ilk gerekçesi iletim yolağının (aksi takdirde nöron içerisinde olacağı şekilde) farklılaşmamış bir protoplazma yerine muhtemelen iletime daha iyi uyum sağlamış olan farklılaşmış bir protoplazmadan geçişidir. Bu bize iletim kapasitesinin farklılaşma ile ilgili oluşuna dair bir ipucu verir; böylelikle, iletim süreçlerinin kendisinin protoplazmada bir farklılaşmayı ve bunun sonucu olarak sonradan gelen iletim için gelişmiş bir iletim kapasitesi yaratabileceğini bekleyebiliriz.

Dahası, temas bariyerleri teorisi şu şekilde bir avantaja da dönüşebilir: Sinir dokusunun esas karakteristiği hafıza, yani, genel olarak, tekil hadiseler ile kalıcı olarak değişme kapasitesidir ki bu kapasite, bir dalga-hareketinin geçişine izin verdikten sonra önceki durumuna geri dönen ögenin davranışı ile çarpıcı bir karşıtlık sunar. Dikkate alınmaya degecek herhangi bir psikoloji teorisinin bir “hafıza” açıklaması geliştirmesi gerekir. Bu durumda böylesi her açıklama, bir yandan bir uyarımın ardından nöronların öncekinden kalıcı olarak farklılaşırken yine de genel olarak, yeni uyarımların öncekiler ile aynı alış koşulları ile karşılaşışının tartışma götürmeyişinin güçlüğü ile karşılaşır. Dolayısıyla öyle gözükecektir ki nöronlar bir yandan etkilenmeli ama diğeri yandan farklılaşmamış, bozulmamış olmalıdır. İlk bakışta böylesi karmaşık bir işleyişe muktedir bir aygıtı tahayyül edemeyiz; durumun hakkından, gereğince, uyarımın neticesinde kalıcı olarak değişimi bir türden nöronlara atfederken diğeri yandan değişmezliği – yeni uyarımlar için taze kalma karakteristiğini – diğeri türe atfetmek ile gelinir.²⁴ Dolayısıyla “algısal hücreler” ile “mnemik hücreler” arasındaki ayırım – ne var ki başka hiçbir bağlama uymayan ve kendisini destekleyecek hiçbir şeye başvurulamayacak bir ayırım – ortaya çıkar.

²² [“Yük” (“*Besetzung*”) kavramı Freud tarafından çok önceden olmasa da hâlihazırda *Histeri Üzerine Çalışmalar*’da (1895d) kullanılmıştı, *Standard Ed.*, 2, 89. Kavramın kullanımına ilişkin bütünlüklü bir tartışma yukarıdaki beşinci dipnotta atıfta bulunulan Editörün Eki’nde sunulmuştur, *Standard Ed.*, 3, 65.]

²³ [Buradaki anlama karşılık gelecek şekilde “sinaps” kavramı (Foster ve Sherrington tarafından) Freud’un bu satırları yazışından iki yıl sonrasına, yani 1897’ye dek öne sürülmemiştir. – Bu noktadan sonra müsvedde kalem ile yazılmamıştır ve kısaltmaların yoğunluğu azalır.]

²⁴ [Algı ve hafıza işlevleri arasındaki uyumsuzluk Breuer tarafından onun *Histeri Üzerine Çalışmalar*’a (1895d) teorik katkısındaki bir dipnotta vurgulanmıştı, *Standard Ed.*, 2, 188-9. Freud bu meseleyle Fliess’e gönderdiği 6 Aralık 1896 tarihli [mektupta](#) geri döndü. Yayımlanmış yazılarında sıklıkla bu mesele ile uğraştı: *Rüyaların Yorumu*’nun (1900a) VII. Bölüm’ünün B Kısmı, *Standard Ed.*, 5, 538 vd. ve yeniden, çok daha sonraları, *Haz İlkesinin Ötesinde*’nin (1920g) IV. Bölüm’ü, *Standard Ed.*, 18, 25 ve “Gizemli Yazı Tahtası” (1925a) üzerine makalesi, *Standard Ed.*, 19, 228.]

Temas bariyerleri teorisi, şayet bu çözümü benimseyecek olursa, onu şu şekilde ifade edebilir: İki türden nöron vardır: [1] $Q\eta$ 'in temas bariyerleri yokmuşçasına geçmesine müsaade eden ve buna uygun olarak her geçişin ardından önceki hâline geri dönenler ve (2) temas bariyerlerinin kendisini hissettirdiği, dolayısıyla $Q\eta$ 'in geçişine ancak güçlkle ya da kısmen müsaade edenler. İkinci tür her bir uyarımın ardından öncekinden farklı bir hâlde olabilir ve böylelikle *hafızayı temsil etmeye*²⁵ gücü yeter.

Dolayısıyla algıya hizmet eden *geçirgen* (hiçbir direnç göstermeyen ve hiçbir şeyi tutmayan) ve hafızanın ve muhtemelen genel olarak tüm psişik süreçlerin aracı olup *geçirimsiz* (direnç ile yüklü olan ve $Q\eta$ 'i muhafaza eden) nöronlar vardır. Buradan itibaren ilk türden nöron sistemini²⁶ φ ve diğerlerini ψ olarak adlandıracağım.

Şimdi, ψ nöronlarına ilişkin varsayımların hafızanın tüm genel özelliklerini kapsamak için niçin gerekli olduğu bizce açık olacaktır. Önerme şudur ki bu nöronlar uyarımın geçişi ile kalıcı olarak farklılaşmıştır. Şayet temas bariyerleri teorisini öne süreceğ olursak, bu nöronların bariyerleri kalıcı olarak değişmiş bir hâldedir. Ve psikolojik bilgi hafızaya istinaden yeniden-öğrenme²⁷ diye bir şeyin var olduğunu gösterdiğinden, bu değişiklik iletme daha uygun²⁸, daha geçirgen hâle gelen temas bariyerlerinde ve dolayısıyla φ sistemindekiler gibilerde içerilmelidir. Temas bariyerlerinin bu durumunu onların *kolaylaştırma* [*Bahnung*] derecesi olarak tanımlayacağız.²⁹ Şöyle söyleyebiliriz: *Hafıza ψ nöronları arasında var olan kolaylaştırmalar ile temsil edilir.*

Tüm ψ temas bariyerlerinin aynı derecede iyi olacakları ölçüde kolaylaştırılmış olduklarını ya da (ki bu aynı şeydir) aynı direnci gösterdiklerini varsayacak olursak hafızanın özellikleri açıkça ortaya çıkmaz. Zira, bir uyarımın geçişi ile ilişkili olarak hafıza kendi yoluna karar veren ve onu yönlendiren güçlerden bir tanesidir ve şayet kolaylaştırma her yerde eşit ise niçin bir yolun diğerine tercih edildiğini görmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla, daha doğru olacak şekilde *hafızanın ψ nöronları arasındaki kolaylaştırmaların farkları*³⁰ *vesilesiyle temsil edildiğini* söyleyebiliriz.

Öyle ise ψ nöronlarındaki *kolaylaştırma* neye bağlıdır? [Psikolojik] Bilgiye göre, bir tecrübenin anısı (yani onun iş görmeye devam eden kuvveti) izlenimin büyüklüğü denen bir etkene ve aynı izlenimin tekrar sıklığına bağlıdır. Teoriye tercüme edecek olursak: Kolaylaştırma uyarım sürecinde nörondan geçen $Q\eta$ 'e ve sürecin tekrar sayısına bağlıdır. Öyle

²⁵ "... Möglichkeit, das Gedächtnis darzustellen", *çn.*

²⁶ [Müsveddede "Nsy." değil "System von NeuronenC" olarak geçer.]

²⁷ ["Ein Über Erlernm."]

²⁸ [Müsveddede "Leistungsfähiger" iken Anf.'da "leistungsfähiger" (daha verimli) şeklindedir.]"

²⁹ [İng. "facilitation" kelimesi Almanca "Bahnung'un" karşılığı olarak *Proje* yazıldıktan birkaç yıl sonra Sherrington tarafından öne sürülmüş gibidir. Almanca sözcük daha evvelinde hâlihazırda kullanılmamaktadır.] Bu kelimeyi Türkçeleştirirken kasıtlı bir biçimde tercihimin sayın P. Burcu Yalım'ın *L'écriture et la différence* (Tür. *Yazı ve Fark*) çevirisi ile uyumlu olmasını göz önünde bulundurdum. Bilindiği üzere bu kitaptaki makalelerden birisi, Jacques Derrida'nın *Proje* ve "Gizemli Yazı Tahtası" üzerine yazdığı meşhur "Freud ve Yazı Sahnesi'dir". Sayın Yalım'ın konuya ilişkin açıklaması için krş. Jacques Derrida, *Yazı ve Fark* çev. P. Burcu Yalım (İstanbul: Metis, 2020), 267, *çn.*

³⁰ "die Unterschiede", *çn.*

ise buradan $Q\eta$ 'in yürütücü etken olduğu ve $Q\eta$ 'den kaynaklanan *nicelik* artı *kolaylaştırmanın* aynı zamanda $Q\eta$ ile değişebilecek bir şey olduğu sonucuna varabiliriz.

Bu noktada neredeyse istemsizce, sinir sisteminin $Q\eta$ ile yüklenmekten kaçınmak ya da yükü mümkün olduğunda küçük tutmak için her bir düzenleme ile sürdürülen gayretini hatırlarız. Yaşamın zorunluluklarının zorlantısı altında, sinir sistemi bir miktar $Q\eta$ 'i depolamak zorundadır. Bu onun nöronlarının sayısının artışı ve bunların geçirgen olmamasını zorunlu kılar. Bu sebeple sinir sistemi, en azından kısmen, kolaylaştırmaları ayarlayarak $Q\eta$ ile dolar (yüklenir). Kolaylaştırmaların [sinir sisteminin] birincil işlevine hizmet ettiği görülecektir.

Hafızaya bir yer bulma ihtiyacı, temas bariyerleri teorisinden fazlasını gerektirir. Genel olarak her bir ψ nöronunun diğer nöronlar ile çeşitli iletişim yolları olduğu – yani, çeşitli temas bariyerleri olduğu – varsayılmalıdır. Esasında, kolaylaştırma ile belirlenen seçime ilişkin olasılık buna bağlıdır. İmdi, bir temas bariyerinin kolaylaştırma hâlinin aynı ψ nöronunun diğer tüm temas bariyerlerinden bağımsız olması gerektiği, aksi takdirde, bir kez daha hiçbir tercih ve hiçbir güdü olamayacağı açık hâle gelir. Bundan “kolaylaştırılmış” hâlin doğasına ilişkin olumsuz bir sonuca varabiliriz. $Q\eta$ ile dolmuş – yani, yüklenmiş – bir nöronu düşünecek olursak bu Q 'in nöronun diğer tüm bölgelerinde ve böylelikle tüm temas bariyerlerinde yeknesak olduğunu varsayabiliriz. Diğer bir yandan, $Q\eta$ 'in akış hâlinde olduğu bir durumda nöron boyunca yalnızca biricik bir yolun tutulmuş olduğunu tahayyül etmek güç değildir; dolayısıyla yalnızca bir temas bariyeri $Q\eta$ akışına tâbî ve bu akıştan evvel kolaylaştırılmış hâldedir. Dolayısıyla kolaylaştırmanın temelleri muhafaza edilen yükte değildir zira bu aynı nöronun farklı temas bariyerleri arasındaki kolaylaştırma farklarını açıklayamaz.³¹

Kolaylaştırmanın başka nelerden müteşekkil olduğu belirsizliğini korumaktadır. İlk düşünce şu olabilir: Temas bariyerleri tarafından emilen $Q\eta$ 'i içeriyor olabilir. Bu ileride aydınlatılabilir. Kolaylaştırmanın ardında bıraktığı $Q\eta$ hiç şüphesiz – bilhassa geçirgenliği arttıran³² kolaylaştırmanın sonucu olarak – boşaltılmıştır. Dahası, $Q\eta$ geçişinin ardından geriye kalan kolaylaştırma geçiş esnasındaki kadar büyük olmak durumunda değildir. Muhtemelen onun yalnızca bir bölüntüsü *kalıcı kolaylaştırma* olarak geriye kalmıştır. Benzer bir şekilde, bir $Q\eta$ geçişinin aynı $Q\eta$ 'in üç kez geçişi ile eşdeğer olup olmadığını söylemek mümkün değildir. Tüm bunlar psişik gerçeklerin tâbî olacağı gelecek uygulamalar tarafından aydınlatılmayı beklemektedir.

[4] Biyolojik Bakış Açısı

İlki geçirgen, ikincisi ise geçirimsiz öğeler içeren, ϕ ve ψ olmak üzere iki nöron sisteminin mevcut oluşuna ilişkin hipotez sinir sisteminin³³ özelliklerinden birisi için – kimi uyaranları muhafaza etme ve yenilerini almaya muktedir olmaya devam etme özelliği – bir açıklama sunar gibidir. Bu durumda tüm psişik birikim, temas bariyerlerinde ϕ ve ψ arasındaki farkı belirleyen direncin kısmî ve bölgesel kalkışına istinaden ψ sisteminin organizasyonu içerisinde muhafaza

³¹ [Zira, yukarıda açıklandığı üzere, nicelik tüm nöronda aynıdır.]

³² [Krş. bu kısmın ilk paragrafı.]

³³ [Müsveddede *Anf.*'da ima edildiği üzere “*der*” (çoğul) değil “*des Nsy*” (tekil) yazar.]

edilecektir. Bu organizasyonun gelişimi ile sinir sisteminin yeni uyaran alımları için kapasitesi hakikaten de bir bariyere ulaşacaktır.

Ne var ki hipotezlerin bilimsel inşası ile meşgul kimseler bu teorileri ancak onlar bilgimize birden fazla yönden uygun olduklarında ve *geçici insanın*³⁴ gelişigüzelliği bunlara istinaden azaltıldığında ciddiye alabilir. İşlev koşullarında temel bir fark ile iki türden nöron varsayan temas bariyerleri hipotezimize, bu duruma rağmen bu nöronların farkı için başka hiçbir temel olmadığı için itiraz edilecektir. Tüm durumlarda, morfolojik (yani, histolojik) olarak bu ayrımı destekleyecek hiçbir şey bilinmemektedir.

Bu türlere bölünüş için başka nereye bakmamız gerekir? Mümkün ise, doğa bilimcilerin gözündeki başka her şey gibi, sinir sisteminin biyolojik gelişimi açısından aşamalı olarak gerçekleşen bir gelişime bakılabilir. İki nöron türünün biyolojik olarak farklı önemlere sahip olabilip olamayacağını ve durum bu şekilde ise hangi mekanizma yoluyla geçirgenlik ve geçirimsizlik gibi birbirinden oldukça farklı iki özelliği geliştirdiklerini öğrenmek isteriz. Elbette en makbul olacak olan, aradığımız mekanizmanın [iki tür içerisinde] ilkel biyolojik kısım tarafından oynanan rolde ortaya çıkması olurdu; böyle olsaydı, her iki soru için de tek bir cevabımız olurdu.

Öyle ise hatırlayalım: Sinir sisteminin evvela iki işlevi vardı: *dışarıdan gelen* uyararı almak ve *endojen* kökenleri bulunan uyarıların boşaltımı. Bu ikinci zorunluluğa istinaden, esasında, yaşamın zorunlulukları sebebiyle biyolojik gelişim yönünde bir zorlantı ortaya çıktı. Dolayısıyla, ϕ ve ψ sistemlerimizin her birinin bu ilkel zorunluluklardan bir tanesini benimsemiş olabileceğini farz edebiliriz. ϕ sistemi dışsal uyarının ulaştığı nöron grubu olacak iken ψ sistemi ise endojen uyarımları alan nöronları içerir. Bu durumda bu ikisini [iki türü] *icat etmemiz* gerekmez, ϕ ve ψ nöronlarını mevcut *buluruz*.³⁵ Yine de hâlâ bunları bildiğimiz şekilde belirlememiz gerekir. Esasında bir nöron sisteminin (spinal korddaki gri maddenin) yalnızca dış dünya ile temas kurduğunu ve ilave bir sistemin (beyindeki gri madde) hiçbir periferik iletişiminin bulunmadığı hâlde kendisine sinir sisteminin ve psişik işlevlerin bağlı olduğunu anatomiden biliyoruz. Şayet bu yolların doğrudan ve ϕ 'den bağımsız olarak beyinden beden iç kesimlerine uzandığını varsayarsak ilkel beyin bizim ψ sistemini karakterize edişimiz ile uyum içerisinde. İmdi, ilkel beyin membaı ve esas biyolojik önemi anatomistler tarafından bilinmemektedir; bizim teorimize göre bu *sempatik gangliyon* olacaktır. Bu, teorimizi gerçek madde ile sınamak için ilk fırsatımızdır.³⁶

ψ sistemini geçici olarak beyin gri maddesi ile tanımlanmış olarak değerlendireceğiz. Şimdi, giriş niteliğindeki biyolojik vurgularımızdan kolaylıkla anlaşılacaktır ki bilhassa ψ nöronların sayısının artışı ve Q 'in birikimi yoluyla ileri bir gelişime tâbidir. Ve şimdi, ψ 'nin aksi takdirde özgül eylemin gerekliliklerini karşılayamayacağı için geçirimsiz nöronları içermesinin ne kadar münasip olduğunun farkına varılacaktır. Lâkin nasıl olur da ψ bu geçirimsizlik özelliğine ulaşır? Nihayetinde ϕ 'nin de temas bariyerleri vardır; şayet *bunların*

³⁴ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmene aittir.]

³⁵ ["*Erfunden*" ve "*vorgefunden*".]

³⁶ [Bu türden ikinci bir fırsattan aşağıda bahsedilecek.]

hiçbir rolü falan yoksa, niçin ψ 'ninkilerin vardır? ϕ ve ψ 'nin temas bariyerlerinin değeri arasında mutlak bir fark olduğunu varsaymak bir kez daha meseleye gelişigüzel renk verecek olsa da Darwinci bir düşünce çizgisini takip etmek ve geçirimsiz nöronların zarufı olduğu gerçeğine ve onların hayatta kalışına başvurmak mümkündür.

Bir başka çözüm çok daha verimli ve mütevazıdır. ψ nöronlarının da nihayetinde kolaylaştırmaya tâbî olduğunu ve onları kolaylaştıranın $Q\eta$ olduğunu hatırlayalım. Uyarım geçişlerindeki $Q\eta$ ne kadar büyükse kolaylaştırma da o kadar büyüktür; ancak bu ϕ nöronlarının özelliklerine yaklaşıldığı manasına gelir. Öyle ise farklılıkları nöronlara değil başa çıkmak ile mükellef oldukları niceliklere atfedelim. Bu durumda karşılarında temas bariyerlerinden kaynaklanan direncin hesaba katılmadığı niceliklerin ϕ nöronlarından geçtiği lâkin ϕ nöronlarına ulaşan böylesi niceliklerin direnç ile aynı kertenen gelen büyüklüklerden olduğu varsayılmalıdır.³⁷ Bu durumda – şayet yerini ve bağlantılarını değiştirebilecek olsaydık – bir ϕ nöronu geçirimsiz ve bir ψ nöronu ise geçirgen hâle gelirdi; ne var ki özelliklerini muhafaza ederler zira bir ϕ nöronu yalnızca periferi, bir ψ nöronu ise bedenın iç kısmı ile ilişkilidir. Özlerindeki bir fark, yazgılı oldukları çevredeki bir fark ile değiştirilmiştir.

Bununla birlikte, şimdi, varsayımımızı – dışsal periferiden nöronlara ulaşan uyarım niceliklerinin bedenın içsel periferisindekilerden yüksek olduğunu söyleyebilip söyleyemeyeceğimizi – sınamalıyız. Hakikaten de pek çok şey bunu destekler niteliktedir.

İlk aşamada dış dünyanın enerjinin tüm büyük niceliklerinin kökeni oluşu su götürmez zira fiziğin keşiflerine göre dış dünya vahşice hareket hâlinde olan güçlü kütlelerden müteşekkildir ve bu kütlelerin hareketini iletir. Dış dünyaya yönelmiş olan ϕ sistemi nöronlara nüfuz eden $Q\eta$ leri olabildiğince hızlı şekilde boşaltma görevine sahip ve her halükârda büyük Q lerin etkisine açık olacaktır.

Bildiğimiz kadarıyla ψ sistemi dış dünya ile temas hâlinde değildir; yalnızca ϕ nöronlarından ya da beden içerisindeki diğer hücresel öğelerden Q alır ve bu doğrultuda mesele bu uyarım niceliklerinin büyüklük kertesinden nasıl görece düşük kılınacağıdır. ψ nöronlarına ϕ 'den ve beden içerisindeki hücresel öğelerden iki türden uyarım kaynak atfetmek başlangıçta bizi rahatsız edebilir lâkin bilhassa bu noktada sinir sisteminin histolojisinin son bulgularının katı desteğini alırız. Bu bir nöronun *sonlanışının* ve nöronlar arasındaki *bağlantının* aynı tipten oluştuğunu ve nöronların diğer somatik öğelerde olduğu gibi birbirleri üzerinde sonlandıklarını gösterir; ayrıca muhtemeldir ki iki sürecin işlevsel yanı aynı türdendir. Sinir sonlarında ve hücre içi iletimde benzeri nicelikler ile uğraşılması olasıdır. Ayrıca, *endojen* uyarımların büyüklüklerin *hücre içi* kertesinden olmasını bekleyebiliriz.³⁸ Bu arada, bu noktada teorimizi sınamak için ikinci bir fırsat daha elde etmiş oluyoruz.³⁹

³⁷ [Yani, temas bariyerlerin direnci olarak.]

³⁸ [Bu Freud tarafından *Haz İlkesinin Ötesinde*'de (1920g) yeniden belirtilir, *Standard Ed.*, **18**, 29. Bu makalenin IV. Bölüm'ünün tümü *Proje*'nin bu bölümüne bir geri dönüş gibidir.]

³⁹ [Zihinsel aygıtın dış dünya ile temas hâlindeki bu kısmının özgül karakteristiklerine ilişkin soru Freud'u hayatı boyunca meşgul etmiştir lâkin tüm bu sonraki tartışmalar arasında en ayrıntılı olanı bir kez daha *Haz İlkesinin Ötesinde*'dedir (1920g), *Standard Ed.*, **18**, 26. Burada tedavi fizyolojik olana yaklaşır ve belirgin bir şekilde

[5] Nicelik Problemi

Hücre içi uyarıların mutlak büyüklüğü hakkında hiçbir şey bilmiyorum ama onların nispeten küçük bir büyüklük mertebesinde oldukları ve temas bariyerlerinin dirençleri ile aynı kerteğe ait olduklarını varsaymaya girişeceğim. Eğer durum bu ise bu kolaylıkla anlaşılabilir. Bu varsayım ile ϕ ve ψ nöronlarının temel ayniyeti korunmuş olur ve geçirgenlik açısından farklılıkları biyolojik ve mekanik⁴⁰ olarak açıklanabilir.

Burada bir kanıt eksikliği söz konusudur; çok daha ilgi çekici olan belirli bakış açıları ve kavramlar bu varsayımdan doğar. Evvela, şayet dış dünyadaki Q lerin büyüklüğünün geçerli bir izlenimini geliştirmiş olsaydık, kendimize nihayetinde sinir sisteminin $Q\eta$ 'i sıfırda [sıfır derecesinde] tutmak olan esas eğiliminin hızlı bir boşalımla tatmin olup olmadığını, uyarının alınış anında da iş başında olup olmadığını sorabilirdik. Esasında, ϕ nöronlarının serbest bir biçimde (yani bir koruma olmadan) periferide değil, kendilerinin yerine egzojen uyarımlar aldıkları hücresel yapılarda sona erdiklerini keşfederiz. [Terimi] En genel anlamıyla kullanacak olursak, bu “sinir ucu aygıtları”, ϕ üzerinde azalmayan bir etki yaratmak değil onları sonlandırmak için egzojen Q lere müsaade etme amacıyla olabilirler.⁴¹ Bu durumda egzojen Q lerin yalnızca bölüntülerinin geçebileceği Q -perdelere önemine sahip olmuşlardır.

Bu, diğer türden, uç organları bulunmayan sinir uçlarının, *serbest* olanların bedeninin içsel periferisinde uzak ara en sık olanlar olduğu gerçeği ile örtüşür. Burada hiçbir Q -perdesine ihtiyaç yoktur zira muhtemelen burada alınan $Q\eta$ ler evvelâ hücre içi seviyeye düşürülmeye ihtiyaç duymuyordu, başından beri bu seviyeydi.

ϕ nöronlarının uçları ile alınan Q ler hesaplanabilir olduklarından bu durum belki de bize ψ nöronlarından geçen büyüklüklere ilişkin bazı düşünceler geliştirebilmek için gerekli araçları sunabilir; bildiğimiz üzere bunlar temas bariyerlerinin dirençleri ile aynı türdendir.

Dahası, bu noktada, birkaç sistemden müteşekkil olan sinir sisteminin inşasını idare eden eğilime ilişkin bir belirtiyeye de sahibiz: Nöronu giderek artan $Q\eta$ 'ten uzak tutmak. Dolayısıyla sinir sisteminin yapısı nöronları $Q\eta$ 'ten *uzak tutma* ve işlevi bu $Q\eta$ 'i *boşaltma* amacına hizmet eder.

Proje'nin bu paragrafını anımsatır. Bu bölüm ise, elbette ki gerçeklik sınavına ilişkindir ki bu konu *Proje*'nin 15. Kısım'ında ele alınır.]

⁴⁰ [Müsveddede “*Und mechanisch*”. Bu kelimeler *Anf.*'da atlanmıştır. Freud'un bu eseri boyunca üzerine çalıştığı fenomen üzerine açıklamalarının iki başlıkta toparlanabileceği bahse değer: “mekanik” ve “biyolojik”. Bu durum aşağıda tartışılır ve örneklendirilir. “Mekanik” ile (bazen eş anlamlısı olarak “otomatik” kelimesini kullanır) mevzubahis fenomenin güncel fiziksel olaylar tarafından belirlendiğini; “biyolojik” ile ise durumun genetik – türler için sağkalım değeri – olarak belirlendiğini kasteder.]

⁴¹ [Bilhassa bu noktada *Haz İlkesinin Ötesinde*'de bir kez daha ele alınmıştır, *Standard Ed.*, 18, 28.]

[6] Acı⁴²

Biyolojik doğadaki tüm düzeneklerin bir verimlilik sınırı vardır ve bunun ötesine geçildiğinde başarısız olurlar. Bu başarısızlık patolojik olanın sınırlarını çeken – patolojik olanın normal prototipleri olarak tanımlanabilecek – fenomenlerde görülür. Sinir sisteminin büyük dışsal Qleri ϕ 'nden ve dahası sinir ucu perdeleri [vesilesiyle], [ve] ψ ve dış dünya arasındaki yalnızca dolaylı bir bağlantı yoluyla ψ 'den uzak tutmanın yolunu bulduğunu keşfettik. Bu düzenekleri başarısızlığa uğratabilecek olan bir fenomen var mı? Bence böylesi bir fenomen *acı*dır.

Acıyla ilgili olarak bildiğimiz her şey buna uyar. Sinir sisteminin en kesin yatkınlığı *acıdan kaçmaktır*. Bunda, artan *Q*'nin gerginliği karşısındaki birincil eğilimin bir tezahürünü görürüz ve bundan acının *büyükçe Q*'nin ψ 'ni istilasını içerdiğini çıkarabiliriz.⁴³ Bu durumda iki eğilim bir taneye dönüşür. Acı ϕ ve ψ sistemlerini harekete geçirir, onun iletimi önünde hiçbir engel yoktur; acı tüm süreçlerin en buyurgan olanıdır. Dolayısıyla ψ nöronları belli ki acı karşısında geçirendir; dolayısıyla acı nispeten yüksek kereden *Qlerin* eylemlerini içerir.

Acının başlatıcı nedenleri bir yandan niceliğin artışıdır: Her duyuşsal uyarım, en üst mertebeden duyu organlarında bile, uyarımın artışı ile acıya meyleder. Bu tereddütsüz bir şekilde [düzeneğin] başarısızlığı olarak anlaşılmalıdır. Diğer bir yandan dışsal niceliğin küçük olduğu yerde acı vardır ve böylesi durumlarda bu, düzenli olarak, devamlılıkta bir gedik⁴⁴ ile ilişkilidir; bu doğrudan ϕ nöronlarının uçlarında iş gören dışsal bir *Q*'tir ve acıyı üreten sinir ucu aygıtları değildir. Dolayısıyla *acı* aşırı büyük *Qlerin*, yani ϕ uyarılarından daha yüksek bir kereden *Qlerin* ϕ ve ψ 'ni istilası ile karakterizedir.

Acının tüm boşalım yollarından geçişi kolaylıkla anlaşılabilir. Bizim teorimize göre bu *Q* kolaylaştırmayı üretir; hiç şüphesiz acı ϕ içerisinde ardında – bir şimşek çakışı gibi – kalıcı kolaylaştırmalar – muhtemelen temas bariyerlerinin direncini tamamen ortadan kaldıran ve ϕ 'nde olduğu gibi iletim yolları kuran kolaylaştırmalar – bırakır.⁴⁵

[7] Nitelik Problemi

Şimdiye kadar, doğa bilimi bakış açısından elde ettikleri dışında, her psikolojik teorinin önemli bir talebi daha karşılaması gerektiğinden hiç bahsedilmedi. Bu teorinin bize en muammalı şekilde, “bilincimiz” yoluyla, farkına vardığımız şeyleri açıklaması gerekir ve bu bilinçlilik şimdiye dek varsaymış olduklarımız – nicelikler ve nöronlar – hakkında hiçbir şey bilmediği için bu teorinin bize bu bilgi eksikliğini de açıklaması gerekir.

⁴² [Kısa bir zaman önce, muhtemelen 1895 yılının Ocak ayının başında Freud acının bir başka ve kısmen örtük bir açıklamasını sunmuştu. Krş. [G Taslağı](#).]

⁴³ [Bu acı teorisi Freud tarafından, bir kez daha, *Haz İlkesinin Ötesinde*'de (1920g), *Standard Ed.*, **18**, 29-30 ve *Ketvürmalar, Belirtiler ve Kaygı*'da (1926d) öne sürülmüştü.]

⁴⁴ [Almancası “*Continuitätstrennung*”. Anlamı belirsizdir.]

⁴⁵ [Bu konu aşağıdaki 12. Kısım'da yeniden ele alınmıştır.]

Şimdiye kadar bize yol göstermiş olan bir önerme hususunda netliğe vardık. Psişik süreçlere bilinç yoluyla ulaşılan farkındalıktan hariç olabilecek, bu farkındalıktan bağımsız olarak var olabilecek şeyler olarak muamele ediyoruz. Kimi varsayımlarımızın bilinç yolu ile teyit edilmediği ile karşılaşmaya hazırız. Bu bağlamda, kafamızı karıştırmadan, bilince ilişkin söz konusu önermeden, yani onun nöronlara dair süreçlerin ne bütünlüklü ne de güvenilir bilgisini sunmadığı önermesinden, yola çıkacak olursak tüm kapsamları ile bu süreçler, evvelâ, bilinçdışı⁴⁶ olarak değerlendirilebilir ve diğer doğal şeyler gibi çıkarılabılırler.⁴⁷

Ne var ki bu durumda bizim niceliksel ψ süreçlerimizdeki bilinçli içeriğe bir yer bulunmalıdır. Bilinç bize *nitelikler* – pek çok açıdan *farklı* olan ve *farkları* dış dünya ile ilişkilerine dayanan hisler – denen şeyleri verir. Bu farkın içerisinde diziler, benzerlikler ve dahası mevcut olsa da hiçbir nicelik mevcut değildir. Niteliklerin *nasıl* ve *nereden* doğdukları sorulabilir. Bunlar en dikkatli olunması gereken tetkikleri gerektiren ve burada yalnızca kabaca ele alınabilecek olan sorulardır.

Nitelikler nereden doğar?⁴⁸ Dış dünyadan değil. Zira psikolojinin de burada [*Proje*'de] tâbî olması gereken bizim doğa bilimimizin görüşüne göre, dış dünyada hareket hâlindeki kütlelerden başka hiçbir şey yoktur. Belki de ϕ sisteminden doğuyorlardır? Bu, niteliklerin algı ile ilgili olduğu gerçeği ile örtüşse de bilincin yerinin sinir sisteminin *üst* katlarında olduğunu haklı olarak öne süren her şey ile çelişir. Öyle ise ψ sisteminden doğarlardı. Ne var ki bunun karşısında da ciddi bir itiraz vardır. Algı esnasında ϕ ve ψ sistemleri beraberce iş görürler lâkin ne var ki bilhassa ψ 'nde iş gören bir süreç – yeniden üretim ya da hatırlama – vardır ve bu süreç, genel olarak konuşmak gerekirse, *nitelik olmadan iş görür*. Hatırlama *de norma*⁴⁹ [normal olarak] algısal niteliğin hususî karakterinden hiçbir şeyi ortaya çıkarmaz. Dolayısıyla yeniden üretim ile değil de algı ile uyarılan ve uyarılma hâlleri çeşitli niteliklere – yani, *bilinçli hislere* – meydan veren üçüncü türden bir nöron sistemini – ω [olarak adlandırabiliriz] – varsaymaya cesaret edebiliriz.⁵⁰

Bilim yalnızca⁵¹ *nicelikleri* tanıırken bilincimizin yalnızca *nitelikler* sunduğu gerçeğine bağlı kalırsak, ω nöronlarının karakteristiği üçler kuralıymış gibi belirir. Zira bilim tüm duyularımızın tüm *niteliklerini dışsal niceliklere* dek izleme görevini belirlediğinden sinir sisteminin yapısının dışsal *niceliği* niteliğe dönüştürecek düzenekleri içermesi beklenir ve bu noktada *niceliği* uzak tutmaya yönelik esas eğilim bir kez daha galip gelir. Sinir ucu aygıtları, ϕ sistemi niceliğin kabaca boşalımı ile meşgulken yalnızca dışsal niceliğin bölüntülerinin ϕ üzerinde eylemesine müsaade eden perdelerdir. ψ sistemi hâlihazırda yüksek kereden nicelikler karşısında korunaklıdır ve yalnızca hücre içi büyüklükleri idare etmesi gerekir. Niteliğin

⁴⁶ [Bu “bilinçdışı” olarak karşıladığımız Almanca “*unbewusst*” kelimesinin *edilgen* bir isim fiil oluşunun ve “bilinçdışı olmak” şeklinde karşılanabileceğinin iyi bir örneğidir.]

⁴⁷ [Bunun *fizyolojik* varlıklara – “nöronlara dair süreçler” – ilişkin bir ifade olduğu görülecektir. Freud'un *psikişik* olaylar hakkında neredeyse aynı ifadeyi kullanması için biraz vakit geçmesi gerekecektir. Bkz. *Düşlerin Yorumu* (1900a), *Standard Ed.*, 5, 613.]

⁴⁸ “Wo? entstehen die Qualitäten?”, *çn.*

⁴⁹ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmene aittir.]

⁵⁰ [Freud'un algısal sistemine ait nöronları belirtmek için Yunanca *omega*'yı seçişi yukarıda Editörün Girişi'nde tartışılmıştır.]

⁵¹ [Müsveddede “*Nur*”; *Anf.*'da “*diese*” (“bunlar”).]

karakteristiğinin (yani, bilinçli hissin karakteristiğinin) ancak niceliklerin mümkün merteye dışlandığı yerlerde ortaya çıkabileceği gözüküyor. Ondan tamamen kurtulmak mümkün değildir zira ω nöronlarının da $Q\eta$ ile yüklü olduğunu ve boşalım için çabaladığını düşünmek zorundayız.⁵²

Bununla birlikte bu noktada muazzam bir güçlük karşılıyoruz. Geçirgenliğin $Q\eta$ 'in etkisine bağlı olduğunu ve ψ nöronlarının hâlihazırda geçirimsiz olduğunu gördük. Daha az $Q\eta$ ile ω nöronları hâlen geçirimsiz olabilir. Lâkin bu bilincin araçları ile onaylayamayacağımız bir özelliktir. İçeriklerinin değişkenliği, bilinçliliğin geçiciliği, eş zamanlı olarak algılanan niteliklerin kolaylıkla bağdaşması, tüm bunlar, – *restitutio in integrum*⁵³ [önceki hâlin yenilenişi] ile birlikte – ω nöronlarının tümünden geçirgenliği ile uyum içerisindedir. ω nöronları algı organları gibi davranırlar ve bu nöronlarda hafızaya bir yer bulamayız. Öyle ise geçirgenlik, tümünden kolaylaştırma, nicelikten doğmaz. Peki nereden [doğabilir]?

Güçlükten yalnızca bir çıkar yol görüyorum: $Q\eta$ geçişine ilişkin temel hipotezimizi gözden geçirmek. Şimdiye dek onu yalnızca $Q\eta$ 'in bir nörondan diğerine aktarımı olarak değerlendirdim. Lâkin yine de zamansal doğadan bir başka özelliği daha olmalıdır zira fizikçilerin mekaniği dış dünyada da bu zamansal özelliği kütlelerin diğer hareketlerine atfetmiştir. Bundan kısaca *devir*⁵⁴ olarak bahsedeceğim. Böylelikle temas bariyerlerinin uyguladığı tüm direnç yalnızca Q 'in aktarımına yönelik iken nöronal hareketin *devrinin* tüm yönlerde hiçbir ketlenme olmaksızın, sanki bir indükleme süreciymiş gibi aktarıldığını varsayacağım.

Fiziksel açıklama hususunda yapılması gereken daha çok şey var zira hareketin genel yasalarının bu noktaya da hiçbir çelişki olmaksızın uygulanması gerekir. Bununla birlikte hipotez daha ileriye gider, yani ω nöronlarının $Q\eta$ almaya muktedir olmadıklarını, bunun yerine uyarımın *devri* için uygun olduklarını ve minimum $Q\eta$ ile yüklü oldukları durumda devirden etkilenen bu hâllerinin bilincin esas temeli olduğunu varsayar. Elbette ψ nöronlarının da devri vardır lâkin bu devir nitelikten yoksundur yahut daha doğru bir ifade ile, *tekdüzedir*. Kendilerine özel bu psişik devirden sapsmalar nitelikler olarak bilince ulaşır.

Devirdeki bu farklılıklar nereden doğar? Her şey nitelikleri bilhassa⁵⁵ nöronlara ilişkin hareketin farklı devirleri tarafından temsil edilen duyu organlarını işaret eder. Duyu organları, tüm diğer sinir ucu aygıtları gibi yalnızca Q -perdeleri olarak iş görmezler, ayrıca bir *elektirler*; zira yalnızca tekil bir devrin belirli süreçlerinin neticesi olarak uyarınlara müsaade ederler. Muhtemelen daha sonrasında bu farkı, benzeri şekilde değişkenlik gösteren nöronal hareket devirleri ile etkileşim kurmak vesilesiyle ϕ 'e aktarırlar ve ϕ boyunca ψ 'den ω 'a ilerleyen⁵⁶ bu değişikliklerdir ve neredeyse nicelikten yoksun oldukları bu noktada niteliklerin bilinçli

⁵² [Tüm teorisinin gözden geçirildiği 1 Ocak 1896 tarihli mektupta bu noktanın düzeltisi ile karşılaştırmız.]

⁵³ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmene aittir.]

⁵⁴ “die Periode”, *çn.*

⁵⁵ [Müsveddede “Eben”; *Anf.*'da atlanmıştır.]

⁵⁶ [Müsveddede “Die sich... forsetzen”. *Anf.*'da “die sie... fort-setzen” (“onları devam ettiren?”) şeklindedir. Bu hâli çok daha az anlaşılırdır.]

hislerini yaratırlar. Niteliğin bu aktarımı uzun soluklu değildir; ardında hiçbir iz bırakmaz ve yeniden üretilmez.⁵⁷

[8] Bilinç

Şimdiye kadar, böylesi karmaşık ve açık olmaktan uzak hipotezler aracılığıyla bilinç fenomenini niceliksel psikolojinin yapısı içerisine dahil etmeyi başardım. Elbette ω nöronlarındaki uyarım süreçlerinin nasıl olup da beraberlerinde bilinci getirdiklerine yönelik hiçbir açıklama girişiminde bulunulamaz. Bu, yalnızca, bizim tarafımızdan bilindiği kadarıyla bilincin özellikleri ile bunlar ile paralel olarak çeşitlilik gösteren ω nöronları arasında bir örtüşmeyi tesis etme meselesidir ve kimi detaylar ile birlikte bu pekâlâ mümkündür.

Bu bilinç teorisi ile diğerleri arasındaki ilişki için birkaç kelâm. İleri mekanizm teorisine göre bilinç fizyolojik-psişik süreçler için yalnızca bir uzantıdır ve onun ihmali [olayların] psişik seyri açısından hiçbir değişiklik yaratmaz. Bir başka teoriye göre bilinç tüm psişik olayların öznel yanısıdır ve böylelikle fizyolojik zihinsel süreçlerden ayrılamaz. Burada geliştirilen teori, bu ikisinin arasındadır. Burada bilinç sinir sistemindeki fiziksel süreçlerin bir kısmının, yani ω süreçlerinin öznel yanısıdır ve bilincin ihmali psişik olayları değişmeden bırakmaz ve ω 'nden gelecek katkının ihmali içerir.⁵⁸

Şayet bilinci ω nöronları ile temsil edecek olursak bunun kimi sonuçları olacaktır. Bu nöronların küçük de olsa bir boşalımı ve yine bu nöronları gereken az miktardaki $Q\eta$ ile doldurmanın bir yolu vardır. Tıpkı diğerleri gibi bu boşalım da kendiliğinden hareket yoluna gidecektir ve bu noktada nitelik doğasındaki her şeyin harekete dönüşümünün, devrin tüm hususiyetinin kaybolduğu fark edilecektir. ω nöronlarını $Q\eta$ ile doldurmak hiç şüphesiz ancak ψ 'nden yola çıkabilir zira bu üçüncü sistem ile ϕ arasında herhangi bir doğrudan bağlantıyı kabul etmek istemeyiz. ω nöronlarının esas biyolojik değerini tahmin etmek mümkün değildir.

Bununla birlikte, şimdiye kadar, bilincin içeriğinin natamam bir açıklamasını sunduk. Duyusal niteliklerin yanında bilinç bundan çok daha farklı olan başka bir diziyi de – şimdi açıklama gerektiren *haz* ve *hazsızlık* hislerinin dizisi – sergiler. Psişik yaşamda *hazsızlıktan kaçınma* yönündeki eğilime ilişkin kesin bir bilgimiz olduğundan, bu eğilimi eylemsizlik yönündeki eğilim ile açıklamaya kışkırtılırız. Bu durumda *hazsızlık* artan $Q\eta$ seviyesi ya da artan niceliksel baskı ile örtüşür kabul edilecektir; ψ 'nde bir $Q\eta$ artışı olduğunda ω hissi ortaya çıkacaktır. *Haz* boşalım hissi olacaktır. [Yukarıda] Varsayıldığı üzere ω , ψ 'nden gelenler ile doluyor ise hipoteze uygun olarak ψ 'ndeki seviye yükseldiğinde ω 'ndaki yük artar ve diğer bir yandan bu seviye düştüğünde yük ortadan kaybolur. *Haz* ve *hazsızlık* ω 'nin kendi yükünden,

⁵⁷ [Bu belirsiz “devir” kavramı benzeri bir bağlamda *Haz İlkesinin Ötesinde*'de (1920g), *Standard Ed.*, **18**, 8 ve 63 ve “Mazoşizmin Ekonomik Problemi'nde” (1924c) yeniden ortaya çıkar, a.g.e., **19**, 160.]

⁵⁸ [Bundan birkaç yıl evvel Afazi üzerine monografisinde (1891b, 56-58) Freud bu problemi tartışmıştı ve Hughlings Jackson'ın etkisi altında bilincin yukarıda tarif edilen “uzantı oluşu” teorisine çok daha yakın bir konumu benimsemişti. Bu paragrafın tamamı “Bilinçdışı” (1915e) makalesinin Ek B'sinde alıntılanmıştır, *Standard Ed.*, **14**, 206 vd. Mevcut tartışmadaki belirsizlik hiç şüphesiz Freud'un zihinsel olayların hem bilinçli hem de bilinçsiz olabileceğine ilişkin sonraki görüşlerine doğru meyletmeye başladığının bir göstergesidir. Bkz. 47. dipnot.]

kendi seviyesinden kaynaklanan hisler olacaktır; bu noktada ω ve ψ , sanki, birbirleriyle haberleşen damarları temsil eder. Bu manada ψ 'ndeki niceliksel süreçler de bir kez daha, nitelikler olarak bilince ulaşır.

Sanki haz ve hazzsızlık arasındaki kayıtsızlıkta uzanan duyuşsal nitelikleri algılama yatkınlığı haz ve hazzsızlık hisleri [-nin varlığı] ile ortadan kalkar. Bu şu şekilde ifade edilebilir: ω nöronları belirli bir yük durumunda nöronal hareketin *devrini* almak için en elverişli durumu gösterir; yük daha kuvvetli olduğunda hazzsızlık, daha zayıf olduğunda ise – alım kapasiteleri ortadan kaybolana dek – haz üretirler. Buna mütekebil hareket biçimi böylesi bilgilerin ışığında inşa edilecektir.

[9] Aygıtın İşlevi⁵⁹

İmdi, $\phi\psi\omega$ 'den müteşekkil olan aygıtın işlevine ilişkin aşağıdaki temsil sunulabilir.

Uyarılma miktarı dışarıdan ϕ sisteminin uçlarına nüfuz eder. Öncelikle sinir ucu aygıtları ile karşılaşırlar ve bu aygıtlar tarafından muhtemelen hücre içi uyarılardan daha yüksek kerteden olan (yahut nihayetinde, aynı kerteden olan?) bölüntülerine ayrılırlar. İlk eşik buradadır: Belirli bir niceliğin altında hiçbir etkili bölüntü ortaya çıkmaz, dolayısıyla *uyarılmanın* etkileme kapasitesi bir noktaya kadar *orta kerteden* nicelikler ile sınırlıdır. Bununla birlikte, sinir ucu kılıfları⁶⁰ bir elek gibidir, dolayısıyla her türden uyarıl çeşitli uç noktalarda iş göremez. Esasında ϕ nöronlarına ulaşan uyarıl bir niceliksel ve niteliksel karakteristiğe sahiptir⁶¹; dış dünyada bu uyarıl aynı niteliğin ve aynı niceliğin acı eşiğine doğru yükselen bir dizisini biçimlendirirler.

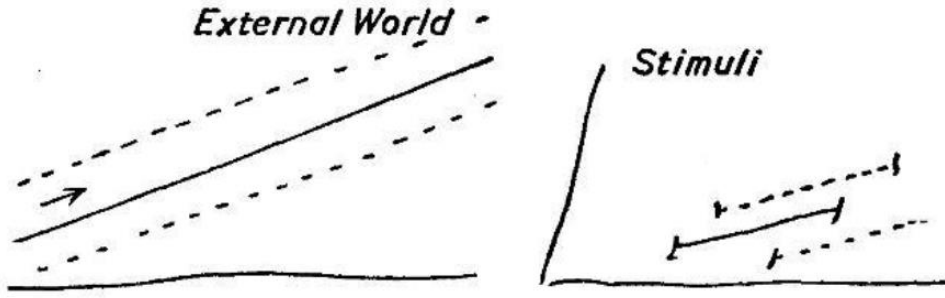
Halbuki dış dünyada *süreçler* nicelik ve devir (nitelik) uyarınca iki yönde bir süreklilik sergilerler; onlara [süreçlere] mütekebil *uyarıl* niceliksel bağlamda ilk olarak *azaltılır* ve ikinci olarak eskizyon sebebiyle *sınırlanır* ve niteliksel bağlamda süreğen değildir, öyle ki belirli devirler hiç de uyarıl olarak iş görmez [Fig. 12].

⁵⁹ [Müsveddede bu bölüm Freud tarafından “İkinci Kısım” olarak adlandırılmıştı ki bu başlık *Anf.*'de atlanmıştır. Bu atlanmanın sebebi Freud'un “Psikopatoloji” başlıklı başlıca bir bölüme aynı başlıkla – “İkinci Kısım” – başlamasıdır. En makul olan hiç şüphesiz *Anfänge*'yi takip etmek ve “İkinci Kısım” ifadesini göz ardı etmektir. “İkinci Kısım” şeklindeki bu iki başlığın Freud tarafından numaralandırılan yegâne bölümler olması ilginçtir. “I. Kısım” ve “III. Kısım” başlıkları *Anfänge*'nin editörleri tarafından eklenmiştir ve *Origins*'teki Arapça numaralandırmalar çevirmene aittir.]

⁶⁰ [*Anf.*'de “sinir kılıfları” manasına gelebilecek “*Nervendecken*” şeklinde-dir. Müsveddedeki “*Nervendecken*” muhtemelen “*Nervenendecken*” için bir kısaltmadır.]

⁶¹ [Açık olmak namına, kesin olarak (mevcut cümlelerin sonraki kısmı ile açık bir zıtlığa rağmen) konuşulacak olursa ne dış dünyadaki “süreçler” ne ϕ içine girecek şekilde “sinir ucu aygıtlarını” geçen “uyarıl” ne de ϕ ya da ψ 'in sahip olduğu “nitelik” değil, yalnızca niceliksel bir *karakteristik* – “devir” – ω 'ya ulaştığı zaman *nitelik* hâline gelir.]

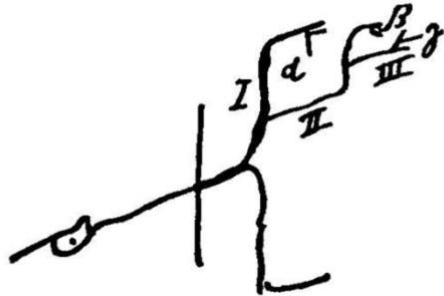
[Fig. 12]

Uyaranların niteliksel özelliği, şimdi, hiçbir engel ile karşılaşmaksızın ϕ boyunca ψ 'nden hissi meydana getireceği ω 'ne doğru ilerler; kati suretle uyarınki ile aynı olmayan lâkin onunla bizim için bilinmezliğini koruyan indirgeme formülü vesilesiyle belirli bir ilişkisi olan kesin bir nöronal hareket ile temsil edilir. Bu devir uzun süre kalıcı değildir ve motor kısma doğru ortadan kalkar yahut geçmesine müsaade edildiği için, ardında hiçbir hatıra bırakmaz.

ϕ 'nin niceliği sinir sisteminin⁶² boşalım eğilimini kendisini kısmî bir motor uyarıma dönüştürerek uyarır. Hareketlilik aygıtı doğrudan ϕ 'ne bağlıdır. Bu yol ile çevrilen nicelikler kaslara, bezlere vb. girerek – ve nöronlar arasında yalnızca aktarım söz konusu iken orada [niceliğin] salınımı olarak iş görerek – niceliksel açıdan, kendilerinden çok daha kuvvetli bir etki üretirler.

Dahası ψ nöronları ϕ nöronlarında son bulur. İkincisine bir miktar $Q\eta$ aktarılır, lâkin belki de yalnızca hücre içi uyarının büyüklüğüne tekabül eden bir kısım, bir bölüntü kadardır bu. Bu noktada ψ 'ne aktarılan $Q\eta$ 'in ϕ 'ndeki Q miktarını arttırıp arttırmayacağı, dolayısıyla daha büyük bir uyarımın daha güçlü bir psişik etki üretebilip üretemeyeceği sorusu ortaya çıkar. Bir kez daha, bu noktada, Q 'i ψ 'inden uzak tutan özgül bir düzenek mevcuttur. Zira ϕ 'indeki ikincil iletim yolağı benzeri bir şekilde inşa edilmiştir. Sürekli olarak kollara ayrılır ve daha güçlü⁶³ olan uyarının zayıf olandan farklı bir tanesini takip ettiği pek çok uç noktada sonlanan daha kalın ve daha ince yollar ortaya koyar [Krş. aşağıdaki figür].

Örneğin, [1] $Q\eta$ yalnızca I numaralı yoldan geçecektir ve α ucunda bir bölüntüyü ψ 'ne aktaracaktır. 2 ($Q\eta$)⁶⁴ α 'da çifte bir bölüntüyü aktarmayacak lâkin daha dar olan II numaralı yoldan bunu aktarabilecek ve ψ 'ne bir başka uç nokta daha açacaktır [β 'da]. 3 ($Q\eta$) ise en dar olan yolağa

açılacaktır ve γ 'yı aktaracaktır. Bu şekilde bir ϕ yolağı yükünden kurtulur; ϕ 'indeki daha büyük nicelik, onun ψ 'nde bir değil birden fazla nöronu yüklemesi gerçeğinde ifade bulur. ψ

⁶² [Müsveddede “Nervensystem” kısaltılmadan yazılmıştır.]

⁶³ [Müsveddede “Stärkerer”. Anf.'de ise “starker”.]

⁶⁴ [Müsveddede bu şekildedir. Anf.'de bunu ve aşağıdaki 3'ü ($Q\eta$) ($Q\eta$) 2 ve ($Q\eta$) 3 olarak sırası ile değiştirir.]

nöronlarındaki bu yük farkları bu durumda yaklaşık olarak eşit olacaktır. Şayet ϕ 'ndeki $Q\eta$, ψ 'ndeki yükü arttırıyor ise o hâlde 3 ($Q\eta$) $\psi_1 + \psi_2 + \psi_3$ ile ifade edilecektir. Dolayısıyla ϕ 'ndeki bir nicelik ψ 'ndeki bir *güçlük* ile ifade edilir. Bu yol ile en azından belirli sınırlar çerçevesinde Q ψ 'nden uzak tutulur. Bu durum, pekâlâ, belki de bu yol ile konumlandırılabilir *Fechner* yasasını hatırlatır.⁶⁵

Bu yol ile hâliyle ψ , ϕ 'nden gelen küçük nicelikler ile yüklenir. ϕ uyarımının niceliği ψ 'ndeki güçlük ile karşılık bulurken, niteliği ise topografik olarak karşılık bulur zira anatomik ilişkilerine bağlı olarak farklı duyu organları ϕ boyunca ancak belirli ψ nöronları vesilesiyle iletişim hâlinindedir. Lâkin ψ bedeninin içinden gelen yükler de alır ve ψ nöronlarının muhtemelen ϕ tarafından yüklenen *palyum*⁶⁶ nöronları ve endojen iletim yolları tarafından yüklenen *çekirdek* nöronlar⁶⁷ olarak ikiye ayrılması gerekir.

[10] ψ İdare Yolakları

ψ 'nin çekirdeği endojen uyarım niceliklerinin yükseldiği yolaklar ile bağlantılıdır. Bu yolakların ϕ 'ne bağlı olması ihtimâlini dışarıda bırakmadan bedeninin iç kısımlarından ψ nöronlarına doğrudan bir yolağın bulunduğuna ilişkin esas varsayımımıza riayet etmeliyiz. Ne var ki şayet durum böyle ise bu yandan ψ hiçbir koruma olmadan Q lere maruz kalır ve bu gerçek psişik mekanizmanın esas nedenidir.⁶⁸

Endojen uyarılar hakkındaki bilgimiz bunların hücre içi bir doğası olduğu, yani sürekli olarak ortaya çıktıkları ve yalnızca belirli aralıklar ile psişik uyarılar hâline geldikleri varsayımı ile açıklanabilir.⁶⁹ Bir birikim olduğu fikrinden sakınamayız ve bunların psişik etkisinin kesintili karakteri ψ 'ye iletildikleri yolaklarda ancak niceliğin artışı ile aşılabilecek dirençler ile karşılaştıkları görüşünü zorunlu kılar. Dolayısıyla bunlar birçok bölümden oluşan, ψ çekirdeğine dek aralarına temas bariyerleri giren iletim yolaklarıdır. Ne var ki belirli bir Q 'in üzerinde [endojen uyarımlar] süreğen bir şekilde uyarılar olarak iş görürler ve Q 'in her bir artışı ψ uyarımının artışı olarak algılanır. Dolayısıyla iletim yolağının geçiren hâle geldiği bir hâl vardır. Dahası, tecrübe gösterir ki ψ uyarımı boşaltıldıktan sonra iletim yolağı direncini sürdürmeye devam eder.

Bu türden bir süreç *birikim* olarak adlandırılır. ψ iletim yolları geçiren hâle gelmelerine dek birikim ile dolarlar. Belli ki birikime müsaade eden şey ayrı uyarıların küçüklüğüdür. Birikimin ayrıca ϕ iletim yollarında da vuku bulduğu – örneğin acının iletimi durumunda –

⁶⁵ [Fechner'in yasası uyarımın yoğunluğundaki değişiklikler ile bunun sonucunda ortaya çıkan histeki değişiklikler arasındaki ilişkiyi formüle eder. Matematiksel terimler ile hissin uyarımın kuvvetinin logaritması ölçüsünde değiştiğini söyler. Görünüşe göre Freud yasanın sinir sisteminin burada bahsi geçen noktasında iş gördüğünü öne sürer.]

⁶⁶ [On dokuzuncu yüz yılın ortalarında histologlar serebral kortekste iki ana hücre tabakasını ayırt ettiler ve dıştaki katmana “palyum” (ya da “örteneke”) ismini verdiler. Sonraki nöro-anatomi çalışmaları çok daha karmaşık bir tabakalaşmayı ortaya çıkardı.]

⁶⁷ [“*Kern-Neurone*.”]

⁶⁸ [Bu son nokta aşağıda açıklanacak. İçten gelen uyarımlar karşısında koruyucu bir perdenin namevcudiyeti Freud'un sonraki birkaç yazısında daha işaret edilmiştir. Örneğin *Haz İlkesinin Ötesinde* (1920g), *Standard Ed.*, **18**, 29.]

⁶⁹ [17. dipnota bakınız.]

kanıtlanmıştır; burada yalnızca küçük niceliklere uygulanır. Birikimin φ tarafında oynadığı daha önemsiz rol orada nispeten daha büyük Q ler ile uğraştığımız gerçeğini destekler. Çok küçük olanlar sinir ucu aygıtlarının eşikler olarak iş görmesi vesilesiyle uzak tutulur gibiyken ψ tarafında bunlar [aygıtlar] namevcuttur ve yalnızca küçük Q ler iş görebilir.

ψ iletim nöronlarının geçirgenlik ve geçirimsizlik özellikleri arasındaki bir yeri işgal ettiği gerçeği pekâlâ⁷⁰ fark edilebilir zira Q geçişine rağmen dirençlerinin neredeyse tamamını geri kazanabilirler. Bu durum ψ nöronlarının sahip olduğunu varsaymış olduğumuz Q akışı işe kalıcı olarak kolaylaştırılmış olma özelliği ile tamamen çelişir. Bu çelişki nasıl açıklanabilir?

Bir akımın kesilişinin ardından direncin eski hâline geri gelişinin temas bariyerlerinin genel bir özelliği olduğunu varsayarak. Bunu, şayet durum buysa, ψ nöronlarının [niceliğin geçişi ile] kolaylaştırmadan etkilenişleri ile uyum içerisine getirmek çok da güç değildir. Yalnızca Q geçişinden geriye kalan kolaylaştırmanın her bir direncin ortadan kalkışını değil lâkin bunların gereken en az seviyeye indirilişlerini içerdiğini varsaymamız kâfidir. Q geçişi boyunca direnç kalkar; sonrasında, geçen Q ile orantılı olarak, bir sonraki sefere daha az bir Q 'in geçebileceği şekilde eski hâline döner vesaire. Kolaylaştırmanın olabildiğince nihaî olduğu durumda tüm temas bariyerleri için eşit olacak ve Q lerin ayrıca geçişlerinden evvel belirli bir eşiği geçene dek artmalarını gerektirecek belirli bir direnç geriye kalır. Bu direnç sabit olacaktır. Buna uygun olarak, endojen Q 'in birikim ile iş görmesi gerçeği bu Q 'in bu sabitten daha az olan küçük seviyelerdeki uyarımlardan müteşekkil oluşundan başka bir şeyi göstermez. Dolayısıyla, buna rağmen⁷¹, endojen iletim yolağı tamamen kolaylaştırılmıştır.

Bununla birlikte buradan, ψ temas bariyerlerinin genel olarak [endojen] iletim yolaklarının bariyerlerinden daha yüksek oluşu, böylelikle yeni Q birikiminin çekirdek nöronlarda vuku bulabileceği sonucu çıkar. İletim yolağı yeniden düzenlendiğinde birikimin önünde hiçbir sınır yoktur. Bu noktada ψ , Q 'in merhametine kalır ve dolayısıyla sistemin içerisinde tüm psişik aktiviteyi sürdüren bir itki ortaya çıkar. Bu gücü *irade – dürtülerin*⁷² türevi – olarak biliyoruz.

[11] Tatmin Tecrübesi

Çekirdek nöronlarının ψ 'ndeki dolumu bir boşalım gayreti, motor yolak boyunca serbest bırakılan bir *baskı*⁷³ ile sonuç bulacaktır. Tecrübe gösterir ki bu noktada izlenecek ilk yol *içsel değişikliğe* (duyguların ifadesine, avaz avaz bağırışa, kassal inervasyona) çıkar. Lâkin başlangıçta da [ikinci teoreme ilişkin açıklamanın başlangıcı kastediliyor] açıklandığı üzere hiçbir boşalım yükten kurtulma ile sonuçlanmaz zira endojen uyarım alınmaya devam eder ve ψ gerilimi eski hâline döner. Burada uyarımın ortadan kaldırılışı ancak Q 'den bir süreliğine bedenin içerisinde kurtulan bir müdahale ile mümkün kılınabilir ve ancak belirli yollardan gerçekleştirilebilecek bir *özgül eylem* olarak bu müdahale dış dünyanın değişmesini (beslenme tedarikini, cinsel nesnenin yakınlığını) gerektirir. İnsan organizması, başlangıçta, özgül eylemi

⁷⁰ [Müsveddede “*Sehr*”. *Anf.*'de atlanmıştır.]

⁷¹ [Müsveddede “*Doch*”. *Anf.*'de atlanmıştır.]

⁷² [Bu Freud'un erken eserlerinde “*Trieb*” sözcüğünün ender görünüşlerinden birisidir. “Dürtüler ve Kaderleri'ndeki” Editörün Notu'na bakınız, *Standard Ed.*, 14, 113-14.]

⁷³ “*Drang*”, *çn.*

gerçekleştirmeye muktedir değildir. Tecrübeli bir kimsenin dikkati çocuğun hâli tarafından cezbedildiğinde içsel değişim yolağı boyunca bir boşalım ile özgül eylem gerçekleştirilir.⁷⁴ Bu yol ile boşalım yolu en önemlisinden ikinci bir işlev, *iletişim* işlevi edinir ve insanların başlangıçtaki çaresizliği⁷⁵ tüm *ahlâkî güdülerin birincil kaynağıdır*⁷⁶.

Yardımsever kişi yardıma muhtaç olan için dış dünyada özgül eylem işini gerçekleştirdiğinde, yardıma muhtaç olan kişi refleks düzenekler yoluyla, anında, bedeni içerisinde endojen uyarımı ortadan kaldırmak için gereken etkinliği gerçekleştirir. Akabinde eylemin bütünü, bireyin işlevlerinin gelişimi üzerinde en radikal sonuçlara sahip olan *tatmin tecrübesini* inşa eder. Zira ψ sistemi içerisinde üç şey vuku bulur: (1) Süreduran bir boşalım gerçekleştirilmiştir ve böylelikle ω içerisinde hazzsızlığa sebep olan baskı sona ermiştir; (2) nöronların bir nesnenin palyumda vuku bulan algısına tekabül eden bir (ya da birden fazla) yükü ve (3) palyumun diğer noktalarında özgül eylemi takip eden serbest bırakılan refleks hareketin boşalmış oluşunun bilgisi vuku bulur. Böylelikle bu yükler ve çekirdek nöronlar arasında bir kolaylaştırma kurulur.⁷⁷

Refleks boşalımın bilgisi ortaya çıkar zira her bir eylem, bütünleyici sonuçları ile ψ 'nde *motor* [kinestetik] *imgeye* yol açan yeni duyusal uyarımlara (derideki ve kaslardaki) meydan verir. Bununla birlikte kolaylaştırma ψ 'nin gelişimine ilişkin daha derin bir anlayış kazanmaya müsaade edecek bir biçimde şekillenir. Şimdiye kadar ψ nöronlarının ϕ ⁷⁸ ve endojen iletim yolakları yoluyla etkilendiğini öğrendik lâkin farklı ψ nöronları birbirlerinden güçlü dirençlere sahip temas bariyerleri yoluyla ayrılmışlardır. İmdi, saf ψ aktivitesinde, yeniden üretici hatırlamada, işler vaziyette olan ve ψ nöronları arasındaki tüm bağlantıların temeli olan esas bir *eş zamanlılık yoluyla çağrışım*⁷⁹ yasası vardır. Bilincin – yani bir ψ nöronunun, α 'nın, niceliksel yükünün – şayet α ⁸⁰ ve β eş zamanlı olarak ϕ tarafından (ya da bir başka yerden) yüklendiyse diğerine, β 'ya, geçtiğini öğrendik. Dolayısıyla bir temas bariyeri α ve β 'nin eş zamanlı yükü ile kolaylaştırılır. Buradan, bizim teorimizin kavramları ile, bir $Q\eta$ 'in yüklü bir nörona yüklü olmayan bir nöronun daha kolay bir şekilde geçebileceği sonucu çıkar.⁸¹ Dolayısıyla ikinci nöronun yükü ilkinin arttırılmış yükü olarak iş görür. *Bir kez daha burada yükün, $Q\eta$ 'in geçişi hususunda, kolaylaştırmaya eşit olması gerektiği gösterilmiştir.*

Dolayısıyla bu noktada $Q\eta$ geçişi tarafından izlenen süreci idare eden ikinci bir önemli etken ile tanışmış oluyoruz. α nöronundaki bir $Q\eta$ yalnızca en iyi şekilde kolaylaştırılmış olan bariyer

⁷⁴ [Örneğin çocuğun bağırsı yoluyla.]

⁷⁵ “die anfängliche Hiflosigkeit”, *çn.*

⁷⁶ “die Urquelle aller moralischen Motive”, *çn.*

⁷⁷ [“Tatmin tecrübesinin” bu açıklaması *Düşlerin Yorumu*'nun (1900a) VII. Bölüm'ünün C Kısmı'nda yakinen tekrarlanmıştır, *Standard Ed.*, 5, 656-6. Ayrıca, daha kısa da olsa zihinsel işleyişin iki ilkesi üzerine olan makalede de (1911b) bu açıklama tekrarlanır, *Standard Ed.*, 12, 220 ve 221. Bunların pek çoğu Freud'un kaygı nevrozu üzerine ilk makalesinde (1895b), *Standard Ed.*, 3, 108 ve elbette daha erken tarihli E Taslağı'nda ima edilmişti.]

⁷⁸ [Müsveddede bu şekildeyken *Anf.*'de ise “ ϕ -Nöronları” şeklindedir.]

⁷⁹ [Genellikle daha kapsayıcı bir isim olan “yakınlık yoluyla çağrışım” olarak bilinir.]

⁸⁰ [Bilincin bu şekilde, ω 'ne hiçbir gönderme olmadan, tanımlanması şaşırtıcıdır.]

⁸¹ [Bu sonuç aşağıdaki çeşitli noktalarda tekrarlanmıştır. Yirmi yıl sonra düşler üzerine metapsikolojik makalede “yüklenmemiş sistemlerin uyarımına kayıtsızlık ilkesi” adı altında (1917d [1915]) yeniden ortaya çıkar, *Standard Ed.*, 14, 227 ve 234. Daha sonraları ise *Haz İlkesinin Ötesinde*'de (1920g), *Standard Ed.*, 18, 30 ve “Gizemli Yazı Tahtası'nda” (1925a), *Standard Ed.*, 19, 231 atıfta bulunulur.]

doğrultusunda ilerlemeyecek, ayrıca, daha ileri bir taraftan yüklenmiş olan bariyer tarafından da ilerleyecektir. İki etken birbirini destekleyebilir ya da kimi durumlarda birbirleri aksine iş görebilirler.

Böylelikle, tatmin tecrübesinin sonucu olarak, mnemik imge ve baskı hâli ile yüklenmiş çekirdek nöronlar arasında bir kolaylaştırma ortaya çıkar. Hiç şüphesiz, tatmin boşalımı ile mnemik imgelerden dışarıya da $Q\acute{h}$ akar. İmdi, *baskı* ya da *arzu* hâli yeniden belirildiğinde, yük de iki anıya geçecek ve onları etkin hâle getirecektir. Muhtemelen nesnenin mnemik imgesi *arzulu etkinlikten*⁸² etkilenecek ilk şey olacaktır.

İlk aşamada bu arzulu etkinliğin bir algı olarak aynı şeyi – bir halüsinasyonu – üreteceğinden şüphem yok. Şayet bunun üzerine refleks eylem ortaya çıkacak olursa, hüsrân vuku bulur.

[12] Acı Tecrübesi

Normalde ψ , endojen iletim yolları yoluyla ve anormal olsa da patolojik olmayarak aşırı derecede büyük Q lerin ϕ 'ndeki perde düzeneklerini aştığı noktalarda – yani, *acı* durumlarında – Q 'e maruz kalır. Acı (1) ψ 'nde ω tarafından hazzsızlık olarak hissedilen bir derece artışına,⁸³ (2) belirli yönlerde düzenlenebilen boşalım eğilimine ve (3) ikincisi [boşalım eğilimi] ile acıyı uyaran nesnenin mnemik imgesi arasında bir kolaylaştırmaya yol açar. Dahası, acının kendisini hazzsızlık ile hissettiren belirli bir *niteliği* olduğu su götürmez.

Şayet (hasım) nesnenin mnemik imgesi bir şekilde – örneğin, taze bir algı ile – yeni yeni yüklendiyse acı olmayan lâkin yine de onu andıran bir hâl ortaya çıkar. Hazzsızlığı ve acı tecrübesine denk gelen boşalım eğilimini içerir. Hazzsızlık bir seviye artışını belirttiğinden, bu $Q\acute{h}$ 'in nereden geldiği sorulmalıdır. Fiilî acı tecrübesinde ψ *seviyesini* arttıran rahatsız edici dış kaynaklı Q 'tir⁸⁴. Tecrübenin – *duygulanımdaki*⁸⁵ – yeniden üretiminde yegâne ilave Q anıyı yükleyendir ve bunun tüm diğer algıların doğası olduğu ve $Q\acute{h}$ 'in genel bir artışı ile sonuç bulamayacağı açıktır.

Dolayısıyla geriye yalnızca, anıların yükü sayesinde hazzsızlığın beden içerisinden *serbest bırakıldığı* ve yeni olarak nakledildiğini varsaymak kalır. Bu serbest bırakılma mekanizması ancak şu şekilde tahayyül edilebilir. Tıpkı belirli bir miktarda dolduklarında $Q\acute{h}$ 'i kaslara yönelten ve bu kası münasip bir biçimde boşaltan motor nöronlar olduğu gibi uyarıldıkları vakit beden içerisinde, ψ -nöronlarının endojen iletim yollarında uyaran olarak iş gören ve böylelikle endojen $Q\acute{h}$ 'in üretimini etkileyen ve buna uygun olarak $Q\acute{h}$ 'i boşaltmayan lâkin onu dolambaçlı yollardan tedarik eden “salgı” nöronları bulunmalıdır. Bu nöronları [salgı]⁸⁶

⁸² “Wunschbelebung”, çn.

⁸³ [Krş. *Ketlenmeler, Belirtiler ve Kaygı* (1920g), *Standard Ed.*, 20, 171-2.]

⁸⁴ [Müsveddede Freud'un burada öncelikle “ $Q\acute{h}$ ” yazdığını ve sonrasında ikinci harfin üzerini çizdiğini belirtmek gerekir.]

⁸⁵ [91. dipnota bakınız.]

⁸⁶ [Müsveddede “*motorischen*” şeklindedir. Bu muhtemelen “*sekretorischen*” yerine bir kalem sürçmesi idi zira bu kavramın “anahtar” olarak nitelendirilmesinin sebebi bunların $Q\acute{h}$ 'i “serbest bırakmalarıdır”. “Motor” ve “anahtar” nöronların aşağıda birbirlerinden ayırt edecekler. Motor ve salgı inervasyonuna bir gönderme *Düşlerin Yorumu*'nun (1900a) VI. Bölüm'ünün H Kısmı'nda bulunur, *Standard Ed.*, 5, 467-8.]

nöronlarını] “anahtar nöronlar” olarak adlandıracağız. Öyle gözüküyor ki bunlar yalnızca ψ 'nde belirli bir seviyeye ulaşıldığına uyarılırlar. Acı tecrübesinin sonucu olarak hasım nesnenin mnemik imgesi, sayesinde hazsızlığın duygulanımında serbest bırakılacağı bu anahtar nöronlar için mükemmel bir kolaylaştırma kazanır.⁸⁷

Cinsel salınım durumunda olanlar bu hipoteze kafa karıştırıcı lâkin zarurî bir katkı sunar. Aynı zamanda, her iki durumda da endojen uyarıların hatırı sayılır bir miktarda olabilecek *kimyasal ürünler* içerdiği şüphesiyle karşı karşıya kalırız.⁸⁸ Hazsızlığın serbest kalışı hasım anının oldukça önemsiz bir yükü söz konusu olduğunda ziyadesiyle büyük olduğundan, acının ardında bilhassa bolca kolaylaştırma bıraktığı sonucuna varabiliriz. Bu bağlamda kolaylaştırmanın yalnızca ulaşılan $Q\eta$ 'e bağlı olduğu tahmininde bulunabiliriz; dolayısıyla $3Q\eta$ 'in kolaylaştırıcı etkisi $3 \times Q\eta$ 'inkinden fazla olabilir.⁸⁹

[13] Duygulanımlar ve Arzulu Hâller⁹⁰

Tartışageldiğimiz türden tecrübenin [acının ve tatminin] artıkları duygulanımlar⁹¹ ve arzulu hâllerdir. Her ikisinde de ortak olan şey – *duygulanım* durumunda ani bir salınım ve *acı* durumunda birikim yoluyla – ψ 'nde $Q\eta$ geriliminin artışı içerirlerdir. Her iki durum da ψ 'nde akış [nicelik akışı] açısından en büyük önemi taşımaktadır zira arkalarında zorlantı türünden güdüler bırakırlar. Arzulu hâl arzulanan nesneye yahut daha kesin bir ifade ile, bu nesnenin mnemik imgesine yönelik olumlu bir *çekim* ile sonuçlanır; acı tecrübesi geri çekilmeye, hasım mnemik imgesi yüklü tutmaya yönelik bir isteksizliğe yol açar. Burada söz konusu olan birincil *arzulu çekim* ve birincil *savunmadır* [savuşturma].

Arzulu çekim, arzulanan dostane mnemik imgenin⁹² yalnızca algılama söz konusu olduğunda vuku bulan $Q\eta$ 'i büyük oranda aştığı varsayımı ile kolaylıkla açıklanabilir, dolayısıyla bilhassa iyi bir kolaylaştırma ψ çekirdeğinden palyumdaki mütetekabil nörona uzanır.

⁸⁷ [Acı tecrübesinin bu sonuçları *Düşlerin Yorumu*'nda tarif edilmiştir, *Standard Ed.*, 5, 600.]

⁸⁸ [Freud hayatı boyunca dürtülerin muhtemel kimyasal kökenleri ile ilgiliydi. Bu konu üzerine kimi yorumlar *Üç Deneme*'deki Editörün Notu'nda bulunabilir *Standard Ed.*, 7, 126-7 ve *Standard Ed.*, 216. Freud bu düşünceleri bilhassa Fliess'ten gelen, burada da aşağıda değinilecek kimi düşünceler ile ilişkilendirmişti. Mevzubahis üzerine Fliess'e gönderilen eserlerdeki ilk atıf D Taslağı'ndadır. Ayrıca krş. [52. Mektup](#). Aynı konunun oldukça geç dönemdeki bir bahsi “Dişi Cinselliği” (1931b) makalesinde görülebilir, *Standard Ed.*, 21, 240. Buradaki son paragrafta Freud (yalnızca reddetmek için olsa da) *birden fazla* cinsel kimyasal madde olduğu teorisine atıfta bulunur.]

⁸⁹ [Burada “3 $Q\eta$ ” $Q\eta$ 'den 3 kat büyük olan bir niceliğe ve “3 x $Q\eta$ ” 3 kez tekrarlanan bir $Q\eta$ 'e karşılık gelir. Belli ki Freud'un ilkinin nasıl yazılacağı konusunda bir şüphesi vardı. Müsveddede görüldüğü üzere mevcut paragrafta “3($Q\eta$)” yazarak başlamış ve akabinde bunu “3 $Q\eta$ ” şeklinde düzeltmiştir. Daha evvelki bir başka paragrafta bu gösterimlerden ilkinine başvurmuş, daha da gerideki bir başkasında ise “ Q : 3 η ” yazmıştır. Almanca editörleri daha evvelki gösterimleri farklı şekillerde değiştirmişlerdir (*Anf.*, 386 ve 399).]

⁹⁰ “Affekte und Wunschzustände”, *çn.*

⁹¹ [Buradaki kimi paragraflardan Freud'un “duygulanım” kavramını yalnızca nahoş tecrübelerin yeniden üretimi ile ilişkili olarak kullandığı zannedilebilir. Bu, aşağıda rüyalar ile ilgili bir ifade tarafından tamamen çürütülecektir. Freud kavramı nasıl kullandığına ilişkin bir tartışma *Standard Ed.*, 3, 66-8'de bulunabilir.]

⁹² [Müsveddede şöyledir: “*die Besetzg des freundlichen Er[innerungsbildes]*”. *Anf.*'de ise “*der ... Erinnerung*” (“anının”) şeklindedir ki bu durum tanımlığın cinsiyetini gözden kaçırmıştır.]

Birincil *savunma* ya da *bastırmayı* – hasım mnemik imgenin yükü tarafından düzenli olarak⁹³ mümkün olduğunca kısa sürede terk edilişi olgusu – açıklamak daha zordur. Yine de açıklama, birincil acı tecrübelerinin refleks savunma yoluyla sona erdiği gerçeğinde yatmalıdır. Hasım nesne yerine bir başka nesnenin belirişi acı tecrübelerinin sona erdiğinin sinyalıdır ve ψ sistemi, *biyolojik olarak*, ψ 'nde acının kesilişini belirten hâli yeniden üretmeye çalışmayı öğrenmiştir. Mekanik ilkeleri (niceliksel etkenleri) dışlamaktan ziyade onlara bir başvuruyu gerektirse de bağımsız olarak geçerli olması gereken, *biyolojik olarak öğretilen* ifade ile yeni bir açıklama temelini öne sürmüş oluyoruz.⁹⁴ Karşımızdaki örnekte, *Q η* 'teki artış, pekâlâ, boşalımın artmış bir etkinliğini gerektiren ve böylece anıdan da kayıp giden, hasım bir anının yükü ile değişmez bir biçimde vuku bulan şey olabilir.

[14] “Benliğin”⁹⁵ Takdimi

Bununla birlikte, aslında, “*arzulu çekim*” ve *bastırmaya* eğilim hipotezleri ile hâlihazırda tartışılmamış olan bir ψ hâline temas etmiş bulunduk. Zira bu iki süreç, ψ 'nde oluşmuş olan, mevcudiyeti evvela belirli bir yol ile [yani tatminin ya da acının eşlik ettiği bir yol] vuku bulan [nicelik] geçişlerine müdahil olan bir organizasyonu işaret eder. Bu organizasyona “benlik” denir. Belirli (çekirdek) nöronlarda düzenli olarak tekrarlanan endojen *Q η* alınışını ve bundan kaynaklanarak gelişen kolaylaştırma etkisinin düzenli olarak yüklenen belirli bir grup nöronu üreteceğini ve böylelikle ikincil işlev tarafından gereken *depo aracına* tekabül edeceğini göz önünde bulunduracak olursak, bu organizasyon kolaylıkla tarif edilebilir. Böylelikle benlik, belirli bir vakitte, kalıcı olan kısmın değişen kısımdan ayırt edilebileceği ψ yüklerinin bütünü olarak tanımlanabilir. Şayet benlik değişecek olursa, gelecek vakitlerde onun sınırlarını belirleyecek imkânları temsil edecekleri şekilde ψ nöronları arasındaki kolaylaştırmaların benliğin varlıklarından birisi olduğunu görmek kolaydır.

Yüklerinden kurtulma gayreti bu benliğin tatmin yöntemi olması gerekse de bu, onun acı ve duygulanım tecrübelerinin tekrarını etkilemesi ve aşağıda bahsi geçecek ve genel olarak *ket vurma* olarak tarif edilen yöntemden başka bir yol ile gerçekleştirilemez.

Herhangi bir yerden bir nörona giren *Q η* en büyük kolaylaştırmaya sahip temas bariyeri yönünde ilerleyecek ve bu yönde bir akım başlatacaktır. Daha doğru bir ifade ile *Q η* akımı, dirençleri ile ters orantılı olarak muhtelif temas bariyerleri yönünde bölünecektir ve bu durumda, onun [temas bariyerinin] direncinden düşük bir nicelik bir temas bariyeri üzerinde etki bıraktığında, hiçbir şeyin geçişi söz konusu olamayacaktır. Bu ilişki, nörondaki her bir *Q η* için farklı şekilde gelişebilir zira diğer temas bariyerlerindeki eşikleri aşabilecek bölüntüler de ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla izlenecek olan süreç *Q η* 'e ve kolaylaştırma ilişkilerine bağlıdır. Bununla birlikte, üçüncü bir güçlü etkeni de öğrenmiştik. Şayet bitişikteki nöron eş zamanlı olarak yüklenmiş olursa, bu, iki nöron arasındaki temas bariyerinin geçici bir kolaylaştırması gibi iş görür ve aksi takdirde kolaylaştırılmış olan bir başka temas bariyerine yönelecek olan

⁹³ [Müsveddede “*Stets*”. *Anf.*'de atlanmıştır, 406.]

⁹⁴ [40. dipnot ile karşılaştırınız.]

⁹⁵ “Ich”, *çn.*

gerçekleştirebilecek durumda değildir.¹⁰⁰ Dolayısıyla *algı* ile *temsil* arasında bir ayrıma gidebilmek için bir başka yerden gelecek olan bir kıstasa ihtiyaç duyar.

Diğer bir yandan ψ , hasım mnemik imgenin yinelenen yüküne dikkatini çekecek ve onu yan yükler aracılığıyla hazzsızlığın tali salınımını gerçekleştirerek bertaraf edecek bir göstergeye ihtiyaç duyar. Şayet ψ bu ket vurmaya ve aynı zamanda savunmayı yeterince kısa sürede gerçekleştirebilirse hazzsızlığın salınımını hafif olacaktır; aksi takdirde yoğun bir hazzsızlık ve aşırı derecedeki bir birincil savunma peyda olur.

Mevzubahis anının yeniden yüklendiği arzulu yük ve hazzsızlık salınımı biyolojik açıdan zarar verici olabilir. Bu, her ne zaman belirli bir miktarı aşsa ve böylelikle bir boşalım ayartısı olarak davranırsa, arzulu yük için ve yine bu durum, en azından her ne zaman hasım mnemik imgenin yükü dış dünyadan değil de (çağrışım yoluyla) ψ 'nin kendisinden kaynaklansa geçerlidir. Öyle ise bir kez daha bu algıyı bir anıdan (temsilden) ayıracak göstergeye ilişkin bir sorudur.¹⁰¹

Bu göstergeyi, *gerçeklik göstergesini*,¹⁰² sağlayan muhtemelen ω nöronlarıdır. Her bir dış algı durumunda, ω 'nde, ilk aşamada ψ için hiçbir önem arz etmeyen niceliksel bir uyarım vuku bulur. ω 'ndeki bu uyarımın ω 'ni boşalığa sevk ettiği ve bunun, her bir boşalığa dair bilgi olarak, ψ 'ne ulaştığı belirtilmelidir. *ω 'nden boşalımın bilgisi, dolayısıyla, ψ için niteliğin yahut gerçekliğin göstergesidir.*

Şayet arzulanan nesne fazlaca yüklendiyse, yani halüsinatif bir şekilde etkinleştiyse, aynı boşalım ya da gerçeklik göstergesi, dış algı durumunda olduğu gibi, bunu takip eder. Bu örnekte kıstas başarısız olur. Lâkin şayet arzulu yük yüklenmiş bir benlik durumunda mümkün olduğu gibi *ket vurmaya* tâbî olur ise, yeterince yoğun olmayan arzulu yükün *nitelik göstergesi* üretmediği, halbuki dış algının üretebildiği, niceliksel bir durum tahayyül edilebilir. Dolayısıyla bu durumda kıstas değerini muhafaza edecektir. Zira fark, şayet dışarıdan geliyor ise yükün yoğunluğu ne olursa olsun *nitelik göstergesinin* bunu takip edeceğidir. Halbuki, şayet bu yük ψ 'nden geliyorsa yalnızca büyük yoğunluklar durumunda aynı şey geçerli olabilir. Bu, *benliğin algı ve anıyı ayırma kıstasını mümkün kılan ket vuruşu* ile uyumludur. Sonrasında biyolojik tecrübe *gerçeklik göstergesi* ortaya çıkana dek boşalımın başlatılmayacağını öğretecektir ve bunun ile arzulanan anıların yükü belirli bir miktarın ötesine geçemeyecektir.

Diğer bir yandan, ω nöronlarının uyarımı, ikinci durumda, ψ 'ni, onun dikkatini bir algının mevcut ya da namevcut oluşuna çekerek korumaya hizmet eder. Bu amaç doğrultusunda ω nöronlarının esasen anatomik olarak pek çok organın iletim yollarıyla bağlantılı olduğu ve bunların [ω nöronlarının] boşalımını aynı organlara ait olan motor aygıtlara yönelttiği

¹⁰⁰ [Bir başka deyişle, 11. Kısım'ın sonunda belirtilen, bir arzu ve bir halüsinasyon arasındaki silsile.]

¹⁰¹ [Müsveddede şöyledir: “*W (Wahrnehmung) von Er (Vorstellung) zu unterscheiden.*” – Buradaki tartışma belki de Freud'un aşağıda birkaç yerde daha geri döneceği ve yıllar boyunca onu düzenli olarak meşgul eden “gerçeklik sınaması” sorunu (bir şeyin gerçek olup olmadığına nasıl kanaat getirebileceğimiz sorusu) ile ilk cebelleşmesidir. Ek C'ye bakınız.]

¹⁰² [“*Realitätszeichen*”. Neredeyse aynı kavram, “*Kennzeichen der Realität*” rüyalar üzerine metapsikolojik makalede (1917d) görülür, *Standard Ed.*, **14**, 232.]

varsayılmalıdır. Bu durumda, sonraki boşalımın bilgisi (*refleks dikkatin bilgisi*) ψ için biyolojik olarak bir niceliğin yükünü aynı yöne yöneltmek için bir sinyal¹⁰³ gibi davranır.

Öyle ise yüklenmiş benlikte bir ketlenme olduğunda ω boşalımının göstergeleri genelleri itibari ile ψ 'nin, biyolojik olarak, kullanmayı öğrendiği *gerçekliğin göstergeleri* hâline gelirler. Eğer böylesi bir *gerçeklik göstergesi* ortaya çıktığında benlik arzulu bir gerilim hâlinde ise özgül eylemin takip edeceği şekilde boşalığa müsaade edecektir. Şayet hazzsızlık artışı *gerçeklik göstergesi* ile çakışacak olursa uygun büyüklüğün yan yükleri yoluyla ψ işaret edilen noktada normal büyüklükte bir savunma geliştirecektir. Yine şayet durum her ikisi gibi de değilse¹⁰⁴ yükün kolaylaştırma durumlarına uygun olarak engellenmeden ilerlemesine müsaade edilecektir.¹⁰⁵ Halüsinasyon noktasına varan arzulu yük [ve] bütün bir savunma maliyetini içeren tümünden hazzsızlık oluşumu tarafımızdan *birincil psişik süreçler*; aksi olarak, ancak benliğin iyice yüklenmesi ile mümkün olan ve yukarıdakinin düzenlenmesini temsil eden süreçler *ikincil psişik süreçler* olarak tanımlanmıştır. İkincisinin zarurî ön koşulunun *gerçeklik göstergelerinin* uygun bir şekilde işe koşulması olduğu görülecektir ki bu da ancak benlik tarafından gerçekleştirilen bir ket vurmanın mevcut olması durumunda mümkündür.

[16] Biliş ve Yeniden Üreten Düşünce¹⁰⁶

Arzulama süreci esnasında benliğin ket vuruşunun arzulanan nesne için onun gerçek dışı olarak tanınmasına izin veren düzenlenmiş bir yükü ortaya çıkardığı hipotezini öne sürdük ve şimdi bu sürecin analizi ile ilerleyebiliriz. Çeşitli ihtimâller vuku bulabilir. İlk durumda mnemik imgenin arzulu yükü ile eş zamanlı olarak algı mevcut olabilir. Öyle ise – biyolojik olarak kullanılamayacak olan – iki yük kesişecektir, lâkin buna ilaveten, tecrübeyle sabit olarak, ancak kendisinden sonra boşalımın başarılı olabileceği bir gerçeklik göstergesi ω 'nden ortaya çıkacaktır. Bu durumla kolaylıkla başa çıkılabilir. İkinci durumda¹⁰⁷ arzulu yük ve onunla kısmen eş olan bir algı mevcuttur. Zira algı yüklerinin hiçbir zaman teker teker nöronları değil daima kompleksleri yüklediğini hatırlama zamanı geldi. Şimdiye dek bu özelliği ihmal ettik, şimdi onu hesaba katma vakti. Pekâlâ yaygın olarak arzulu yükün $a + b$ nöronları, algısal yükün ise $a + c$ nöronlarıyla ilgili olduğunu varsayalım. Bu daha yaygın, özdeşlikten daha yaygın bir mesele olduğundan, daha katî bir değerlendirmeyi gereksinir. Biyolojik tecrübe burada bir kez daha şayet gerçeklik göstergeleri tüm kompleksi değil de yalnızca bir kısmını doğruluyor ise

¹⁰³ [Bu sinyal üzerine çok sonraları geliştirilen teorinin belki de ilk ipucudur. Bkz. *Ketvurmalar, Belirtiler ve Kaygı*'ya (1926d) Editörün Girişi, *Standard Ed.*, 20, 83.]

¹⁰⁴ [Bir başka deyişle gerçeklik göstergesi alındığında ne arzulu hâl ne de hazzsızlık artışı mevcutsa.]

¹⁰⁵ [Niceliklerin ve temas bariyerlerinin ilişkili dağılımı.]

¹⁰⁶ [Müsveddede bu bölümün başlığı "*Das Erkennen u[nd] reproduzirende Denken*" iken *Anf.*, 411'de bu başlık "*Das erkennende und reproduzirende Denken*" ("Biliş ve Üreten Düşünce") olarak değiştirmiştir. I. Bölüm'ün 16, 17 ve 18. Kısımları ve aynı şekilde III. Bölüm'ün tamamı bu sınıflandırma ve düşünce süreçlerinin analizi ile ilgilidir. I. Bölüm'deki tartışmada esas ayırım bir yandan "biliş" ve "yargı" ile muhtemelen aynı olan kavramlar ile yakinen ilgiliyken diğer bir yandan da hatırlama, arzulama, isteme ve bekleme gibi süreçlerle yakinen ilgili olan "üreten düşünce" ile ilgilidir. III. Bölüm'de aynı hususlar daha derinlikli bir şekilde gözden geçirilmiştir. "Üreten düşünce" görüş alanından neredeyse tamamen uzaklaşmış ve "pratik düşünce", "gözlemci düşünce", "teorik düşünce" ve "eleştirel düşünce" gibi yeni kavramlar öne sürülmüştür. Sıklıkla kapsamları benzer olduğundan ve birbirlerine ışık tuttıklarından III. ve I. Bölüm'deki tartışmalar beraberce hesaba katıldıklarında bu oldukça güç tartışmaları takip etmenin kolaylaşacağı görülecektir.]

¹⁰⁷ [Üçüncü durum aşağıda tartışılacaktır.]

boşalımı başlatmanın güvenli olmadığını öğretecektir. Bununla birlikte benzerliği özdeşliğe tamamlayacak yeni bir yol bulunmuştur. Algısal kompleks, şayet diğer algısal kompleksler ile mukayese edilecek olursa, tamamen aynı kalan *a* nöronu ve büyük ölçüde değişen *b* nöronu olarak bileşenlerine ayrılabilir. Dil daha sonraları bu ayırım için *yargı* terimini kullanacaktır ve [bir yandan] benliğin çekirdeği ile sabit algısal bileşen arasındaki, diğer yandan ise palyumda değişen yükler ile sabit olmayan bileşen arasındaki benzerlikleri keşfedecektir; [dil] *a* nöronuna *şey*, *b* nöronuna ise onun etkinliği ya da niteliği – kısacası – *yüklemi* diyecektir.

Böylelikle *yargılama* yalnızca benliğin ket vuruşu ile mümkün olan ve bir anının *arzulu yükü* ile ona benzer algısal yük arasındaki farklılığın uyandırdığı bir ψ sürecidir. Buradan, iki yükün uygunluğunun bir düşünce eylemini sonlandırmak ve boşalımı başlatmak için bir biyolojik sinyal hâline geldiği sonucuna varılabilir. Bunların uyumsuzluğu, bir kez daha, uygunlukları ile son bulacak olan düşünce çalışmasına itici bir güç verir.¹⁰⁸

Bu sürecin analizi ileriye götürülebilir. Şayet *a* nöronu [her iki yükte de] çakışıyor lakin *b* nöronu yerine *c* nöronu algılanmışsa benliğin etkinliği *c* nöronunun bağlantılarını takip eder ve bu bağlantılar boyunca *Qñ* akımı¹⁰⁹ aracılığıyla kayıp *b* nöronuna erişim bulunana dek yeni yüklere sebep olur. Kural olarak *c* nöronu ile *b* nöronu arasına giren hareketin imgesi [bir motor imge] ortaya çıkar ve bu imge gerçekten gerçekleştirilen bir hareket yoluyla yeni olarak etkinleştirildiğinde *b* nöronunun algısı ve aynı zamanda aranan özdeşlik kurulmuş olur.¹¹⁰ Örneğin, [çocuk tarafından] arzulanan mnemik imgenin annenin memesinin imgesi ve onun meme ucunun önden görüntüsü olduğunu ve ilk algının aynı nesnenin yandan, meme ucu olmadan, görüntüsü olduğunu varsayalım. Çocuğun hafızasında, muhtemelen önden imgesi yandan imgeye dönüştüren bir baş hareketi ile emme süresince yaratılan bir tecrübe vardır. Şimdi görülen yandan imge baş hareketine [baş hareketinin imgesine] yol açar; bir deney şimdi bunun mukabilinin gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermiştir ve önden görüntünün algısı elde edilir.¹¹¹

Şimdiye kadar bu örnekte *yargılamaya* dair pek de bir şey yoktur lakin bu, yüklerin yeniden üretimi yoluyla hâlihazırda özgül eylemin tesadüfî yan ürünlerinden olan bir eylemde ortaya çıkması ihtimâlidir.

Yüklenmiş benlikten doğan *Qñ*'in kolaylaştırılmış nöronlar boyunca dolaşımın temelinde yattığına şüphe yoktur ve bu dolaşıma kolaylaştırma değil bir hedef hükmeder. Peki bu hedef nedir ve ona nasıl ulaşılır?

Hedef kayıp *b* nöronuna dönmek ve özdeşlik hissini, yani, yalnızca *b* nöronunun yüklendiği, dolaşımdaki yükün *b* nöronunda açığa çıktığı anı serbest bırakmaktır. Buna *Qñ*'in her bir patika boyunca deneysel olarak yerinin değiştirilmesi vesilesiyle ulaşılır ve bu amaç ile birisinin

¹⁰⁸ [Krş. Yargının “Olumsuzlama” (1925h) makalesindeki benzer bir tanımı, *Standard Ed.*, **19**, 238.]

¹⁰⁹ [Freud esasen burada “*Besetz[un]g*” (“yük”) yazar fakat sonradan onun üstünü karalar ve “*Ström[un]g*” (“akım”) ile değiştirir.]

¹¹⁰ [Aşağıdaki 126. dipnota bakınız.]

¹¹¹ [Yukarıda ve *Düşlerin Yorumu*'nda da (1900a), *Standard Ed.*, **5**, 565, bahsedildiği üzere aç bebek benzeri koşulların bir resmini kullanır.]

mevcut kolaylaştırmaları kullanabileceği ya da onlar karşısında iş görmesinin gerekeceğine bağlı olarak bazen daha büyük bazen ise daha küçük yan yük maliyetinin gerekli olduğu açıktır. Kurulu kolaylaştırmalar ve değişen yükler arasındaki mücadele, çağrışımın birincil silsilesinin aksine, üretken düşüncelerin ikincil süreçleri için karakteristiktir.

Bu dolaşımı ne yönlendirir? Anının arzulu temsili¹¹² [yani *b* nöronu] çağrışım *c* nöronunu takip ederken yüklü kalır. Bildiğimiz üzere, *b* nöronunki gibi bir yük kendileri için tüm muhtemel bağlantıları daha kolaylaştırılmış ve erişilebilir kılar.

Bu dolaşım boyunca *Qñ* bir acı tecrübesi ile bağlantılı bir fikre rast geliyor ve böylelikle bir hazzısalık salınımına meydan veriyor olabilir. Bu, *b* nöronuna patika boyunca ulaşamayacağı anlamına geldiğinden akım bir kez daha mevzubahis yükten sapar. Bununla birlikte, hazzısalık verici yollar mevcut yeniden üretimi yönlendirmek hususunda büyük önemlerini muhafaza ederler.

[17] Hatırlama ve Yargılama

Dolayısıyla yeniden üreten düşünce pratik bir hedefe ve biyolojik olarak temellendirilmiş bir sona – yani lüzumsuz [istenmeyen] algıdan ayrılan *Qñ*'i kayıp nöronun yüküne yöneltmeye – sahiptir. Bununla birlikte, ek olarak, *b* nöronundan bir gerçeklik göstergesi belirirse özdeşlik¹¹³ ve boşalım hakkı elde edilir. Ne var ki süreç kendisini bu ikinci amaçtan azade kılabilir ve yalnızca özdeşlik peşinde koşabilir. Öyle ise karşımızda herhangi bir durumda pratik bir amaca koşulabilecek saf bir düşünce eylemi vardır. Burada, dahası, yüklenmiş benlik tamamen aynı şekilde davranır.

Şimdi arzulu bir hâlde ortaya çıkabilecek olan üçüncü ihtimâle ulaştık¹¹⁴, yani arzulu bir yük mevcut olduğunda ve arzulanan mnemik imge (mnem. +)¹¹⁵ ile hiçbir şekilde kesişmeyen bir algının ortaya çıkması durumu. Bunun üzerine bu algısal imgeyi *tanımaya* yönelik bir ilgi belirir ki böylelikle, nihayetinde, bu imgeden mnem.+’a bir patika bulunması mümkün olabilir. Bu görüş açısından algısal imgenin benlik tarafından, bir kez daha, bir önceki durumda yalnızca bir kısmının, *c* nöronunun, olduğu gibi aşırı yüklendiği¹¹⁶ varsayılabilir. Şayet algısal imge tamamen yeni değilse, şimdi *geri çağrılacaktır* ve en azından kısmen kesiştiği bir mnemik imgesi *canlandıracaktır*.¹¹⁷ Bir önceki düşünce süreci şimdi, daha evvel¹¹⁸ yüklü arzulu temsil

¹¹² [Metin burada belirsizdir. *Anf.*'de “*die Wunschvorstellungen-Erinnerung*” yazar ki bu pek de bir anlam ifade etmez ve müsveddede de kesinlikle mevcut değildir. Kelime “*Wunsch*” ile başlar lâkin nasıl devam ettiği şüphelidir ve ilk kısmının sonunda ne bir “*s*” harfi ne de bir kısa çizgi vardır; ikinci kısmında açıkça “*Erinnerung*” yazar. Tahminen (buradaki çevirinin varsaydığı gibi) “*die Wunschvorstellung der Erinnerung*”tur lâkin tekrar etmek gerekirse bu müsveddede açık değildir lâkin genel manası itibariyle, açıktır.]

¹¹³ [Aşağıdaki 126. dipnota bakınız.]

¹¹⁴ [İlk ikisi için 16. Kısım’a bakınız.]

¹¹⁵ [Buradaki “artı” işareti “arzulanan” anlamına geliyor gibidir. Aşağıda bir kez daha kullanılır.]

¹¹⁶ [Yani, fazladan yük alır. Bu terimin sonraki görünümünün bir listesi *Giriş Konferansları*'nın (1916-17) XXIII.'deki bir dipnota verilmiştir, *Standard Ed.*, 16, 374, 2 numaralı dipnot. Ayrıca aşağıdaki C Eki'ne bakınız.]

¹¹⁷ [*Anf.*'de, 415, son cümlede sistematik bir biçimde “*W*”nin cinsiyeti (müsveddede) nötr olan “*Wahrnehmungsbild*”den (“algısal imge”) dışı olan “*Wahrnehmung*”a değiştirilir ve bir önceki cümlede “*W*”yi muhtemelen daha doğru olan “*Wahrnehmungsbild*” yerine “*die Wahrnehmung*” olarak uzunca yazar.]

¹¹⁸ [Müsveddede cümlenin bu noktasında, *Anf.*'de, 415, atlanmış olan ikinci bir “*vorhin*” vardır.]

tarafından karşılanmış olan *hedeften* yoksun olarak olsa da mnemik imge ile ilişkili olarak tekrarlanmaktadır.

Yükler kesiştiği müddetçe düşünce aktivitesine meydan vermezler. Diğer bir yandan, kesişmeyen kısımlar “ilgi uyandırır” ve iki yol ile düşünce aktivitesi doğurabilirler. Akım ya *uyan* anılara doğru yön alır ve işe koşulmuş anının hedefsiz, dolayısıyla benzerlikler tarafından değil de farklar tarafından hareket ettirilen bir aktivitesini ortaya çıkarır ya da [algının] yeni ortaya çıkan bileşenlerinde kalır ve bu durumda yine aynı şekilde hedefsiz bir *yargılama aktivitesi* gösterir.¹¹⁹

Varsayalım ki algıyı temin eden nesne özneye benzesin – *bir yakını olsun*¹²⁰. Bu durumda, teorik ilgi, *böylesi bir* nesnenin eş zamanlı olarak [öznenin] ilk tatmin edici nesnesi ve dahası onun ilk hasım nesnesi olduğu kadar yegâne yardımcı gücü olduğu açıklamasını sunacaktır. Bu sebep ile eş insan ile ilişkili olarak bir insan tanımayı öğrenir. Sonrasında, bu eş insandan gelişen algısal kompleksler yeni ve mukayese edilemez olacaktır – onun *özellikleri*, örneğin görsel çehresi; lâkin diğer görsel algılar – örneğin ellerinin hareketi gibi – özneye kendi görsel izlenimleri, kendi bedeninin izlenimleriyle, [anılar] kendisi tarafından tecrübe edilen hareketlerin anılarıyla çakışacaktır. Nesneden doğan diğer algılar da aynı şekildedir; örneğin nesne çığlık atıyorsa, [öznenin] kendi çığlığının anısını ve aynı zamanda kendi acı tecrübelerini uyandıracaktır. Dolayısıyla eş insan kompleksi iki bileşene ayrılır; birisi sabit yapısı vesilesiyle bir izlenim yaratır ve bir *şey* olarak bütün hâlde kalır iken diğeri hafızanın aktivitesi yoluyla *anlaşılır* – yani, hafızanın aktivitesi yoluyla [öznenin] kendi bedeninin bilgisine dek geri izlenir.¹²¹ Algısal kompleksin bu ayrılışı onu *tanımak* olarak tanımlanabilir; bir *yargıyı* içerir ve bu son hedef elde edildiğinde sonra erer. Yargı, göreceğimiz üzere, birincil bir işlev olmayıp¹²² [algının] farklı [mukayese edilemez] kısımlarının yüklenmesini ön varsaymaktadır; ilk aşamada hiçbir pratik amacı yoktur ve yargılama süreci boyunca farklı bileşenlerin yükünün boşalıyor gibidir zira bu aktivitelerin, “yüklemlerin”, niçin özneye-kompleksinden nispeten gevşek bir patika yoluyla ayrıldığını açıklayacaktır.¹²³

Bu noktada yargı eyleminin daha derin bir analizine girmek mümkün olacaktır lâkin bu bizi konumuzdan saptıracaktır. Tatmin durumunu temellendirmeye yönelik esas ilginin, gerçeklik durumunda verili olan algısal durumdan arzulanan durumuna ilerlemeye yönelik bir yöntem olarak bir yandan *yeniden üretici tefekküre*¹²⁴ diğer bir yandan ise *yargıya* yol açtığını aklımızda tutmak ile yetinelim.¹²⁵ Bunun için zarurî ön koşul, ψ süreçlerinin geçişlerini engellenmeden

¹¹⁹ [Bu paragrafta eğik yazılan kısımlar müsveddede altı çizilen kısımları takip eder. Birisi, “yargılama aktivitesi” karşısında “uyan”dan ziyade “hafıza aktivitesi”nin altının çizilmesini bekleyebilir.]

¹²⁰ “Ein Nebensmench”, *çn.*

¹²¹ [*Anfänge* editörlerinin işaret ettiği gibi bu fikre uzaktan da olsa yaklaşan bir düşünce Freud’un espriler üzerine kitabının (1905c) VII. Bölüm’ünde onun “düşünsel taklidi” tartıştığı bir paragrafta görülebilir, *Standard Ed.*, **8**, 192 vd.]

¹²² [Müsveddede: “Primärf”. *Anf.*’de, 416, “Primärfunktion”. – Bu bir sonraki kısımda çizilen birincil ve ikincil yargı ayrımı ile çelişkili değildir.]

¹²³ [Bu aşağıdaki tartışmalar vesilesiyle daha anlaşılır hâle gelecektir.]

¹²⁴ [“*Reproduzierendes Nachdenken*.” Başka herhangi bir yerde bu sözcük “*Denken*” olarak kullanılır. Bu türden alternatif durumlar yukarıdaki “anının hedefsiz bir aktivitesi” ve “yargılamanın hedefsiz bir aktivitesi” idi.]

¹²⁵ [Yargı konusu Freud tarafından otuz yıl sonra oldukça benzer çizgilerde “Gizemli Yazı Tahtası” (1925a) üzerine makalesinde tartışıldı, *Standard Ed.*, **19**, 238.]

değil aktif bir benlik ile takip etmeleri olarak kalır. Bu yol ile tüm düşünce eyleminin fazlasıyla pratik olan manası gösterilebilecektir.

[18] Düşünce ve Gerçeklik

Dolayısıyla, tüm düşünce süreçlerinin amacı ve sonu bir *özdeşlik hâlini* meydana getirmek, dışarıdan sızan bir yük *Qñ*'ini [*sic*] benlik tarafından yüklenen bir nörona iletmektir.¹²⁶ *Bilişsel* ya da *yargılayıcı* düşünce bedensel bir yük ile özdeşlik arar iken *yeniden üretici* düşünce birisinin kendisinin¹²⁷ (kendisine ait bir tecrübenin) psişik yükü ile özdeşlik arar. Yargılayıcı düşünce, onu ileri çağrışımsal dolaşımlara hazır kolaylaştırmalar ile donatarak üretken düşünceyi önceler. Şayet düşünce eyleminin sonlanmasının ardından gerçeklik göstergesi algıya¹²⁸ ulaşırsa, *gerçeklik yargısı*, *inanç* elde edilir ve aktivitenin tüm hedefi gerçekleştirilmiş olur.

Yargılama dikkate alındığında, onun temelini hiç kuşkusuz bir kimsenin kendisinin bedensel tecrübeleri, hisleri ve motor imgeleri olduğunun da altı çizilmelidir. Bunlar namevcut oldukları müddetçe algısal kompleksin değişebilir¹²⁹ kısmı anlaşılmamış olarak kalır; yani, bu kısım yeniden üretilebilir ama düşüncenin ilerideki yolları için hiçbir yön işaret etmez. Dolayısıyla, örneğin, özne her türlü cinsel histen, genel olarak, ergenliğin sonuna dek habersiz olduğu müddetçe hiçbir cinsel tecrübe bir etki yaratmaya muktedir değildir ki bu durum takip eden kısımda [II. Bölüm] önem arz edecektir.

Birincil yargılama yüklenmiş benlik tarafından, üretici düşünce eylemlerine nazaran daha az bir etkiyi gerektiriyor gibi gözüküyor. Bunda [birincil yargılamada] mesele [arzulu ve algısal yükler arasındaki] kısmî örtüşmeden doğan çağrışımı – hiçbir değişikliğin söz konusu olmadığı bir çağrışımı – takip etmektir.¹³⁰ Ve elbette ki yargılamanın çağrışımsal süreçlerinin [miktar açısından] eksiksiz nicelikte gerçekleştirildiği durumlar da vardır. Algı, belki de nesne-çekirdeği + bir motor imgeye karşılık gelebilir. Birisi algıyı algımlarken kendisinin hareketini kopyalar – yani, birisi kendisinin [algı ile] örtüşecek şekilde uyandırılan motor imgesini öyle güçlü bir şekilde sinirle donatır ki hareket gerçekleştirilir. Bundan dolayı bir kimse bir algının *taklit değeri* olduğundan bahsedebilir.¹³¹ Yahut algı birisinin acı hissini mnemik imgesini uyandırabilir ki böylelikle birisi müteakıl hazzı hissedebilir ve münasip savunmacı eylemi tekrar eder. Bu da algının *sempati değeri*dir.

¹²⁶ [Benzeri bir düşünce çizgisi Freud'un "algısal özdeşlik" ve "düşünce özdeşliğinden" bahsettiği *Düşlerin Yorumu*'nun (1900a) VII. Bölüm'ünün C ve E alt başlıklarında geliştirilmiştir, *Standard Ed.*, 5, 566-7 ve 602-3.]

¹²⁷ [Müsveddede "*Eigenen*". *Anf.*'de, 417, atlanmıştır. Bu nispeten belirsiz cümle, biliş üzerine yukarıdaki tartışmalar ile karşılaştırılabilir.]

¹²⁸ [*Anf.*, 417'de burada (müsveddede bulunmayan) "*hinzu*" ("ayrıca") kelimesi eklenmiştir.]

¹²⁹ [Müsveddede "*variable*". *Anf.*'de, 417, açıklanamayacak bir şekilde "*verarbeitende*" ("değiştirici") yazar.]

¹³⁰ [Bu cümle *Anf.*'deki, 417, basım hatasına istinaden bir virgül ile bitirilmiş ve takip eden cümle "*so*" ile, *küçük* bir harf ile başlamıştır. Müsveddede bu cümle net bir şekilde noktalanır ve sonraki cümle büyük "S" harfi ile başlar ki Gotik el yazısında bu harf küçük bir "s" ile karıştırılabilir değildir. Bu çok zor paragrafın düzeltisi belki de buradaki cümle sonu, esas baskıda dil bilgisine bağlı gerekçeler ile okunamadığı için yapılmıştır.]

¹³¹ [Yukarıdaki 121. dipnot ile karşılaştırınız.]

Her iki durumda da¹³² hiç şüphesiz yargılama hususundaki *birincil süreci* görmeli ve ikincil yargının bu saf çağrışımsal süreçlerin kısıtlanması yoluyla ortaya çıktığını varsaymalıyız. Dolayısıyla daha sonraları pratik öneme sahip olabilecek bir nesnenin *tanınışı* olacak olan yargılama, esasen, dışarıdan gelen yükler ile birisinin bedeninden doğanlar – *bilginin ya da φ’nden ya da içeriden gelen yüklerin özdeşliği* – arasındaki bir çağrışımsal süreçtir. Belki de bunun [yargılamanın] aynı zamanda φ’nden gelen *Q*lerin iletildiği ve boşaltıldığı bir yöntemi temsil ettiğinden şüphelenmek yanlış değildir. Bizim *şeyler* dediklerimiz yargılanmaktan kaçan artıklardır.

Yargılama örneği bize ilk kez düşünce süreçleri ile birincil süreçlerin niceliksel karakteristiği arasında keşfedilmeyi bekleyen farka ilişkin bir ipucu verir. *Düşünce* esnasında hafif bir motor sinirlenme akımının – elbette, yalnızca, süreç boyunca bir motor yahut anahtar nöron sinirle donatıldıysa – ψ’nden geçtiğini varsaymak makuldür. Yine de bu boşalım, yalnızca kasıtsız bir yan etki olan düşünce sürecinin kendisi olarak almak yanlış olur. *Düşünce süreci* ψ nöronlarının yükünde içerilir ve benlikteki yan yük tarafından getirilen, kolaylaştırılmalarca dayatılan bir değişiklik buna eşlik eder. Mekanik bakış açısından¹³³ *Q*’in yalnızca bir kısmının kolaylaştırmaları takip edilebilirliği ve bu kısmın büyüklüğünün düzenli olarak yükler tarafından düzenlenişi akla yatkındır. Lâkin aynı zamanda bu yeniden üretimi bütünüyle kârlı kılabilmek için yeterince *Q*’in idareli kullanıldığı da açıktır. Aksi takdirde nihayetinde boşalım ihtiyacı duyacak *tüm* *Q* akışı boyunca motor çıkışlardan salınırdı. *Dolayısıyla ikincil süreç daha düşük bir seviyeden, daha küçük nicelikler ile esas ψ akışının [nicelik akışının] tekrarıdır.*¹³⁴

Şöyle itiraz edilecektir: “Normal şartlarda ψ nöronlarından geçenlerden daha da küçük *Q*’ler ile mi? Bu kadar küçük *Q*’lerin, bir kural olarak yalnızca ψ sisteminin aldığı daha büyük olanlar tarafından kat edilebilen yolakları açabilmesi nasıl ayarlanacak?” Yegâne cevap bunun yan yüklerin mekanik bir sonucu olduğudur. Bu maddelere istinaden, bir yan yük mevcut olduğunda küçük *Q*’lerin normal şartlarda yalnızca yük olanlar tarafından kat edilebilecek olan kolaylaştırmalar boyunca aktığı sonucuna varmalıyız. Yan yük, sanki, nörondan akan *Q* kotasını *bağlar.*¹³⁵

Düşüncenin tatmin etmesi gereken bir başka koşul daha vardır. Birincil süreçler tarafından yaratılan kolaylaştırmalarda hiçbir esaslı değişikliğe gitmemelidir, aksi takdirde, elbette ki gerçeklik izlerini tahrif etmiş olacaktır. Bu koşul hususunda, kolaylaştırmanın muhtemelen tek bir büyük niceliğin [geçişinin] ve o anda çok kuvvetli olsa da ardında bununla mukayese edilebilecek süregelen bir etki bırakmamış olan yükün sonucu olduğunun altını çizmek yeterlidir. Düşünce süresince geçen küçük *Q*ler kolaylaştırmalara hâkim gelemez.

¹³² [Yani taklit ve sempati durumlarında.]

¹³³ [40. dipnota bakınız.]

¹³⁴ [Bu düşünce ekonomisi teorisi Freud’un sonraki tüm yazılarında mevcut olan bir başka temel fikirdir. Atfların uzunca listesi için *Yeni Giriş Konferansları*’nın (1933a) XXXII. Konferans’ındaki dipnota bakınız, *Standard Ed.*, **22**, 89.]

¹³⁵ [“Bağlama” kavramı ve bu konunun tümü III. Bölüm’de uzunca tartışılmıştır. Ayrıca aşağıdaki Ek C’ye de bakınız.]

Bununla birlikte düşünce sürecinin ardında süregelen izler bıraktığına şüphe yoktur zira ikinci kez düşünmek, yeniden düşünmek¹³⁶, ilkinden çok daha az masrafı [enerji masrafını] gerektirir. Dolayısıyla, bu gerçekliğin tahrif edilmemesi için bir düşünceyi inşa eden özel izlere, düşünce süreçlerinin izlerine ihtiyaç duyulur – hafızayı biçimlendirmek henüz mümkün değildir. Hangi araçlar ile düşünce süreçlerinin izlerinin gerçeklik izlerinininkinden ayrıldığını daha sonra öğreneceğiz.¹³⁷

[19] Birincil Süreçler – Uyku ve Düşler¹³⁸

Öyle ise sayelerinde *birincil ψ sürecinin* sürdürüldüğü niceliksel araçların neler olduğu sorusu ortaya çıkar. *Acı tecrübesi* durumunda huzuru bozan Q 'in dışarıdan geldiği; *duygulanım* durumunda ise söz konusu olanın kolaylaştırma yoluyla serbest kalan endojen Q ¹³⁹ olduğu açıktır. *Üretken düşüncenin* ikincil süreci durumunda daha büyük ya da daha küçük $Q\eta$ elbette ki benlikten c nöronuna aktarılabilir ve bu, [$Q\eta$] *düşünce ilgisi* olarak tanımlanabilir ve aynı noktada gelişmiş olabilecek *duygulanımsal ilgi*¹⁴⁰ ile orantılı olabilir. Soru yalnızca ϕ tarafından tedarik edilen $Q\eta$ 'in kâfi olduğu ya da bir algının ϕ yükünün, otomatik olarak, yalnız başına bir ψ sürecini mümkün kılacak olan bir ψ katkısı (dikkat) tarafından desteklendiği, doğası gereği birincil olan ψ süreçleri olup olmadığıdır. Özel olarak [kimi] psikolojik gerçekler için geçerli olup olmadığına karar kılınabilecek olsa da bu soru askıda kalmalıdır.

ψ gelişimi süresince biyolojik olarak baskılananlar¹⁴¹ gibi birincil ψ süreçlerinin bize gündelik yaşam içerisinde uyku sırasında sunuluyor oluşu önemli bir gerçektir. En az bu kadar önemli olan ikinci bir gerçek olabildiğince dikkatlice gerçekleştirilen analiz yoluyla psikonevrozlarda açığa çıkan patolojik mekanizmaların düş süreçlerine çok büyük oranda benzemesidir. Daha sonraları detaylandırılacak olan en önemli sonuçlar bu mukayeseyi takip edecektir.¹⁴²

Evvvela, uyku olgusu teorimize dahil edilmelidir. Uykunun *esas ön koşulu* belki de çocuklarda kolaylıkla fark edilebilir. Çocuklar herhangi bir [fiziksel] ihtiyaç ya da dışsal uyaran (açlık ya da altına ıslatmanın soğukluğu) tarafından işkence görmedikleri müddetçe uyurlar. (Memeyle) Tatmin edildikten sonra uykuya dalarlar. Yetişkinler de *post coenam et coitum*¹⁴³ [yemek yedikten ve cinsel ilişkiye girdikten sonra] rahatlıkla uykuya dalarlar. Dolayısıyla uykunun ön koşulu ikincil işlevi lüzumsuz kılacak şekilde *ψ çekirdeğindeki endojen yükün azaltımı*dır. Bir birey uykuda iken eylemsizliğin ideal hâlinindedir, $Q\eta$ birikiminden kurtulmuştur.

¹³⁶ [“Überdenken”.]

¹³⁷ [III. Bölüm’e bakınız.]

¹³⁸ [Bu başlığın son kısımları ve takip eden iki başlık büyük ölçüde *Düşlerin Yorumu*’nu önceler.]

¹³⁹ [Müsveddede “Qend”. *Anf.*, 419’da söz konusu kelime, *Quantität*, açıkça sondaki “end” kısmını ıskalar.]

¹⁴⁰ [Bu belki de bir sonraki cümlede bahsedilen ve III. Bölüm’de uzunca tartışılan “dikkatin” muadilidir.]

¹⁴¹ “Unterdrückt”, *çn.*

¹⁴² [Bu paragraf Freud’un en önemli gözlemlerinden bir tanesinin belki de ilk ifadesini içermektedir.]

¹⁴³ [Eğik ifadeler çevirmene aittir.]

Yetişkinlerde¹⁴⁴ bu birikim “benlikte” toplanır; uykuyu belirleyen ve karakterize edenin *benliğin yükünün boşaltılışı* olduğunu varsayabiliriz. Ve bu noktada, derhal, *birincil psikik süreçlerin ön koşuluna* ulaştığımız açık olur.

Yetişkinlerde “benliğin” yükünden tamamen azat edilip edilmediği kesin değildir. Her durumda fazlaca yükünden geri çekilir; ne var ki bunlar uyanıklıkta derhal ve hiçbir engel ile karşılaşmaksızın geri kazanılır. Bu bizim hiçbir ön kabulümüz ile çelişmez lâkin düzgünce bağlantılı nöronlar arasında, farklı nöronlar arasındaki seviyenin eş değil de yalnızca orantılı olması gerekse de toplam seviyeyi [yüklerin toplam seviyesini] etkileyen, iletim borularındakine benzer akımlar olduğunu varsaymamız gerektiği gerçeğine dikkatimizi çeker.

Uykuya has özellikler tahmin edilmesi mümkün olmamış olan¹⁴⁵ birkaç şeyi açığa çıkarır.

Uyku *motor felç (iradenin felci)* ile karakterizedir.¹⁴⁶ İrade, toplam ψ $Q\eta$ 'inin boşalımdır. Uykuda spinal gergi kısmen gevşer; gergide tezahür eden muhtemelen motor ϕ boşalımdır. Diğer sinirlenmeler [uykuda] uyarım kaynakları ile kalıcıdır.

Uyku hâlinin kapanmaya muktedir olan duyu organlarının kapanışı ile başlaması ve ortaya çıkarılmış olması gerçeği oldukça ilgi çekicidir.¹⁴⁷ Algılar uyku esnasında meydana getirilmemelidir ve hiçbir şey uykuyu duyu izlenimlerinin belirişinden, ϕ 'nden ψ 'ne giren yüklerden daha fazla rahatsız edemez. Bu, gündüzleri, yeri değiştirilebilir olsa da sabit olan bir yükün (*dikkat*) ϕ 'nden algıyı alan palyum nöronlarına gönderildiğini işaret ediyor gibidir. Dolayısıyla birincil ψ süreçlerinin ifası pekâlâ bu ψ katkısı yardımıyla mümkün kılınabilir. Palyum nöronlarının kendilerinin hâlihazırda önceden yüklenmiş olup olmadığı ya da çekirdek nöronlara bitişik olup olmadıkları, belli değildir. Şayet ψ bu palyum yüklerini bırakıyor ise algılar yüklenmemiş nöronlar üzerinde vuku bulacak ve hafif, belki de ω 'nden bir nitelik göstergesi vermeye muktedir olamayacaklardır.¹⁴⁸ Tahmin etmiş olduğumuz üzere, ω nöronlarının tahliyesi ile, dikkati arttıran bir boşalmanın sinirlenişinin de son bulması gerekir. Hipnotize etme gizemine de *bu açıdan* yaklaşılmalıdır. Duyu organlarının [hipnoz esnasında] belirgin olan uyarılamazlığı dikkat yükünden bu vazgeçişe dayanmalıdır.¹⁴⁹

Dolayısıyla, dikkat mekanizmasına karşıt olan otomatik bir mekanizma yoluyla ψ , kendisinin yüksüz kalacağı müddetçe ϕ izlenimlerini dışarıda bırakır.

¹⁴⁴ [Müsveddede “*beim Erwachsenden*” (krş. sıradaki paragraf). *Anf.*, 420’de bu yanlış olarak “*beim Erwachen*” (“uyandığında”) şeklinde yazılmıştır.]

¹⁴⁵ [Müsveddede “*Liesse*”. *Anf.*’de “*lässt*” (“tahmin edilemeyebilecek”).]

¹⁴⁶ [Bunun üzerine sonraki yazılarda sıklıkla ısrar edilir: Örn. *Düşlerin Yorumu* (1900a), *Standard Ed.*, 5, 555. Aşağıda aynı konu derinlemesine tartışılır.]

¹⁴⁷ [Krş. *Düşlerin Yorumu*, *Standard Ed.*, 4, 23.]

¹⁴⁸ [Müsveddede şöyle yazar: “... *vielleicht nicht im Stande von ω aus ein Qualz zu geben*.” *Anf.*, 421’de ise yanlış olarak şu şekildedir: “... *vielleicht nicht im Stande, von Wahrnehmungen aus ein Quantitätszeichen zu geben*.” (“... belki de algılardan bir nicelik göstergesi vermeye muktedir olmayacaklardır.”)]

¹⁴⁹ [Freud bu olasılığa *Kitle Psikolojisi*’nde (1921c), dikkatin geri çekilişinin diğer etkilerini de sunduğu bir dipnotta yeniden atıfta bulunur, *Standard Ed.*, 18, 126.]

Lâkin en ilginç olan şey uyku esnasında ψ süreçlerinin – anlaşılmamış pek çok özelliğe sahip olan düşlerin – vuku buluşudur.

[20] Düşlerin Analizi

Düşler uyanıklık hâline geçişin ve normal ψ süreçleriyle bir karışımın her bir evresini sergiler. Yine de bir düşün doğasında esasen ne olduğunu ortaya çıkarmak kolaydır.

- (1) Düşler *motor boşalımdan* ve büyük ölçüde motor öğelerden yoksundur. Düşlerde felçliyizdir.

Bu özelliğin en kolay açıklaması ϕ boşalımın kesintisinden kaynaklanan spinal ön yükün namevcudiyetidir. Motor uyarım bir nöron yüklenmemiş olduğunda [?] bariyerini¹⁵⁰ geçemez. Diğer düş hâllerinde hareket dışlanmamıştır. Bu düşlerin en aslı¹⁵¹ özelliklerinden birisi değildir.

- (2) Düşlerdeki bağlantılar kısmen *mantıksız*, *aptalca* ve hatta anlamsız yahut tuhaf biçimde çılgıncadır.

Bu ikinci özellik düşlerde *bağlantı zorlantısının* genel olarak psişik yaşamda olduğu gibi galebe çalması ile açıklanır.¹⁵² Öyle gözüküyor ki eş zamanlı olarak mevcut olan iki yükün bağlantılandırılması *gerekir*. Bu zorlantının uyanık yaşamdaki tahakkümünden birtakım gülünç örnekler topladım. (Örneğin saldırı [bomba saldırısı] esnasında Fransız Meclisi'nde bulunan taşralı adamlardan bazıları, her bir vekilin parlak konuşmasının ardından bir el ateş edildiği sonucuna varmışlardı.)¹⁵³

Esasında özdeş olan diğer iki özellik [rüya görenin] psişik tecrübelerinin bir kısmının unutulmuş olduğunu gösterir. Düzenli olarak birincil süreci ketleyen biyolojik tecrübelerin tümü, hakikaten de unutulur ve bu durum benlik-yükü noksanlığının bir sonucudur. Aynı özellik, muhtemelen, rüyaların manasızlığı ve mantıksızlığına da atfedilebilir. Henüz kendilerinden çekilmiş olunmayan ψ yükleri, kendilerini kısmen en yakın olan kolaylaştırmalar ile ve kısmen de komşu yükleri ile eşleştirirler. Şayet benlik yükünden tamamen arındırılır ise uyku zarurî olarak düşsüz olacaktır.

¹⁵⁰ [Anf., 422'de "bariyerin" genel karşılığı olan "Schranke" vardır. Bununla birlikte müsveddedeki sözcük "Psyschranke'dir"; "Py", açıkça, Latin alfabesi ile yazılmış iken sözcüğün kalanı ise yine aynı şekilde açık olarak Gotik'tir. Bu iki harf açıklamadan pekâlâ yoksundur ve Anf.'de basitçe atlanmıştır.]

¹⁵¹ [Müsveddede "Wesentlichste"; Anf. 422'de "wesentliche" ("aslı").]

¹⁵² [Bundan yukarıda da bahsedilmiştir. Freud bu "bağlantı zorlantısını" *Histeri Üzerine Çalışmalar*'daki (1895d) vaka örneklerinden birisine düştüğü uzunca bir dipnotta tartışmıştır, *Standard Ed.*, 2, 69. Orada bu kavrama düşlerdeki mantıksızlığın hâlihazırdaki açıklaması olarak başvurmuş ve *Düşlerin Yorumu*'nda bu fikri yinelemiştir, *Standard Ed.*, 4, 178-9.]

¹⁵³ [Bu anekdot *Düşlerin Yorumu*'nda farklı bir bağlamda bulunur, *Standard Ed.*, 5, 500.]

(3) Düş temsilleri halüsinatif türdendir; bilinci uyandırır ve inançla karşılanırlar.¹⁵⁴

Bu uykunun en önemli özelliğidir. Değişen uyku [ve yürüyüş] sürelerinde bir anda ortaya çıkar. Birisi gözlerini kapatır ve halüsinasyonlar görür; bir diğeri gözlerini açar ve sözcükler ile düşünür. Düş yüklerinin halüsinatif doğasının birkaç açıklaması bulunur. Öncelikle, ϕ 'nden hareketliliğe giden *akımın* [uyanık yaşam esnasında] ψ 'ne ait¹⁵⁵ ϕ nöronlarının gerileyici yükü tarafından önlendiği ve akım kesildiği vakit ϕ 'nin gerileyici olarak yüklendiği ve niteliğin [oluşumunun] zarurî ön koşulunun böylelikle yerine getirildiği varsayılabilir. Bunun karşısındaki yegâne argüman, yüklenmemiş olmaları sebebi ile ϕ nöronlarının, tıpkı hareketlilik gibi, ψ 'den gelen yük karşısında korunaklı olması gerektiği düşüncesidir. Buradaki durumu tersine çevirisi, ψ 'den gelen motor boşalımı askıya alması ve ϕ 'ne gerileyici olanı mümkün kılmaları uykunun ayırıcı özelliğidir. Buradaki belirleyici rolü uyanıklık yaşamındaki büyük boşalım akımına, ϕ -hareketliliğine atfetmek ayartıcıdır.¹⁵⁶ İkinci olarak, birincil sürecin doğasını tersine çevirebilir ve bir algının birincil anısının daima halüsinasyon olduğunu ve benlikten gelen ketlemenin bize hiçbir zaman onun [Q'ı] gerileyici bir biçimde ϕ 'ne aktarmaya muktedir olacağı şekilde algısal bir imgeyi yüklememeyi öğrettiğini işaret edebiliriz. Bu hipotezi daha kabul edilebilir kılmak için ϕ - ψ iletiminin her durumda ψ - ϕ iletiminden daha kolayca vuku bulabileceğini eklenebilir; böylelikle bir nöronun ψ yükü, aynı nöronun algısal yükünü büyük oranda aşsa bile, yine de¹⁵⁷ gerileyici iletme ihtiyaç duymaz. Bu açıklama düşlerde halüsinasyonun canlılığının doğrudan mevzubahis fikrin – yani, niceliksel yükün – önemi ile orantılı olduğu gerçeği ile daha da desteklenir. Bu, halüsinasyonu belirleyen şeyin *Q* olduğunu işaret eder. Şayet bir algı uyanıklık yaşamı içerisinde ϕ 'den geliyor ise ψ yükü (ilgisi) vesilesiyle daha canlı değilse de daha açık hâle geleceği aşikârdır; bu yük onun niceliksel özelliğini değiştirmez.¹⁵⁸

(4) Düşlerin (her durumda normal olanların) hedefi ve manası kati suretle belirlenebilir. Bunlar [düşler] *arzu gerçekleştirimidirler*¹⁵⁹ – yani, tatmin tecrübelerini müteakip birincil süreçlerdir ve böylesi bir şekilde tanınmazlar zira bunlarda haz salınımı (haz verici boşalımların izlerinin¹⁶⁰ yeniden üretimi) hafiftir çünkü genelleri itibariyle neredeyse hiç duygulanım olmadan (motor salınım olmadan) iş görürler. Bununla

¹⁵⁴ [Bu olgu Freud'un düşler üzerine metapsikolojik makalesinde (1917d [1915]) yeniden öne sürülmüş ve önemi üzerinde durulmuştur, *Standard Ed.*, 14, 230.]

¹⁵⁵ [*Anf.*, 423'te sondaki birkaç sözcüğün sıralamasında hafif değişiklikler bulunsa da anlam etkilenmemiştir. Burada, Freud'un sonraları “regresyon” diyeceği şeye yaklaşıyoruz. Kavramı nasıl kullandığı 1. Bölüm'ün sonundaki Ek A'da tartışılmıştır.] *Standart Baskı* editörleri tarafından derlenen A ve C Ekleri Türkçe çeviriye dahil edilmemiştir, *çn.*

¹⁵⁶ [Regresyonun bu tanımı *Düşlerin Yorumu*'nda ele alınmış ve tartışılmıştır, *Standard Ed.*, 5, 544.]

¹⁵⁷ [Müsveddede “*doch doch nicht.*” *Anf.* 423'te “*noch*” (“yine de”) atlanır.]z

¹⁵⁸ [Düşlerdeki açıklık ve canlılık meselesi *Düşlerin Yorumu*'nda çok daha karmaşık bir biçimde ele alınır, *Standard Ed.*, 4, 330-1.]

¹⁵⁹ [Bu keşfin ilk ipucu Fliess'e gönderilen 4 Mart 1895 tarihli bir mektuptur (22. Mektup). Keşfin nihai teyidine Freud tarafından 23 Temmuz 1895'i 24'üne bağlayan gece, buradaki tartışmadan yalnızca birkaç ay evvel görülen “Irma'nın enjeksiyonu” düşünde ulaşılmıştır. Düş bir sonraki kısımda kısaca aktarılır.]

¹⁶⁰ [Müsveddede “*Lustabfuhrspuren.*” *Anf.*, 424'te “*Lustabfuhren*” (“haz verici boşalımlar”).]

birlikte, bu doğaları kolaylıkla gösterilebilir. Bilhassa bu sebeple *birincil arzulu yükün de halüsinatif bir doğası olduğu* sonucuna varıyorum.

Diğer birincil süreçler ile kıyaslandığında düşlerin ne kadar kötü hatırlandığı ve ne kadar daha az zararlı oldukları kayda değerdir. Fakat bu, onların çoğunlukla eski kolaylaştırmaları takip edişleri ve dolayısıyla hiçbir değişikliğin olmaması [düşler üzerinde], ϕ tecrübelerinin¹⁶¹ kendilerinden uzakta tutuluşu ve felç sebebiyle [düşlerin] arkalarında hiçbir boşalım izi bırakmamaları ile kolaylıkla açıklanabilir.

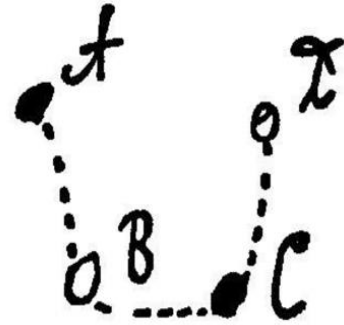
Dahası, düşlerdeki *bilinç* uyanıklık yaşamındaki kadar az sorun yaratacak şekilde bir niteliği temin eder. Bu bilincin benliğe yapışmadığı lâkin herhangi bir ψ sürecine ilave olabileceğini gösterir. Bizi birincil süreçleri bilinçsiz olanlar ile özdeşleştirme ihtimâli için de¹⁶² uyarır. *İşte gelecek için paha biçilmez iki ipucu!*¹⁶³

Öyle ise, düşün anısı muhafaza edildiğinde onun içeriğini sorgular, düşlerin arzu gerçekleştirimi manasını birtakım ψ süreçlerinde gizlenmiş hâlde buluruz; tüm bu süreçler ile nevrozlarda da karşılaşılır ve bunlar nevrozların patolojik doğasını karakterize ederler.

[21] Düş Bilinci¹⁶⁴

Düş temsillerinin¹⁶⁵ bilinci her şeyden evvel kesintilidir. Bilinçli hâle gelen şey bütün bir çağrışımlar dizisi değil, ondaki ayrı duraklama noktalarıdır. Bunların arasında, uyanikken kolaylıkla keşfedebileceğimiz bilinçsiz aracı bağlantılar bulunur. Bu atlamaları inceleyecek olursak şunu buluruz [Fig. 15]:

A bilinçli hâle gelen bir düş temsili olsun ve *B*'ye varsın. Lâkin bilinçte *B* yerine *C* bulunur ve bunun sebebi *C*'nin *B* ile bir *D* yükü arasında eş zamanlı olarak mevcut olan bir patikada bulunmasıdır. Böylece, farklı türden, eş zamanlı bir yatırımın neden olduğu, bu arada, kendisi bilinçli

¹⁶¹ [Müsveddede “ ϕ Tecrübeleri”. *Anf.* 424’te yanlış bir şekilde “ ψ Tecrübeleri” olarak geçer.]

¹⁶² [Müsveddede “*Auch*”. *Anf.*, 424’te atlanmıştır.]

¹⁶³ [Müsveddede bu cümle paragrafın sonunu teşkil eder ve açık bir şekilde hemen yukarıda bahsi geçen iki hususa atıfta bulunur. *Anf.*, 424’te cümle sanki sonraki kısımlara atıfta bulunuyormuş gibi aşağıdaki paragrafın ilk cümlesi olarak sunulmuştur. – Bu arada, “iki paha biçilmez ipucu” Freud’un otuz yıl sonraki yazılarından alıntılar olabilir. Lâkin, esasında, 1888’de Bernheim’in telkine ilişkin kitabının çevirisine yazmış olduğu önsözde aynı manaya tekabül edebilecek şeyler söylemiştir.]

¹⁶⁴ “Das Traumbewusstsein”, *çn.*

¹⁶⁵ “der Traumvorstellung”, *çn.*

olmayan bir sapma vardır. Bu sebep ile *C*, *B* düşünceler arasındaki bağlantıya ve arzu gerçekleştirimine daha uygun olsa da onun yerini alır.

Örneğin, [benim bir rüyamda] R. A.'ya bir *propil* enjekte etmekte idi. Sonrasında karşımda oldukça canlı biçimde, bir formül olarak halüsine olmuş *trimetilamini* gördüm. Açıklama:¹⁶⁶ Eş zamanlı olarak mevcut olan temsil [*D*] A.'nın hastalığının cinsel doğasıdır. Bu temsil ile *propil* arasında, W. Fl[ieß] ile tartışmış olduğum, dikkatimi özel olarak trimetilamine çeken cinsel kimyadaki bir çağrışım [*B*] bulunur. Bu [*C*], iki yandan gelen baskının neticesinde, bilinçli hâle gelmiştir.

Ne aracı bağlantının [*B*] (cinsel kimya) ne de bölücü temsil [*D*] (hastalığın cinsel doğası) bilinçli hâle gelmesi ziyadesiyle kafa karıştırıcıdır ve bu durum açıklanmayı gereksinir. Yalnızca *B*'nin ya da *D*'nin yükünün gerileyici bir halüsinasyon için yeterince yoğun olmadığı varsayılabilir lâkin iki yandan da yüklenmiş olan *C*, bunu gerçekleştirecektir. Bununla birlikte, seçilen örnekte *D* ([hastalığın] cinsel doğası) *A* (*propil* enjeksiyonu) kadar yoğun ve bu ikisinin türevi olan kimyasal formül [*C*] son derece canlıydı. Bilinçsiz aracı bağlantılar muamması aynı şekilde, benzeri gündelik olayların vuku bulduğu uyanık düşünceye de uygulanabilir. Fakat rüyaların özelliği olarak kalan şey, *Qñ*'in [rüyalarda] *kolaylıkla yer değiştirmesi ve buna uygun olarak C'nin niceliksel olarak üstün olduğu bir B ile değişimidir.*

Benzeri, genel olarak, düşlerdeki arzuların yerine getirilişi için geçerlidir. Söz konusu olan şey, örneğin, arzunun bilinçli hâle gelişi ve yetine getirilişinin halüsine edilişi değildir, yalnızca ikincisidir: Aracı bağlantı anlaşılacak üzere bırakılır. Hiç şüphesiz kendisi vasıtasıyla lâkin niteliksel olarak gelişmeye muktedir olmadan geçiş sağlanmıştır. Bununla birlikte, arzulu temsilin yükü onu devindiren güdüden güçlü olamaz. Böylelikle rüyalarda [uyarımın] psikik geçişi *Q* ile uyumlu olarak ortaya çıkar lâkin bilinçli hâle gelme sorusunun cevabını veren *Q* değildir.

Ayrıca, düş süreçlerinden, bilincin *Qñ* geçişi *esnasında* ortaya çıktığı yani, bir *sabit*¹⁶⁷ yük tarafından uyandırılmadığı sonucuna varılabilir. Dahası, yoğun bir *Qñ* akımının bilincin oluşumu lehine olmadığından da şüphelenilebilir zira [bilincin] bağlandığı şey hareketin sonucu, deyim yerindeyse, yükün nispeten sessizce oyalanışıdır. Bu birbirleriyle karşılıklı olarak çelişen ön koşullar çerçevesinde, bilinci hakikaten belirleyen ne olduğunu anlamak güçtür. Ayrıca, *bilincin*¹⁶⁸ ikincil süreç olarak ortaya çıktığı koşulları da hesaba katmalıyız.

¹⁶⁶ [Burada, tabii, *Düşlerin Yorumu*'nda “örnek rüya” olarak gösterilen (*Standard Ed.*, 4, 106-21 ve 294) meşhur “Irma'nın enjeksiyonu” rüyası ile karşı karşıyayız (yukarıdaki 134 numaralı dipnotta bahsedilmişti). Bu müsvedde hastayı “A.”, doktoru ise “R.” olarak isimlendirir. *Anf.*'nin editörleri Freud tarafından rüyanın açıklamasında kullanılmış olan takma isimleri (Hasta için “Irma”, doktor için de “O” (“Otto”) değiştirmiştir. – Bu cümlenin son kısmı müsveddede şu şekildedir: “dann sehe ich vor mir Trimethylamin sehr lebhaft, halluziniere als formale Erklärung:...” (“Sonrasında önümde oldukça canlı biçimde, halüsine olmuş formel bir açıklama olarak *trimethylamin*'i gördüm... (“Formel” sözcüğünden sonra müsveddede açıkça bir nokta gelir ve dahası, hem bir sonraki paragrafta hem de *Düşlerin Yorumu*'nda (*Standard Ed.*, 4, 107) teyit edilir.).]

¹⁶⁷ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmenine aittir.]

¹⁶⁸ [Müsveddede sözcüğün altı çizilmiştir. Cümlenin anlamı, aksine, “ikincil sürecin” altının çizilmesini gerektirir gibidir.]

Düş bilincinin yukarıda bahsi geçen hususiyeti belki de bir $Q\eta$ akımının φ 'ne geri akımının ψ 'nin daha enerjik olarak çağrışım yolakları ile uyumsuz olduğu gerçeği ile açıklanabilir. Diğer koşullar bilincin φ süreçlerine uyarlanabilir gibidir.

25 Ekim 95.¹⁶⁹

¹⁶⁹ [Müsveddedeki *Proje*'nin I. Bölüm'ünün sonundaki bu tarih *Anf.*, 427'de sehven II. Bölüm'ün başına aktarılmıştır. Belirtilen gün "28" olarak da okunabilir.]

II. Bölüm – Psikopatoloji

[1] Histerinin Psikopatolojisi: Histerik Zorlantı

Bu projenin ilk bölümü temel hipotezlerden¹⁷⁰ çıkarılabilecek sonuçları, aşağı yukarı *a priori*¹⁷¹ olanı, çeşitli olgusal tecrübeler ile şekillenen ve düzeltilenleri içermektedir. Bu ikinci bölüm patolojik süreçlerin analizinden temel hipotezlere istinaden kurulan sistem üzerindeki başka belirleyicileri de çıkarsamak niyetindedir; üçüncü bölüm, öncesinde gelen bu bölümlerden psişik olayların normal geçişinin özelliklerini inşa etmeyi umut edecektir.

Bilhassa ona has olmadan histeride vuku bulan şeyler ile başlayacağım. – Histeriyi gözlemleyen her kişi histerik hastaların *aşırı yoğun* temsillerce¹⁷² tatbik edilen bir *zorlantıya* tâbî oluşuna şaşırır kalır. Örneğin bir fikir bilinçte onu gerekçelendirecek geçişin [olayların geçişinin] özgül sıklığı ile ortaya çıkacak yahut bu fikrin¹⁷³ uyanışına muğlak psişik sonuçlar eşlik edecektir. Aşırı yoğun temsilin ortaya çıkışı bir yandan baskılanamayacak diğer yandan da anlaşılamayacak sonuçları – duygulanımın serbest kalışı, motor inervasyonlar, maniler – beraberinde getirecektir. Özne hiçbir şekilde bu durumun çarpıcı özelliğinden bihaber değildir.

Aşırı yoğun temsiller normal olarak da vuku bulabilir. Benliğe bireyselliğini temin ederler. Genetik gelişimlerini (yetiştirilme biçimlerini, tecrübelerini) ve güdülerini bilseydik pek de şaşırmazdık. Böylesi *aşırı yoğun* fikirlerin güçlü ve makul güdüler üretmesine aşınayız. Histerik *aşırı yoğun temsiller* ise, aksine, bizi tuhafırlıkları ile şaşırtırlar; bunlar diğer insanlara hiçbir tesiri olmayan ve bir işe yaramayacak *temsillerdir*. Bize davetsiz misafirler ve gasıplar gibi gelirler ve dolayısıyla saçmadırlar.

Dolayısıyla histerik zorlantı, yapısı itibariyle, (1) *anlaşılmazdır*, (2) *düşüncenin etkinliği vasıtasıyla ortadan kaldırılamaz*, (3) *uyumsuzdur*.

Histerik zorlantı ile karıştırılabilecek *basit* bir *nevrotik* zorlantı vardır. Örneğin bir adam bir at arabasından düşmek suretiyle bir tehlike ile karşılaşmış olabilir ve o andan itibaren bir arabayı sürmek onun için imkânsız hâle gelebilir. Bu zorlantı kaynağını bildiğimiz için (1) anlaşılabilir ve (3)¹⁷⁴ uyumludur zira tehlike ile çağrışım içerisinde olması araba sürmek ile korku arasındaki bağlantıyı meşru kılar. Bununla birlikte bu bağlantı da düşünce çalışması¹⁷⁵ ile ortadan kaldırılamaz. Bu son özellik tamamen patolojik olarak değerlendirilmemelidir; bizim aşırı yoğun olan normal temsillerimiz de sıklıkla ortadan kaldırılamaz. Şayet tecrübe

¹⁷⁰ [Müsveddede bu sözcük, burada ve aşağıda, çoğuldur iken *Anf.*, 427’de tekildir.]

¹⁷¹ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmenine aittir.]

¹⁷² [“*Überstark*”. Sözcük Freud tarafından aynı bağlamda “Dora’nın” analizinde (1905c [1901]), *Standard Ed.*, 7, 54 ve Breuer ile yazdıkları *Histeri Üzerine Çalışmalar*’a katkısında Wernicke’nin “*überwertig*” (“baskın”) kavramına muadil olarak, *Standard Ed.*, 2, 247 kullanılmıştır. Mevcut paragrafta altı çizilen düşünce Freud tarafından Emmy von N. vakasının tartışma bölümünde ifade edilmiştir, *Standard Ed.*, 2, 86) (Krs. Wernicke, 1900, 140.)]

¹⁷³ [Müsveddede ya “*dieser N*” [Neurone] (“bu nöronların”) ya da “*dieser V*” [Vorstellung] (“bu fikirlerin”) yazmaktadır. *Anf.*, 427 ilkinin seçse de ikincisi daha anlamlıdır.]

¹⁷⁴ [Müsveddede bu şekildedir. *Anf.*, 428’de bu rakam “(2)” olarak değiştirilmiştir. Hiç şüphesiz “3” yukarıdaki sıralamaya atıfta bulunur.]

¹⁷⁵ “Denkarbeit”, *çn.*

sağlıklı insanlarda, bu şekilde, vuku buluşunun ardından belirli bir süreliğine devam etse ve tedricî olarak dağılsaydı, nevrotik zorlantı patolojik olarak değerlendirilemezdi. Dolayısıyla zorlantının süreğenliği patolojiktir ve *basit bir nevroza* işaret eder.¹⁷⁶

İmdi, analizlerimiz histerik zorlantının *açıklanır* (anlaşılır kılınır) *açıklanmaz ortadan kalktığını* göstermektedir. Dolayısıyla bu özellik esasında tek bir tanedir. Analizlerde saçmalık ve *uyumsuzluk* görünümünün ortaya çıkışına vesile olan süreci de öğreniriz. Genel olarak ifade edilecek olursa analizin sonucu şu şekildedir:

Analizden evvel A, bilinç yolunu sıklıkla zorlayan ve her seferinde ağlamaya sebep olan aşırı yoğun bir temsildir. Özne A'ya niçin ağladığını bilmez; bunu abes olarak değerlendirir ama önleyemez.

Analizden sonra, ağlamaya sebep oluşu gerekçelendirilen ve karşısında belirli bir karmaşık psikik eylem icra edilmediği müddetçe yine gerekçelendirilebilecek şekilde sıklıkla vuku bulan bir B temsili olduğu keşfedilir. B'nin etkisi abes değildir; özne için anlaşılabilir ve hatta özne tarafından kendisiyle savaşılabılır.

B'nin A ile özgül bir ilişkisi vardır.

Zira B + A'dan müteşekkil bir olay vardır. A tesadüfi bir koşuldur; B süreğen etkiyi üretmek için uygundur. Hafızada bu olayın yeniden üretimi öyle bir biçim alır ki A sanki B'nin yerine geçer. A bir ikame, B için bir *sembol* hâline gelir. Böylelikle uyumsuzluk şudur: A'ya kendisine değmeyecek, onunla uyuşmayan sonuçlar eşlik eder.

Sembollerin biçimlenişi normal olarak da ortaya çıkabilir. Bir asker kendisini göndere çekilmiş çok renkli bir şey için feda edebilir zira bu şey memleketinin sembolü hâline gelmiştir ve kimse nevrotik olduğunu düşünmez.¹⁷⁷

Lâkin histerik bir *sembol* farklı şekilde davranır. Hanımefendisinin eldiveni uğruna savaşan şövalye, evvela, bu eldivenin hanımefendi için önemini *bilir* ve ikincisi, eldivene olan hayranlığı onu hanımefendiyi düşünmekten ve onu ona başka şekillerde hizmet etmekten alıkoymaz. A'ya ağlayan *histerik* bunu A-B çağrışımı uğruna yaptığının hiç de farkında değildir

¹⁷⁶ [Bu Freud tarafından onun bu metin ile aynı tarihlere tekabül eden nevrozların sınıflandırılmaları üzerine tartışmalarında yaygın olarak kullanılan bir terim değildir. Daha sonraları “psikonevrozlar”, histeriye ve takıntılı nevroza karşılık olarak “güncel nevrozlar” – nevrasteni ve kaygı nevrozu – dediği şeye karşılık gelecek şekilde savunma nöropsikozları üzerine ikinci makalesinde (1896b), *Standard Ed.*, 3, 167. Bununla birlikte, burada bu kavramı farklı bir anlamda kullanıyor olsa gerek.]

¹⁷⁷ [Aynı örnek *Düşlerin Yorumu*'nda (1900a) da bulunur, *Standard Ed.*, 4, 177. – Bu tartışmanın genelinde Freud “sembolleştirmeyi” genel anlamıyla “yer değiştirme” yerine kullanıyormuş gibi gözüktür. *Histeri Üzerine Çalışmalar*'a (1895d) katkısında bu terimi zihinsel hâllerin fiziksel hislere “konversiyonu” anlamında çok daha sınırlı bir anlamda kullanmıştı (Örneğin bkz. *Standard Ed.*, 2, 178-80.) Bunlar Freud'un sonraki metinlerinde, bilhassa rüyalar ile ilgili olanlarda yalnızca zayıf bir bağlantısı bulunabilecek olan kullanımlardır. Bu kullanımlarda esas olan koşul, bir sonraki paragraftakinin tersine, sembolün anlamının bilinçte namevcut olmasıdır. “Sembol” kavramının çeşitli kullanımları Freud tarafından *Giriş Konferansları*'ndan (1916-17) 10. Konferans'ta değerlendirilmişti, *Standard Ed.*, 15 (bilhassa sayfa 152).]

ve *B*'nin kendisinin onun psikişik yaşamında hiçbir rolü bulunmaz. Bu durumda sembol, tamamen *şeyin* yerini almıştır.

Bu varsayım kati suretle doğrudur. Ne zaman dışarıdan yahut çağrışım yoluyla, esasında *B*'yi yüklemesi gereken bir şey akla gelecek olsa, onun yerine *A*'nın bilince girdiğine [kendimizi] ikna edebiliriz. Hakikaten de – olağanüstü bir şekilde – *A*'nın akla gelişini kışkırtan koşullardan *B*'nin doğasını çıkarsayabiliriz.

Meseleyi şöyle özetleyebiliriz: *A* zorlantılı, *B* bastırılmıştır (en azından bilinçten).

Analiz şaşırtıcı bir sonuca varır: Her zorlantıya karşılık bir *bastırma*, yani bilince yönelik her aşırı müdahaleye karşılık mütakabil bir amnezi vardır.

“Aşırı yoğun” terimi niceliksel özelliklere işaret eder. *Bastırmanın Q*'in erozyonu şeklindeki bir niceliksel anlamı olduğunu ve ikisinin [zorlantının ve bastırmanın] toplamının normale denk olduğunu varsaymak makuldür. Şayet böyle ise yalnızca dağılım değişmiştir. *B*'den eksilen bir şeyler *A*'ya eklenmiştir. Düşlerden bildiğimiz gibi, patolojik süreç bir *yer değiştirme* sürecidir, dolayısıyla birincil bir süreçtir.¹⁷⁸

[2] Histerik Zorlantının Doğuşu

Şimdi birtakım önemli sorular ortaya çıkacaktır. Hangi koşullar altında böylesi bir patolojik sembol oluşumu [ve] (diğer bir yandan) bastırma ortaya çıkar? Bundaki yürütücü güç nedir? Aşırı yoğun temsillerin ve bastırılmış olanların nöronları ne hâldedir?

Şayet klinik tecrübe bize iki gerçeği öğretmemiş olsaydı buradan hiçbir şey tahmin ve inşa edilemezdi. Birincisi, bastırma daima benlikte huzursuzluk verici bir duygulanımı (hazsızlığı) uyandıran ve ikincisi cinsel yaşama ait olan temsil[lere] uygulanır.¹⁷⁹

Şimdiden bastırmayı işe koşanın hazsızlık duygulanımı olduğundan şüphelenilebilir. Hakikaten de çoktan hazsızlığı serbest bırakacak şekilde yüklenmiş bir nöron ile karşı karşıya gelir gelmez tersine çevrilen bir düşünce akışını içeren bir *birincil savunmanın* varlığını varsaydık. Bunun [bu hipotezin] gerekçesi iki tecrübeden ortaya çıkar: (1) Bu nöronun yükü, bir düşünce süreci esasen bir ψ tatminini kurmayı hedeflediğinde kati suretle peşinde olunan şey değildir; (2) bir refleks yoluyla bir acı tecrübesi son bulduğunda hasım algı bir başkası ile değişir.

Bununla birlikte, kendimizi savunmaya yönelik duygulanım hususunda daha doğrudan bir şekilde ikna edebiliriz. Bastırılmış [fikir olan] *B*'nin durumunu inceleyecek olursak temsilin kolaylıkla bulunabileceğini ve bilince taşınabileceğini keşfederiz. *B*'nin gerçekten unutulmuş, ψ 'nde *B*'den hiçbir anı izi kalmamış olabileceği pekâlâ varsayılabilir olduğundan bu bir sürprizdir. Fakat hayır, *B* herhangi bir anı izinden farksızdır; imha edilmemiştir. Lâkin, genelde olduğu

¹⁷⁸ [Takip eden argümanın hatırı sayılır bir kısmı “Dora” analizinde (1905e) de mevcuttur, *Standard Ed.*, 7, 54-5.]

¹⁷⁹ [Müsveddede bu şekildedir. Birazdan görüleceği üzere kastedilen şey bir fikrin bastırılması için *hem* huzursuzluk verici *hem de* cinsel olması gerekir.]

gibi, *B* yüklerin bir kompleksi ise *B* ile düşünce çalışması karşısında bir *direnç* ortaya çıkar ki alışılmamış bir biçimde büyük ve mağlup etmesi güçtür¹⁸⁰. *A* tarafından *B* karşısında yerine getirilen *zorlantının* miktarından derhal bu direnci tanıyabilir ve geçişte *B*'yi bastıran gücün burada bir kez daha iş üzerinde olduğu sonucuna varabiliriz.¹⁸¹ Aynı zamanda başka bir şey daha öğreniriz. Doğrusu, yalnızca *B*'nin bilinçli hâle gelemeyeceğini biliyorduk; *B*'nin düşünce yüküyle¹⁸² arasındaki ilişkiye dair hiçbir şey bilinmiyordu. İmdi direncin, hâlihazırda [*B*] kısmen bilinçli olsa da *B* ile herhangi bir şekilde meşgul olan düşünceye yöneltildiğini öğrendik. Böylelikle bilinçten dışlanmak yerine *düşünce sürecinden dışlanmaktan* bahsedebiliriz.

Dolayısıyla *yüklü benlikten* yayılan, histerik bastırma ve onunla birlikte histerik zorlantı ile sonuçlanan bir savunma süreci vardır. Bu bağlamda süreç, birincil ψ süreçlerinden farklılaşmış gibidir.

[3] Patolojik Savunma

Yine de bir sonuçtan uzağız. Bildiğimiz kadarıyla *histerik bastırmanın* sonucu, hakkında kesin bilgiye sahip olduğumuz normal savunmanın sonucundan geniş ölçüde farklıdır. Genellikle mesele yalnızca hazzsızlığı uyandıran şeyi düşünmekten kaçınmamız ve bunu düşüncelerimizi başka bir şeye yönlendirerek yaparız. Şayet, buna uygun olarak *B*'nin [temsilin] onu mümkün olduğunca izole kıldığımız niçin nadiren bilincimizde belirmesini sağlasak dahi böylesi bir yol ile o yeni algılar vesilesiyle hatırlanacak olacağından onu unutmayı başaramayız. Histeride de böylesi bir uyarılmanın önüne geçilemez. Yegâne fark histeride *B*'nin yerine daima yüklenmiş olan *A*'nın bilinçli hâle gelmesidir. Böylelikle normal savunmanın ötesine geçen şey bu türden sabit bir *sembol oluşumudur*.

Bu artan işlevin en belirgin açıklaması savunma duygulanımının artan yoğunluğunun bundan mesul oluşu olacaktır. Bununla birlikte tecrübe, en fazla huzursuzluk veren, zorunlu olarak en büyük hazzsızlığı uyandıracak olan anıların (kötü eylemlere dair pişmanlığın anısının) bastırılmayacağını ya da semboller ile değiştirilemeyeceğini gösterir. Patolojik savunmanın varlığının ikinci ön koşulu da – cinsellik – açıklamanın başka bir yerde aranması gerektiğini işaret etmektedir. Huzursuzluk verici cinsel duygulanımların tüm diğer hazzsızlık verici duygulanımları yoğunluk açısından büyük ölçüde aştığını varsaymak oldukça imkânsızdır. Cinsel temsillerin bir başka özelliği nasıl yalnızca bunların bastırmaya tâbî olduğunu açıklamalıdır.

Burada bir şey daha eklenebilir. Histerik bastırma açıkça *sembol oluşumunun*, diğer nöronlar ile *yer değiştiririnin* yardımıyla ortaya çıkmaktadır. Öyle ise bulmacanın yalnızca bu yer değiştiririnin mekanizmasında yattığını, bastırmanın kendisi hakkında açıklanacak hiçbir şey olmadığını düşünebiliriz. Bununla birlikte, örneğin, takıntılı nevrozun analizi ile bağlantılı

¹⁸⁰ [Müsveddede “*Schwer zu besiegender*”. *Anf.*, 430’da “*schwer zu besetigender*” (“kurtulması güçtür”).]

¹⁸¹ [Direnç ve bastırma durumlarında iş üstünde olan güçlerin özdeşliğine ilişkin bu gözlem, Freud’un ilerleyen yıllarda birden fazla kez dile getireceği üzere, psikanalizin köşe taşı olacaktır. Örneğin bkz. *Autobiographical Study* (1925d), *Standard Ed.*, 20, 29-30. Bu gözlem, hâlihazırda, *Histeri Üzerine Çalışmalar*’da (1895d) bulunabilir. Bkz. *Standard Ed.*, 2, 157.]

¹⁸² “Denkbesetzung”, *çn.*

olarak sembol oluşumu *olmadan bastırmanın* vuku bulabileceğini ve söz konusu noktada bastırma ve yer değiştirmenin kronolojik olarak ayrıldığını işiteceğiz. Bu sebep ile bastırma süreci bulmacanın özüdür.

[4] Histerik Proton Pseudos¹⁸³

Histerik zorlantının, düşlerde kolayca gösterilebildiğinden, muhtemelen *birincil bir süreç* olan özel bir türden *Qñ* hareketinden (sembol oluşumu) doğduğunu gördük; [ve ayrıca] bu sürecin yürütücü kuvvetinin, ne var ki, burada normal işlevinden fazlasını icra eden, benliğin namına *savunma* olduğunu [gördük].¹⁸⁴ Bir *benlik süreci* durumunda, yalnızca birincil süreçlerden aşına olduğumuz süreçlerin takip edişinin bir açıklamasına ihtiyaç duymaktayız. Burada özgül psişik belirleyicileri bulmayı beklemeliyiz. Klinik kanıtlardan tüm bunların yalnızca *cinsel* alanda vuku bulduğunu biliyoruz. Dolayısıyla belki de cinsel doğadaki özelliklere sahip olan özgül psişik belirleyiciyi açıklamak zorundayızdır.

İmdi, aslında, cinsel alandan, amacımıza hizmet edebilecek olan özgül bir psişik görüntü vardır. Bunu (tarafımızdan ampirik olarak bilinen) bir örnek ile açıklayacağız.¹⁸⁵

Emma şu anda mağazalara *yalnız başına* girememek gibi bir zorlantıdan mustarip. Bunun nedeni olarak on ikinci yaşına ait (ergenlikten kısa süre sonra) bir anı [getirdi]. Bir şey almak için bir mağazaya gitmişti, (birisini hatırladığı) iki mağaza görevlisinin beraberce güldüğünü gördü ve bir çeşit *dehşet duygulanımı* ile koşarak uzaklaştı. Bununla bağlantılı olarak, iki görevlinin onun kıyafetlerine güldüğünü ve bir tanesinin onu cinsel açıdan hoşnut ettiğini hatırladı.

Bu parçaların [birbirleriyle] ilişkisi ve tecrübenin etkisi benzer şekilde anlaşılmazdır. Şayet kıyafetlerinin gülünmesi ona hazsızlık hissettirdiyse, o zamandan beri [yetişkin] bir hanımefendi gibi giyindiğinden, uzunca zaman evvel bu hazsızlığın düzeltilmiş olması gerekirdi. Dahası, kıyafetleri açısından, bir mağazaya yalnız girmesi ile birilerinin eşliğinde girmesinin hiçbir farkı yoktur. Yani, küçük bir çocuğun eşliğinin bile kendisini güvende hissetmesine yettiğine bakılacak olursa, agorafobide olduğu gibi bir koruma ihtiyacının olmadığı görülecektir. Ve bir de bu görevlilerden birisinin onu hoşnut etmesi gibi oldukça uyumsuz olan bir gerçek vardır; bu açıdan da birisinin ona eşlik edip etmemesinin bir önemi yoktur. Dolayısıyla uyarılan anılar ne zorlantıyı ne de belirtinin belirlenişini etkiler.

¹⁸³ [Müsveddede sözcükler burada Latince iken bir sonraki kısmın başında ise Yunancadır. *Anf.*, 432 ve 436'te bu düzenleme tersine çevrilmiştir ve her iki başlık da Yunanca alfabe ile verilmiştir. Terim, Aristoteles'in kıyaslama teorisini ele alan, daha sonradan *Organon*'a dahil edilecek *Birinci Analitikler*'inde (II. Kitap, 18. Bölüm, 66a, 16) geçmektedir. Bölüm yanlış öncülleri ve yanlış sonuçları ele alır ve mevzubahis cümlede yanlış beyanın önce gelen yanlışlığın ("*proton pseudos*") sonucu olduğunu öne sürer. Bununla birlikte, Andersson (1962, 195-6) Viyanalı bir hekim olan Max Herz'in aynı terimi 1894 yılında Viyana'da gerçekleşen bilimsel bir kongrenin sinirbilim bölümü önünde sunduğu bir bildiriye benzeri bir bağlamda kullandığını göstermiştir. Freud bu bölümün sekreteri idi. (Krş. Fliess'e gönderilen 7 Şubat 1894 tarihli mektup, *Anf.*, 91, 16. Mektup.)]

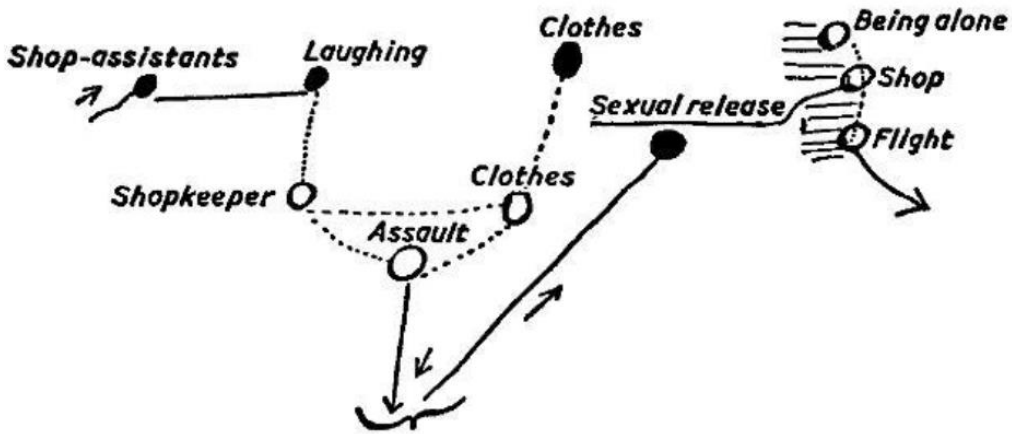
¹⁸⁴ [Müsveddede: "*welche aber hier mehr leistet als normal*". *Anf.*, 432'de "*mehr*"in önüne "*nicht*" yerleştirilmiştir ("artık icra etmeyen"). Müsveddede bu "*nicht*"e işaret eden hiçbir şey yoktur ki herhangi bir şekilde, anlam açısından, aksi iddia edilir.]

¹⁸⁵ [Emma Fliess mektuplaşmalarının yayımlanmamış kısımlarında belirgin bir rol oynar. (krş. Schur, 1966).]

İleri araştırmalar, Şimdi, onun I. Sahne esnasında aklında olduğunu reddettiği ikinci bir anıyı ortaya çıkartmıŐtır. Bunu kanıtlayacak da hiçbir Şey yoktur. Sekiz yaŐında bir ocuk iken vuku bulan iki durumda biraz Çeker almak için küçük bir dkkna gitmiŐ ve dkkn sahibi kıyafetlerinin üzerinden onun genitallerini kavramıŐtı. Bu ilk tecrübeye rağmen oraya ikinci kez gitmiŐ, ikincisinin ardından ise gitmeyi bırakmıŐtı. Şimdi kendisini, sanki tacizi kıŐkırtmak istemiŐ gibi oraya ikinci kez gittiği için kınıyordu. Bir “zulmedici vicdan azabı” hâli bu tecrübeye dek geri izlenebilir.

Şayet II. Sahne’yi (mağaza sahibi) onunla ele alacaksak I. Sahne’yi (mağaza görevlileri) anlamalıyız. Bu ikisi arasında yalnızca bir çağrışımsal bağlantıya ihtiyaç duymaktayız. Emma’nın kendisi *gülüş* yolu ile bu bağlantının temin edildiğine işaret etmiŐtı. Mağaza görevlilerinin gülüŐleri ona taciz esnasında dkkn sahibinin pis pis sırtıŐını anımsatmıŐtı. Şimdi olayların akışı Şu Şekilde yeniden inşa edilebilir: Mağazada iki görevli *glmekteydi*; bu gülüş (bilinŐsizce) ona mağaza sahibini anımsatmıŐtı. Doğrusu, durumun [ilkinde] bir başka benzerliği daha vardı: Bir kez daha dükkânda tek baŐıymadı. Mağaza sahibi ile birlikte onun kıyafetleri üzerinden kendisini kavrayıŐını anımsamıŐtı; lâkin ancak daha sonrasında ergenliğe ulaŐmıŐtı. Anı¹⁸⁶, o zamanlar, kayĐıya dönüŐecek olan bir *cinsel boŐalımlı* uyarmaya kesinlikle muktedir değildi. Bu kayĐı ile mağaza görevlilerinin tacizi tekrarlayabileceğinden korkmuŐ ve kaçmıŐtı.

Burada iki türden ψ sürecinin birbirine karıŐtıĐı, yani II. Sahne’nin (mağaza sahibi) anıŐının diğerinden olduğa farklı bir hâlde vuku bulduğu neredeyse kesin olarak anlaŐılmıŐtır. Olan Şey Şu Şekilde temsil edilebilir [Fig. 16]:

¹⁸⁶ [Müsveddede “*Sie*” (İngilizcede “*it*”). Dil bilgisi açısından yalnızca anıya atıfta bulunuyor olabilir.]

Bunlar arasından siyah olanlar¹⁸⁷ ayrıca hatırlanan algılardır. Cinsel boşalımın da¹⁸⁸ bilince girmiş olması gerçeği aksi takdirde anlaşılmaz olacak olan mağaza görevlisinin gülüşünün kendisini hoşnut edişi fikri ile kanıtlanmıştır. Tüm çağrışım süreci dikkate alındığında sonuç – taciz tehlikesine istinaden dükkânda yalnız kalmamak – pekâlâ rasyonel bir şekilde yapılmıştır. Bununla birlikte, kıyafet ögesi dışında sürece (alt kısımda temsil edilmiştir¹⁸⁹) dair hiçbir şey bilince girmemiştir ve *bilinçli* olarak iş gören düşünce, tasarrufundaki öğeler (mağaza görevlileri, gülüş, kıyafetler, cinsel his) içerisinde iki yanlış bağlantı kurmuştur: Kıyafetlerine istinaden kendisine gülünmüş ve mağaza görevlilerinden birisi onda cinsel hoşnutluğu ortaya çıkarmıştır.¹⁹⁰

Tüm kompleks bilinçte (boyalı olmayanlarda¹⁹¹ [boyalı olmayan yuvarlaklarda]) açıkça en masum olan ile, bir kıyafet fikri ile temsil edilmiştir. Burada sembol oluşumun eşlik ettiği bir bastırma ortaya çıkar. Sonuç – belirti – öyle rasyonel bir biçimde yapılmıştır ki sembolün hiçbir rolü yoktur; bu esasında bu olguya has bir özelliktir.

Burada olduğu gibi bir çağrışımın bilinçli bir taneye varana dek bilinçsiz aracı bağlantılardan geçişinin oldukça yaygın olduğu söylenebilir.¹⁹² Bu durumda bilince giren öge, muhtemelen özgül bir ilgi uyandırandır. Bizim örneğimizde ise bilince giren ögenin ilgi uyandıran (taciz) değil, bilhassa bir sembol (kıyafetler) olması dikkat çekicidir. Şayet kendimize bu arada kalan patolojik sürece neyin sebep olduğunu soracak olursak, bir sebep öne çıkar: Bilinçte de belirgin olan *cinsel boşalım*. Bu da ayrıca tacizin anısı ile bağlantılıdır lâkin bunun [cinsel boşalımın] saldırı tecrübe edildiğinde onunla bağlantılı olmaması dikkate değerdir. Bu noktada elimizde, bir tecrübe olarak ortaya çıkmayan bir duygulanımı uyandıran bir anı meselesi var zira geçen zaman içerisinde ergenliğin [getirdiği] değişikliği hatırlanan şeyin farklı bir biçimde anlaşılmasını mümkün kılmıştır.¹⁹³

¹⁸⁷ [Yani, içi siyaha boyanmış yuvarlaklar.] Türkçeleri için: *Shop assistant*: Mağaza görevlisi; *Laughing*: Kahkaha; *Clothes*: Kıyafetler; *Shopkeeper*: Mağaza sahibi; *Assault*: Taciz; *Sexual release*: Cinsel boşalım; *Being alone*: Yalnız kalmak; *Shop*: Mağaza; *Flight*: Kaçmak, *çn*.

¹⁸⁸ [Müsveddede “Auch”. *Anf.*, 434’te atlanmıştır.]

¹⁸⁹ [Müsveddede “Unten dargestellt”. Bu ifade şeklin alt kısmındaki içi boyalı olmayan yuvarlaklara atıfta bulunmaktadır (Fig. 15’te olduğu gibi, üst kısımda bulunan boyalı yuvarlaklar *bilinçli* öğeleri, alt kısımda bulunan ve boyalı olmayan yuvarlaklar *bilinçsiz* öğeleri temsil etmektedir). Öyle gözüküyor ki *Anf.* editörleri bunu yanlış anlamış ve cümlelerin şeklin sayfadaki yerine atıfta bulunduğunu varsaymışlardır. Buna istinaden, Freud’un bir sürçmesi izlenimi ile şekil müsveddede de *Anf.* 434’te olduğu gibi “yukarıda” olduğu için ifadeyi “oben dargestellt” (“yukarıda temsil edilen”) şeklinde değiştirmişlerdir.]

¹⁹⁰ [“Yanlış bağlantılar” Freud tarafından Emmy von N.’nin olgu öyküsünde uzunca tartışılmıştır. Bkz. *Histeri Üzerine Çalışmalar* (1895d), *Standard Ed.*, 2, 67-70. Erken metinlerinde başka yerlerde de bu terim sıklıkla bilhassa duygulanımın yer değişimi için kullanılmıştır. Krş. savunma nöropsikozları üzerine ilk makale (1894a), *Standard Ed.*, 3, 52.]

¹⁹¹ [Müsveddede “lichtgehalten”. *Anf.*, 434 bunu “gebrochene Linien” (“kesikli çizgiler”) olarak değiştirir. – Bu arada bu, ortaya çıkarılışı genellikle Zürih okuluna atfedilen, bastırılmış bir grup fikir manasında “kompleks” kelimesinin kullanımı açısından çarpıcı bir örnektir. Freud’un yasal takip süreçlerine ilişkin bir makalesine (1906c) Editörün Notu’na bkz., *Standard Ed.*, 9, 100-2.]

¹⁹² [Bu cümle dil bilgisel açıdan müsveddede takip edilememektedir ve *Anf.*, 435’te burada verildiği şekilde yeniden düzenlenmiştir. Anlamı hususunda şüpheye yer yoktur.]

¹⁹³ [Bu cümlede ifade (ve takip eden iki kısımda tartışılan) hipotez Freud’un histerinin etiyolojisi üzerine görüşlerini bu erken dönem boyunca idare etti. Bu meseleyi *Proje*’nin ardından yazmış olduğu savunma nöropsikozları üzerine ikinci makalesinin (1896b) farklı atıflar bulunabilecek uzunca bir dipnotunda ele aldı, *Standard Ed.*, 3, 166-7. Bu düşünce, bir ya da iki yıl sonra, kendisi üzerinden çocuksu cinselliği keşfi ve süregelen

İmdi, bu vaka histeride bastırma açısından tipiktir. Değişmez bir biçimde, bastırılmış bir anının ancak *ertelenmiş eylem* vesilesiyle travma hâline geldiğini buluruz. Vaziyetin sebebi bireyin gelişimin geri kalanına kıyasla ergenliğin gecikmesidir.

[5] *πρῶτον ψεῦδος*'un Belirleyicileri¹⁹⁴

Bir tecrübenin ortaya çıkartmamış olduğu duygulanımı onun anısının ortaya çıkartması psişik yaşamda sıklıkla vuku bulmasa da bu cinsel fikir durumunda, bilhassa ergenliğe gerileme organizasyonun bir genel özelliği olduğundan, oldukça yaygın olan bir şeydir. Her yetişkin, yalnızca kendisine ait cinsel hislerin ortaya çıkışı ile anlaşılabilir anı izlerine sahiptir ve her genç birey, buna uygun olarak, histerinin tohumunu taşır. Şayet bu evrensel belirleyici etki hakikaten histerik olan az birey için geçerli ise elbette ki eşzamanlı etkenlerin de bulunması gerekir. İmdi, analiz göstermektedir ki bir cinsel travmada rahatsız edici olan şey duygulanımın boşalımıdır ve tecrübe bize histeriklerin, kısmen, mekanik ve duygusal uyaran (mastürbasyon) sayesinde *prematüre* olarak cinsel açıdan uyarılabilir hâle gelen ve içsel yatkinliklerinde *prematüre* bir cinsel boşalımın mevcut olduğu kimseler olduğunu kabul *etmeyi* öğretir. Lâkin cinsel boşalımın *prematüre başlangıcı* ya da *prematüre* olarak *yoğunlaşmış* cinsel boşalım açıkça muadildir. Bu, niceliksel bir etkene indirgenmiştir.

Bununla birlikte, cinsel boşalımda *prematüreliliğin* önemi neye dayanır? Burada, tüm yük *prematüreliliğe* biner zira cinsel boşalımın, genel olarak, bastırılması gereken bir şey olduğu fikri sürdürülemez; bu, bir kez daha bastırmayı normal sıklıkta bir sürece dönüştürecektir.

[6] Duygulanım Kaynaklı Düşünce Rahatsızlığı¹⁹⁵

Normal psişik sürecin rahatsızlığının iki belirleyicisi olduğunu [olduğu gerçeğini] henüz reddedemedik: (1) Cinsel boşalım bir tecrübe yerine bir anıya bağlıdır, (2) Cinsel boşalım *prematüre* olarak vuku bulur. Bu iki ilave normal miktarı aşan lâkin potansiyelde normal olarak da mevcut olacak olan bir rahatsızlığı ortaya çıkarır.

Duygulanım oluşumunun düşüncenin normal geçişini çeşitli yollar ile ketlemesi pekâlâ gündelik bir tecrübedir. Bu, evvelâ, düşlerde vuku bulana benzer bir süreç içerisinde, normal şartlarda hesaba katılacak olan unutulmuş pek çok düşünce yolağında gerçekleşir. Dolayısıyla bu, örneğin büyük bir kaygının sebep olduğu sıkıntı esnasında, evime yakın zaman içerisinde gelen telefonu kullanmayı unuttuğumda benim başıma gelmişti. Taze bir yolak duygulanım durumuna yenik düşmüştü: *Kolaylaştırma* – yani, *eskiden-yerleşmiş* olan şey – avantaj elde eder. Bu unutuş, tıpkı rüyalarda olduğu gibi, geçiş içerisindeki seçimin [gücünün], verimliliğin ve mantığın ortadan kayboluşunu içerir. İkinci olarak, [duygulanım düşüncüyü ketlediğinde], unutuş olmadan, genel olarak sakınılan yolaklar, bilhassa boşalıma yol açanlar ve

bilinçsiz dürtüsel itkilerin kabulünün doğacağı bir temele sahipti. Yine de travmanın “ertelenen eylem” kavramı, “Kurt Adam” olgu öyküsüne (1918b) düşülen bir dipnotta gösterildiği üzere, geçerliliğinden hiçbir şey kaybetmemiştir, *Standard Ed.*, 17, 45, dipnot.]

¹⁹⁴ [Bir önceki alt başlığın başındaki dipnota bakınız. Başlıktaki sözcük müsveddede çoğuldur lâkin *Anf.*, 435'te tekil olarak değiştirilmiştir.]

¹⁹⁵ “Denkstörung”, *çn.*

duygulanımdaki [hâli içerisinde icra edilen] eylemler takip edilir. Sonuç olarak, duygulanımsal süreç ketlenmemiş birincil sürece yaklaşır.

Bundan birkaç sonuç çıkarılabilir. Öncelikle, duygulanım serbest kaldığında serbest bırakan fikrin kendisi bir yoğunluk kazanır; ikincisi, yüklenmiş benliğin esas işlevi taze duygulanımsal süreçlerden sakınmayı ve eski duygulanımsal kolaylaştırmaları indirgemeyi içerir. Durum ancak şu şekilde tahayyül edilebilir: Esasen, bir acı tecrübesinin mirasçısı olarak bir algısal yük hazzınlığı serbest bırakır; yük, serbest bırakılan *Qı* vesilesiyle yoğunlaştırılır ve sonrasında kısmî olarak önceden kolaylaştırılmış geçiş yollarında boşalır doğru ilerler. Yüklenmiş olan benlik kurulduktan sonra, bizim bildiğimiz manası ile taze algısal yüklerle “dikkat” gelişir ve dikkat algıdan kaynaklanan geçiş [niceliğin geçişi] boyunca yan yükler tarafından takip edilir. Bu, hazzınlığın serbest kalışının niceliksel olarak kısıtlandığı anlamına gelir ve başlangıcı bilhassa benliğin normal savunmayı işe koşması için bir sinyaldir; bu, kolaylaştırmalarıyla çok kolay gelişen yeni acı deneyimlerine karşı korunur.¹⁹⁶

Yine de hazzınlık salınımı ne kadar güçlü ise yan yükleri ile *Qı*lere belirli bir sınıra kadar karşı ağırlığını koyan benliğin görevi o kadar zordur ve dolayısıyla [niceliğin] *birincil geçişine* müsaade etmeye yazgılıdır.

Dahası, bir geçişi etkilemeye gayret eden nicelik ne kadar büyük olursa benlik için her şeyin göstereceği üzere, küçük *Qı*lerin deneysel yer değiştirişini içeren düşüncenin etkinliği bir o kadar zordur. “Tefekkür”¹⁹⁷ benliğin şayet duygulanım seviyesinde güçlü *Qı*ler mevcut ise vuku bulamayan zaman alan bir etkinliktir. Duygulanım söz konusu olduğunda var olan aceleciliğin sebebi budur ve bir yolak seçimi birincil sürece benzerdir.

Dolayısıyla herhangi bir duygulanım salınımına müsaade edip etmemek benliğin işidir zira bu iş aynı zamanda birincil bir sürece de müsaade etmek demektir. Onun bu amaç için en iyi aracı dikkat mekanizmasıdır. Şayet hazzınlığı serbest bırakan yük bu mekanizmadan yakayı sıyırmaya muktedir ise onun karşısında vaziyet alacak olan benlik iş işten geçmiş olur. Şimdi bu bizzat histerik *proton pseudos* durumunda olan şeydir.¹⁹⁸ Dikkat [normalde] genellikle hazzınlık salınımına meydan veren algılara istinaden ayarlanır. [Bununla birlikte] Buradaki [görünen şey] bir algı değil, beklenmedik bir şekilde hazzınlığı serbest bırakan ve benliğin ancak iş işten geçtikten sonra keşfettiği bir anıdır. Bir birincil sürece müsaade etmiştir zira gafil avlanmıştır.

Bununla birlikte, anıların hazzınlığı serbest bıraktığı başka durumlar da vardır. Hakikaten de taze anılar söz konusu olduğunda bu pekâlâ normaldir. Şayet travma (acı tecrübesi) hâlihazırda bir benliğin mevcut bulunduğu bir zamanda vuku bulursa – ilkler [ilk travmalar] benlikten büsbütün kaçmışlardır – işe bir hazzınlık salınımı ile başlayacaktır lâkin eş zamanlı olarak yan

¹⁹⁶ [Tüm bu konu III. Bölüm’de enine boyuna tartışılır.]

¹⁹⁷ [“Das ‘Überlegen’”.]

¹⁹⁸ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmenine aittir.]

yükleri yaratan benlik de iş başındadır.¹⁹⁹ Şayet anının yükü tekrarlanacak olursa hazsızlık da tekrarlanır lâkin benlik kolaylaştırmaları burada da iş başındadır; sonraki tekrarlar ile benlik tarafından kabul edilebilir bir sinyalin yoğunluk derecesine kadar büzüşene dek, salınımın [hazsızlık salınımının] ikinci seferde daha az olduğu tecrübeyle sabittir.²⁰⁰ Bu nedenle mesele, hazsızlığın *ilk*²⁰¹ salınımında benliğin ketlemesinin namevcut olmayışı, sürecin ölümsonrası²⁰² birincil duygulanımsal tecrübe olarak vuku bulmayışı meselesidir; ve bu [koşul] bilhassa, histerik *proton pseudos*'ta²⁰³ olduğu gibi, hazsızlık salınımını evvela ortaya çıkaran şey anı olur ise yerine getirilmiş olur.

Öne sürdüğümüz ve klinik tecrübe ile desteklediğimiz belirleyicilerden birisinin anlamı böylelikle onanmış olabilir. *Ergenliğin gecikişi ölümsonrası birincil süreçleri mümkün kılar.*

¹⁹⁹ [Krş. “Haz İlkesinin Ötesinde” (1920g), *Standard Ed.*, **18**, 30. – Müsveddedeki bir sonraki cümlenin başında basitçe “*die Erbesetz[un]g*” (“anı yükü”) yazar. *Anf.*, 438’de bu “*die Besetzung der Erinnerungsspur*” (“anı izi yükü”) şeklindedir.]

²⁰⁰ [Bu konu aşağıda uzun uzadıya tartışılır.]

²⁰¹ [Müsveddede bu sözcüğün altı çizilmiştir. *Anf.*, 438’de ise “*Unlustentbindung*” (“hazsızlık salınımı”) vurgulanmıştır.]

²⁰² Burada “ölümsonrası” ifadesi ile kastedilen, söz konusu anının, Emma örneğinde olduğu gibi, bir başka tarafından uyandırılmasıdır. Burada verilen örnekler ve sunulan açıklamalar çerçevesinde “anılar” özelinde konuşuluyormuş gibi gözükse de Freud’un “sembolizm” üzerine tartışmalarından anlaşılacağı üzere, “sonradanlığa dair düşünceler” olarak değerlendirilebilecek bu tartışmalar, bir temsilin öznenin hikâyesindeki “kaderine” ilişkindir. Dolayısıyla “ölümsonrası”, Freud’un “sonradanlık” için kullandığı bir çeşit metafor muamelesi görebileceği gibi, ondan metafor olarak bahsetmek, kuvvetini azaltmamalıdır, *çn.*

²⁰³ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmenine aittir.]

[III. Bölüm] Normal ψ Süreçlerini Sunma Girişimi

5 Ek. 95.

[1]

İkincil süreçler olarak adlandırdığım şeyin, düzenli olarak yüklenen nöronlar topluluğunun (benlik) diğer nöronlar üzerinde değişen yükler ile sebep olduğu etkiye istinaden mekanik çizgilerde açıklanması mümkün olmalıdır. Bu türden süreçlerin psikolojik sunumuna ilişkin bir girişim ile başlayacağım.

Şayet bir yandan benliğe, diğer yandan ise algılara²⁰⁴ – yani ψ 'ndeki ϕ kaynaklı (dış dünyadan gelen) yükler – sahip olursam, benliğin algıları takip etmesi ve onlara nüfuz etmesine sebep olan bir mekanizmaya ihtiyaç duyarım. Ön varsayımlarıma uygun olarak [böylesi bir mekanizmayı] değişmez bir biçimde ω 'ni uyarın ve böylelikle gerçeklik göstergelerini ortaya çıkaran bir algıda buluyorum.²⁰⁵ Daha doğru bir ifade ile ω 'nde bilinci (niteliğin bilincini) uyarır ve ω uyarımının boşalımını, her bir boşalım [gibi], ψ 'ne bilgi tedarik eder ki bu bilgi esasında niteliğin göstergesidir.²⁰⁶ Dolayısıyla ben, bu nitelik göstergelerinin algı hususunda ψ 'ni *alakadar ettiği* önermesini öne süreceğim.

Bu, psişik dikkatin mekanizması gibi gözüküyor.²⁰⁷ Kökeni hususunda mekanik (otomatik) bir açıklama sunmayı güç buluyorum.²⁰⁸ Bu sebeple onun biyolojik olarak belirlendiğine – yani, psişik evrim süresince ψ 'nin başka herhangi bir davranışı hazırlığı doğurduğu için dışarıda bırakıldığından geride bırakıldığına – inanıyorum. *Psişik dikkatin* sonucu, algısal yükün taşıyıcısı olan aynı nöronların yüklenmesidir. *Tatmin tecrübesi* bu hâlin tüm gelişim süreci için çok önemli olan bir prototipidir ve onun tekrarları, *arzu* ve *beklenti* hâllerine dönüşen *ihritas* hâlleridir. Bu hâllerin tüm düşünümün *biyolojik gerekçesini* içerdiğini gösterdim [I. Bölüm, 16 ila 18. Kısımlar]. Bunlardaki psişik süreç şu şekildedir: İhtirastan doğan gerilim benlikte, sevilen nesnenin (*arzulu* temsili) yüklenmesinin bir sonucu olarak, hüküm sürer. Biyolojik tecrübe, bu *temsilin*²⁰⁹ bir algı ile karıştırılabilecek kadar güçlü bir biçimde yüklenmemesi gerektiğini öğretmiştir ve bu boşalım nitelik göstergeleri *fikrin* şimdi gerçek, algısal bir yük

²⁰⁴ [Müsveddede “W (*Wahrnehm[un]gen*).”]

²⁰⁵ [*Anf.*, 439’da bu yanlış olarak “*Quantitätszeichen*” şeklinde yazılmıştır.]

²⁰⁶ [Müsveddede cümlelerin ikinci kısmı şu şekildedir: “*u[nd] die Abfuhr der ω Erreg[un]g wird jede Abfuhr eine Nachricht nach ψ liefern...*” Bu hiçbir anlama gelmez ve *Anf.*, 439 (“ ω ”ni yanlış bir biçimde “*Wahrnehmung*”a dönüştürmesine ek olarak) usulca “*jede Abfuhr*” sözcüklerini atlar ve cümleye derli toplu bir anlam verir: “ve algının uyarımının boşalımını ψ 'ne bilgi tedarik edecektir.” Gözüken.o ki muhtemelen meselenin esas açıklaması “*wie*” (“gibi” “olarak”) kelimesinin Freud tarafından “*jede Abfuhr*”dan evvel kazara atlanmış olmasıdır. Bu *Anf.*, 410’daki aynı konu üzerine yazılmış olan neredeyse özdeş olan ve “*wie von jeder Abfuhr*” (“her bir boşalımda olduğu gibi”) sözcükleri bulunan paragraf tarafından doğrulanır.]

²⁰⁷ [Aşağıdaki Ek C ile karşılaştırınız.]

²⁰⁸ [Ayrıca Breuer’in iş gören bir beyinde “intraserebral tonik uyarımın” tek biçimli olarak dağılmadığını açıklamak için *Histeri Üzerine Çalışmalar*’a (1895d) katkısında Exner’in (1894, 165) bir kavramını, “dikkat yoluyla kolaylaştırma [*attentionelle Bahnung*]”, alıntılıdığı 2. Kısım ile karşılaştırınız, *Standard Ed.*, 2, 195.]

²⁰⁹ [Müsveddede “V” (*Vorstellung*), paragrafin kalanında olduğu gibi, altına çekilen iki çizgi ile vurgulanmıştır.]

olduğunun kanıtı olarak *temsilden* belirene dek ertelenmelidir. Esasında, şimdiye dek, mutabakat çerçevesinde, *temsil* ile özdeş yahut ona benzer olan bir algı ortaya çıkarsa, nöronlarını arzu tarafından *önceden yüklenmiş* hâlde bulacaktır – yani ya onların tamamı çoktan yüklenmiştir ya da bir kısmı. *Temsil* ile yaklaşan algı arasındaki fark, gereksiz [yani istenmeyen] algısal yükler, bulunan bir yolak üzerinden temsil yüklerine aktarıldığında son bulan düşünce sürecine meydan verir. Bunun ile *özdeşlik* elde edilir.

Dolayısıyla *dikkat* arzulu yükler ile kısmen denk düşmeyen algılar için bile beklentinin psişik hâlini kurmayı içerir. Zira tüm algıları karşılayacak bir yükün olması, esasında, önemli hâle gelmiştir çünkü arzulanlar bunlar arasında olabilir.²¹⁰ *Dikkat* biyolojik olarak gerekçelendirilmiştir; yalnızca *hangi* beklenti yükünü kuracağına ilişkin bir meseledir ve nitelik göstergeleri bu amaca hizmet eder.

Psişik bir tutumu benimseme süreci belki de hâlen büyük oranda bir doğruluk ile takip edilebilir. Benliğin peşinen hazır olmadığını varsaymak ile başlayalım; algısal bir yük ve ondan sonra onun nitelik göstergesi vuku bulur. İki bilgi parçası arasındaki yakın kolaylaştırma algısal yükü arttıracak ve şimdi algısal nöronların dikkat ile yüklenmesi ile sonuçlanacaktır. Aynı nesnenin sıradaki algısı (çağrışımın ikinci yasası²¹¹ ile uyumlu olarak), aynı algının daha bütünlüklü bir yüklenişine yol açacak ve yalnızca bu algı psişik olarak hizmet sunabilir olacaktır.

(Tanımın bu kısmı çoktan oldukça önemli olan bir tezi sunar. Bir algısal yük ilk kez vuku bulduğunda yoğunluğu *az Q'* e sahiptir, hafiftir; ikinci seferde bir ψ ön yükü mevcut olduğunda, niceliksel olarak bu yoğunluk daha fazla olur. İmdi, nesnenin niceliksel özellikleri üzerine yargı, ilkesel olarak, dikkat ile değişmez. Sonuç olarak, nesnelere dışsal *Q'* i ψ 'nde psişik *Q'* ile ifade edilemez. Psişik *Q'* gerçeklikte temsil edilmeyen epeyce farklı bir anlam ifade eder ve aslında dışsal *Q'* 'nde farklı bir şey ile – yüklerin karmaşıklığı – ile ifade edilir. Bununla kastedilen, dışsal *Q'* 'in ψ 'nden uzak tutulduğudur.)

Aşağıdaki tanım yine de daha tatmin edicidir. Biyolojik tecrübenin bir sonucu olarak, ψ dikkati, sürekli, gerçeklik göstergelerine yönlendirilir. Buna binaen bunlar, önceden yüklenmiş nöronlarda kâfi derecede büyük bir nicelik ile ortaya çıkar. Dolayısıyla güçlenen gerçeklik bilgisi kolaylaştırması yoluyla algısal yükleri güçlendirir ve benlik dikkat yüklerinin bu çağrışımsal hareketi gerçeklik göstergelerinden algıya dek takip etmesini sağlamayı öğrenmiştir. Bu, bilhassa doğru algıları ya da onların çevrelerini yüklemeye teşne olduğu manasına gelmektedir. Hakikaten de bunun nitelik göstergelerinden kolaylaştırmalar yoluyla algıya doğru ilerleyen, benlikteki *Q'* 'in ta kendisi olduğunu varsayacak olursak esasında dikkat yükünü mekanik (otomatik) olarak açıklamış oluruz. Böylelikle dikkat nitelik göstergelerini terk eder ve şimdi aşırı yüklenmiş algısal nöronlara döner.

²¹⁰ [Son cümlecik *Anf.*, 440'ta atlanmıştır. Müsveddede şu şekildedir: “*da sick die gewünschten darunter befinden könnten.*”]

²¹¹ [“Benzerlik yoluyla çağrışım”. Freud esasen “*ersten*” (“ilk”) yazmış ve sonrasında “*zweiten*” (“ikinci”) olarak bunu düzeltmişti.]

Bir sebep ile dikkat mekanizmasının başarısız olduğunu varsayalım; akabinde algısal nöronların ψ yükü vuku bulmayacak ve onlara ulaşan Q (yalnızca çağrışımsal olarak), dirençler ve algısal yüklerin niceliği arasındaki ilişkilerin müsaade ettiği ölçüde en iyi kolaylaştırmalar yoluyla iletilecektir. Bu geçiş [niceliğin geçişi] muhtemelen kısa zaman içerisinde sona erecektir zira Q bölünecektir ve derhal, yakındaki bir nörondan ötesine akamayacak kadar küçülecektir. Belirli koşullar altında algısal niceliğin²¹² geçişi sonuç olarak dikkati uyurabileceği gibi uyarmayabilir de. Bu durumda, yazgısı hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığımız bir komşu nöronun yükünde fark edilmeden sona erer. Algının dikkat olmaksızın böylesi bir geçişi her gün sayısız kez vuku buluyor olmalıdır.²¹³ Dikkat sürecinin analizinin göstereceği üzere fazla ilerlemiş olamaz ve bundan algısal niceliğin küçük oluşu sonucunu çıkarabiliriz.

Lâkin şayet bir algısal [nöron]²¹⁴ yükünü dikkatten alır ise aralarından iki durumun vurgulanabileceği birtakım şeyler gerçekleşebilir. Bunlar *sıradan düşünce*²¹⁵ ve salt *gözleyici düşüncedir*²¹⁶. İkinci durum daha basite benzer; aşağı yukarı, bir algılama işlemini gerçekleştirmiş ve kendisine şu soruları soran bir araştırmacının hâline benzer: Bu ne anlama geliyor? Bundan ne çıkar? Sonrasında şu şekilde devam eder. (Ne var ki, basit olmak adına, şimdi karmaşık algı yükünü tek bir nöronunki ile değiştirmeliyim). Algısal nöron aşırı yüklenmiştir; Q ve $Q\eta$ 'den²¹⁷ müteşekkil olan nicelik en iyi kolaylaştırmalar yönünde akar ve direnç ve nicelik ile uyumlu olarak birkaç bariyeri aşar ve bazı taze, çağrışmış nöronları yükler; diğer bariyerler aşılmayacaktır zira onların payına düşen bölüntü eşiğin altındadır.²¹⁸ Dikkat olmadan yalnızca çağrışımsal bir sürecin oluşuna kıyas ile şimdi daha fazla sayıdaki ve daha uzaktaki nöronların yüklendiği kesindir. Burada da akım nihayetinde belirli uç yüklerde yahut tek birisinde sona erecektir. Dikkatin sonucu algının yerine (çağrışımı başlatan nöronla bağlantılı olarak) bir ya da birden fazla *mnemik* yükün ortaya çıkması olacaktır.

Basitlik namına, tek bir *mnemik imge* olduğu varsayılacaktır.²¹⁹ Şayet bu, bir kez daha, ψ 'nden (algı ile) yüklenecek olursa, oyun tekrarlanır: Q bir kez daha akmaya başlar ve en iyi şekilde kolaylaştırılmış olan yolak boyunca taze bir *mnemik imgeyi* yükler (*uyandırır*). Şimdi, *gözleyici düşüncenin* niyeti, açıkça, algıya yol açan yolaklar yoluyla olabildiğince geniş sınırlar

²¹² [Müsveddede “*Wq*”. *Anf.*, 442’de bu kısaltma “*die an der Wahrnehmung haftenden Quantitäten (Wq)*” (“algıya bağlanan nicelikler (*Wq*)”) şeklinde açılır.]

²¹³ [Aşırı derecede benzer bir açıklama *Düşlerin Yorumu*’nda (1900a) bulunabilir, *Standard Ed.*, 5, 593-4. Burada bir “bilinçöncesi” – Freud tarafından Fliess’e gönderdiği 6 Aralık 1896 tarihli mektubunda öne sürülen bir terim – düşünce akışı olarak tanımlanmıştır.]

²¹⁴ [Müsveddede “*W*”. (cinsiyetsiz bir tanımlığı olduğu çıkarsanmıştır). *Anf.*, 442 bunu sanki sehven “ ω ” olarak okunmuşçasına “*das System W*” şeklinde açılmıştır.]

²¹⁵ “gemeinen Denken”, *çn.*

²¹⁶ “beobachtenden Denken”, *çn.*

²¹⁷ [Müsveddede “*Die aus Q u[nd] Q\eta zusammengesetzte Quantität*”. Bu *Anf.*, 442’de “*die aus äusserer und psychischer Quantita (Q und Q\eta) zusammengesetzte Quantität*” (“dışsal ve psikik niceliklerden (Q ve $Q\eta$) müteşekkil nicelik”) şeklinde açılmıştır.]

²¹⁸ [*Anf.*, 442’de buradaki “ve bazı taze, çağrışmış nöronları yükler; diğer bariyerler aşılmayacaktır” şeklinde verilen sözcükler anlamın bozulacağı şekilde atlanmıştır. *Anf.*’de eksik olan Almanca paragraf şu şekildedir: “*u[nd] neue associirte N besetzen andere Schranken nicht überwinden.*”]

²¹⁹ [Bu cümlelerin müsveddedeki hâli dilbilgisi kurallarına aykırıdır ve *Anf.*, 443’te anlamın bozulmayacağı şekilde değiştirilmiştir.]

dahilinde ilişkilendirilmektir;²²⁰ bu minvalde, aslında, algısal nesnenin bilgisi detaylandırılmış olacaktır. Burada tarif edilen düşünce yönteminin *bilişe* yol açtığı dikkate alınacaktır. Bu sebep ile bir kez daha bir ψ yükü ve ayrıca bu yükü doğru noktalara ulaştıracak bir mekanizma, ulaşılan mnemik imgeler için gereksinilecektir. Benlikteki ψ nöronları yükün nereye yöneldiğini başka nasıl bilebilir? Bununla birlikte, yukarıda tarif edilene benzer bir dikkat mekanizması, yine, gerçeklik göstergelerini ön varsayar. Bunlar çağrışımsal geçiş [niceliğin geçişi] esnasında ortaya çıkar mı? Ön varsayımlarımıza göre, bir kural olarak, hayır. Yine de takip eden tanımın taze icadının araçları yoluyla elde edilebilirler. Gerçeklik göstergeleri, normal olarak, yalnızca algılardan ortaya çıkarlar; dolayısıyla bu $Q\eta$ geçişinden bir algı elde etmeye ilişkin bir meseledir. Şayet bir boşalım $Q\eta$ geçişi ([salt] dolaşıma ek olarak) ile bağlantılı olursa her bir eylemde olduğu gibi [boşalım] hareketin bilgisini sağlayacaktır. Nihayetinde, gerçeklik göstergeleri yalnızca²²¹ boşalım (ne türden olduklarını [belki sonradan öğrenebileceğimiz]²²²) bilgileridir. Şimdi, öyle ki, Q ²²³ geçişi esnasında, sonradan $Q\eta$ 'i boşaltacak ve bir gerçeklik göstergesi sağlayacak bir motor nöron da yüklenebilir. Ne var ki bu, her türden yükten boşalım almaya dair bir meseledir. Tümü motor nöronlar değildir ve dolayısıyla, bu amaç doğrultusunda, motor nöronlar ile aralarında güvenli bir kolaylaştırma kurulmalıdır.

Bu amaca *konuşma çağrışımı*²²⁴ yoluyla ulaşılır.²²⁵ Bu çağrışım ψ nöronlarını ses-temsillerine²²⁶ hizmet edecek ve motor konuşma imgeleriyle en yakın çağrışıma sahip olacak nöronlar ile bağlantıya getirmeyi içerir. Bu çağrışımlar diğerleri karşısında iki özelliğe istinaden avantajlıdır: Sınırlıdır²²⁷ (sayıca) ve biriciktirler. Her durumda, uyarım ses imgesinden sözcük imgesine ve oradan boşalıma ulaşır. Dolayısıyla, şayet mnemik imgeler bir kısmî akımın kendilerinden ses imgelerine ve motor sözcük imgelerine *dek* uzanabildiği şeyler ise mnemik imgelerin yüküne bir boşalım bilgisi eşlik eder ki bu bir niteliğin ve aynı zamanda münasip olarak hafızada bilincin bir göstergesidir.²²⁸ Şimdi, şayet benlik sözcük imgelerini ω boşalımı imgelerinin yükleyebildiği kadar erkenden önceden yükler ise kendisi adına ψ yüklerini $Q\eta$

²²⁰ [Müsveddede “W”. *Anf.*, 442’de, bir kez daha, bunu sanki sehven “ ω ” olarak okunmuşçasına “*das System W*” şeklinde açılmıştır.]

²²¹ [Müsveddedeki “Nur” *Anf.*, 443’te atlanmıştır.]

²²² [Müsveddede ifade eksiktir. *Anf.*, 443 bunu “*besprechen wir*” (“tartışabileceğimiz”) şeklinde değiştirir.]

²²³ [Müsveddede “Q” iken *Anf.*, 443’te $Q\eta$ olarak tashih edilmiştir.]

²²⁴ “Sprachassoziation”, *çn.*

²²⁵ [Takip eden paragrafta Freud ilk kez psişik işlevde ve bilhassa bilinçdışı ve bilinçöncesi süreçlerde konuşmanın oynadığı önemli rolden bahseder. *Düşlerin Yorumu*’nda (1900a), *Standard Ed.*, **5**, 574 ve 617; ve yine “Zihinsel İşleyişin İki İlkesi” (1911b) üzerine makalesinde bu teoriye kısaca imada bulunur, *Standard Ed.*, **12**, 221. Fakat bu temanın tam bir gelişimi metapsikolojik makalesi olan “Bilinçdışı’nda” (1915e) bulunur, *Standard Ed.*, **14**, 201 vd. Buna bir kez daha “Ego ve İd’de” (1923b), *Standard Ed.*, **19**, 20 ve ölümünden sonra yayımlanan *Taslak*’ta (1940a [1938]), *Standard Ed.*, **23**, 162’de geri döner. Bununla birlikte meseleye ilgisi, *Proje*’den yalnızca dört yıl evvel üzerine bir monografi yayınladığı (1891b) afazi üzerine çalışmasına *dek* uzanır. *Afazi Üzerine*’de psikolojik meseleler ile en yakından ilgili olan paragraf, yukarıda bahsi geçen “Bilinçdışı” makalesinin Ek’inde sunulmuştur (*Standard Ed.*, **14**, 209 vd.). Ayrıca buradaki Ek C’ye de bakınız.]

²²⁶ [Burada “*Vorstellungen*” bu çeviride başka yerlerde olduğu gibi “fikirler” şeklinde değil de daha teknik bir manada “temsiller” şeklinde çevrilmiştir.] 10. dipnot ile karşılaştırmız, *çn.*

²²⁷ [“*Geschlossen*”, kelimesi kelimesine “kapalı” demektir.]

²²⁸ [Müsveddede: “*Bewzeichen der Er*”. Biz bunu “*Bewusstseinzeichen der Erinnerung*” şeklinde açan *Anf.*, 444’ü takip ediyoruz.]

geçiş esnasında ortaya çıkan anılara yönlendirecek bir mekanizma yaratmış olacaktır. Bu mekanizma *bilinçtir, gözleyici düşüncedir*.

Bilinci mümkün kılmanın yanı sıra konuşma çağrışımı büyük ölçüde önem arz eden başka bir şeyi daha başarır. Bildiğimiz üzere, ψ nöronları arasındaki kolaylaştırma “*anı*”yı, ψ ’nin dış dünyadan tecrübe ettiği tüm etkilerin temsilini inşa eder. Şimdi, benliğin ψ nöronlarının yüklerini de elinde tuttuğunu ve mutlak suretle arkalarında izler olarak kolaylaştırmalar bırakmaları gereken geçişleri [niceliğin geçişlerini] ayarladığını gözlüyoruz. Bununla birlikte ψ ’nin bu düşünce süreçlerinin sonuçlarını algısal süreçlerin sonuçlarından ayırmak için hiçbir aracı yoktur. Algısal süreçleri tanımak ve yeniden üretmek onların ω boşalmaları ile çağrışımı yoluyla mümkün olabilir.²²⁹ Lâkin düşüncenin kolaylaştırmalarından geriye kalan tek şey bir *anı* değil, sonuçtur. Aynı düşünce kolaylaştırmaları bir yoğun süreç yahut daha az zorlayıcı olan on süreç ile ortaya çıkmış olabilir. *Konuşma boşalımı göstergeleri*, bununla birlikte, bu eksiği kapatmaya yarayabilir; bunlar düşünce süreçlerini algısal süreçler ile aynı seviyeye koyar, onlara gerçeklik verir ve *anılarını mümkün kılarlar*.

Bu son derece önemli [türden] çağrışımın biyolojik gelişimi ayrıca dikkate alınmayı hak eder. Konuşma sinirlenmesi ψ için, esasen, $Q\eta$ ’teki salınımları düzenlediğinden bir güvenlik supabı gibi iş gören, *içsel değişiklik* yolağının bir kısmı olarak *özgül eylem* bulunana kadar yegâne boşalımı temsil eden, bir boşalım yolağıdır.²³⁰ Bu yolak çocuğun ihtiraslı ve sıkıntılı hâlinin dikkatini yardımcı bir kimseye (genellikle arzulanan nesnenin kendisidir) çektiğinden ikincil bir işlev kazanır ve sonrasında *iletişime* hizmet eder ve böylelikle özgül bir eylem içerisine çekilir. Yargı işlevinin başında, arzulanan nesne ile ilişkileri hesabına, algılar ilgi uyandırdığında ve karmaşaları (yukarıda gösterildiği üzere) özümsememez²³¹ ve benlik tarafından (özellik, etkinlik açısından) tecrübeyle sabit bir bileşene (şey²³²) bölündüğünde – *anlama* dediğimiz şey – konuşma yoluyla dillendirmek ile ilişkili olarak [bu noktada] iki bağlantı birleşir. Evvela bunlar, acı uyandırdıklarından bir kimseye *çığlık attıran* nesnelere – algılardır – ve son derece önemli bir gerçek olarak, bunun dışında bileşik olan, (bir kimsenin kendi motor imgelerini de uyandıran) sesin bir algısal [imge] ile bu çağrışımı nesneyi bir hasım nesne olarak vurgular ve algısal [imgeye] yönelen doğrudan dikkate hizmet eder. Aksi takdirde, acı nedeniyle nesnenin niteliğinin hiçbir göstergesi alınmadığında, *birisinin kendi çığlığı* nesneyi karakterize etmeye hizmet eder. Dolayısıyla bu çağrışım *hazsızlık* uyandıran anıları bilinçli ve dikkatin nesnesi kılma aracıdır; *bilinçli anıların* birinci sınıfı yaratılmıştır. Konuşmayı icat etmek için artık pek de fazlası gerekli değildir. Belirli sesleri sürekli olarak üreten, yani algısal komplekslerinde bir sesin bir rol oynadığı başka nesnelere de vardır. Yargılama esnasında ortaya çıkan *taklide* yönelik eğilime binaen bu ses imgesine bağlanan hareket bilgisine erişmek mümkündür. Bu anı sınıfı da şimdi bilinçli hâle gelebilir. Geriye,

²²⁹ [Bir kez daha *Anf.*, 444’te müsveddedeki “ ω ” yerine “*Wahrnehmung*” yazılmıştır.]

²³⁰ [Müsveddede “*Abfuhrbahn*”. *Anf.*, 444 “*bahn*” (“yolak”) ifadesini atlar.]

²³¹ [Yani, “benzeşme” manasında “özümsememez”. Daha evvelki bir paragrafta kullanılan muadil terimler “mukayese edilemez” ve “ayrık” idi.]

²³² “*das Ding*”, *çn*.

hâlen, niyetli sesleri algılar ile çağrışım içerisine sokmak kalır; bunun ardından, anılar, ses boşalımlarının göstergeleri gözlemlendiğinde algılar gibi bilinçli hâle gelir ve ψ 'den yüklenebilir.

Dolayısıyla, onun esnasında dikkatin, başından itibaren, düşünce boşalımlarının göstergelerine, konuşma göstergelerine yöneltmesinin *bilişsel* düşünce sürecinin karakteristiği olduğunu keşfettik. Aslında, iyi bilindiği üzere, bilinçli düşünce denen şey hafif motor masrafların eşliğinde ortaya çıkar.

Q geçişini takip etme süreci, çağrışımın son öğeleri “tamamen benzer” olduğu müddetçe münasip bir çağrışım yoluyla, belirsiz bir uzunlukta devam eder. Öyle ise, bu yolağı ve onun uç noktalarını sabitlemek “bilişin” yeni olabilecek bir algısını içerir.

Bununla birlikte, bu bilişsel düşünce sürecine ilişkin niceliksel bir şeyler bildiğimize sevinmeliyiz. Burada hakikaten de algı, naif çağrışım sürecine kıyasla aşırı yüklenmiştir. Sürecin kendisi nitelik göstergeleriyle çağrışımsal olarak düzenlenen $Q\eta$ 'in yer değiştirişini içerir; ψ yükü her bir son noktada yenilenir ve nihayet konuşma yolağının motor nöronlarında bir boşalım ortaya çıkar. Şimdi, kendimize, bu süreç boyunca benliğe kaybedilen $Q\eta$ 'in çok olup olmadığını yahut düşünce masrafının görece küçük olup olmadığını sormalıyız. Bu sorunun cevabının bir işaretçisi, düşünce esnasındaki konuşma sinirlenmelerinin açıkça düşük oluşudur. Bir motor imgeyi hayal ederken hareket ettiğimizden daha fazla konuşmayız. Lâkin fikir ve hareket, düşünce okuma deneylerinden öğrendiğimiz gibi, yalnızca niceliksel olarak farklılaşır. Düşünce yoğun ise insanların onu dile bile getireceğine şüphe yoktur. Lâkin küçük $Q\eta$ lerin akamayacağına ve büyük olanların kendilerini motor nöronlar yoluyla *en masse*²³³ dengeleyebileceğine göre, böyle küçük boşalımları sağlamak nasıl mümkün olacaktır?

Düşünce sürecinde niceliklerin yer değiştirişinin çok büyük olmaması muhtemeldir. İlk aşamada, büyük $Q\eta$ harcaması benlik için mümkün olduğunca kısıtlanması gereken bir kayıptır zira $Q\eta$ belirli bir özgül eyleme tahsis edilmiştir. İkincisi, büyük bir $Q\eta$ muhtelif çağrışımsal yolaklardan eş zamanlı olarak geçecektir ve düşünce yüküne vakit bırakmayacaktır ve ayrıca büyük bir maliyete meydan verecektir. Dolayısıyla düşünce süreçleri esnasında $Q\eta$ akışının küçük olduğuna hiçbir şüphe yoktur. Yine de²³⁴ bizim hipotezimize göre, düşünce esnasında algı ve hafızanın sıradan bir algı mevzubahis olduğunda olacağından çok daha güçlü bir biçimde aşırı yüklenmiş olması gerekir. Dahası, elbette ki dikkatin, yalnızca $Q\eta$ yükleyişin değişen miktarları olarak tercüme edebileceğimiz farklı yoğunlukları vardır. Bu durumda, bilhassa dikkatin daha güçlü olduğu durumda uyarınca bir takip çok daha güç olurdu ki bu öylesine elverişsizdir ki durumun böyle olduğunu varsayamayız.

Görünüşe göre bu noktada birbirlerine zıt iki gereklilik var: güçlü yük ve zayıf yer değişimi. Bu ikisini uzlaştırmak istersek nöronda, sanki, *yüksek bir yük mevcut olsa da yalnızca küçük bir akışa müsaade eden bağlı bir hâl* olduğu hipotezine ulaşırız. Şayet nörondaki bir akımın kendisini çevreleyen yükler tarafından etkilendiğini göz önünde bulunduracak olursak bu hipotez daha makul hâle gelebilir. İmdi, benliğin kendisi yüklerine böylesine sıkıca tutunan,

²³³ [Eğik ifadeler İngilizce çevirmenine aittir.]

²³⁴ [Müsveddede “*Dennoch*”. *Anf.*, 447’de bu yanlış bir biçimde “*dennach*” (“uyarınca”) şeklindedir.]

yani bağı hâlde bulunan nöronlardan, müteşekkil bir kitledir ve bu elbette ki yalnızca bir nöronun diğeri üzerindeki etkisinin sonucu olarak vuku bulabilir. Böylelikle, dikkat ile yüklenen bir algısal²³⁵ [nöronun] sonuç olarak, geçici bir biçimde, sanki benliğin [içerisine alındığı]²³⁶ ve böylelikle tüm benlik nöronları gibi $Q\eta$ 'i hususunda aynı bağı tâbî olduğunu hayal edebiliriz. Şayet daha güçlü bir biçimde yüklendiyse bunun sonucunda akımın niceliği azalabilir; daima zorunlu olarak artmaz.²³⁷ Belki de bu bağlanmanın sonucu olarak bilhassa dışsal Q serbestçe dolaşır hâlde kalır iken dikkat yükünün bağı olduğunu varsayabiliriz; bu elbette istisnasız olmak zorunda olmayan bir ilişkidir.

Yüksek yükü küçük bir akım ile birleştiren bu bağı hâl düşünce süreçlerini mekanik olarak karakterize edecektir. Akımın paralel şekilde ilerlediği diğere süreçleri ketlenmemiş bir boşalmanın eşlik ettiği yük süreçleri ile beraber kavramak mümkündür.

Umuyorum ki böylesi bir bağı hâl hipotezinin mekanik olarak savunulabilir olduğu ortaya çıkacaktır. Bu hipotezin psikolojik sonuçlarına ışık tutmak isterim. Evvela hipotez içsel bir çelişkidir mustaribe benzer. Şayet [bağı] hâl yalnızca, böylesi yükler mevcut olduğunda, yer değiştirmelerden geriye kalan küçük Q lerden müteşekkil ise nasıl olur da taze nöronları kendisine [bağı hâl içerisine] çekebilir, yani, büyük Q lerin taze nöronlara akmasına sebep olabilir? Ve aynı güçlüğü biraz daha geriye taşıyacak olursak, nasıl oldu da bu şekilde birleşen bir *benlik* gelişebildi?

Dolayısıyla kendimizi hiç de beklenmedik bir şekilde en belirsiz sorun karşısında buluruz: Benliğin kökeni, yani, yüklerine sıkıca bağı, dolayısıyla, belirli zaman aralıkları boyunca sabit seviyedeki nöronlardan müteşekkil bir kompleks.²³⁸ En öğretici olacak olan genetik bir değerlendirmedir. Benlik esasen iletim yolları boyunca endojen $Q\eta$ 'i alan ve onu içsel değişim yolları boyunca boşaltan çekirdek nöronlarını içerir. Tatmin tecrübesi bu çekirdek ile bir algısal imge (arzulu imge) ve bir hareketin bilgisi (özümlü eylemin refleksif kısmının [bilgisi]) arasında bir çağırışımı ortaya çıkarır. Bu esas benliğin eğitimi²³⁹ ve gelişimi tekrarlayan ihtiras hâllerinde, *beklentide* ortaya çıkar. [Benlik] evvela algısal yönden gelecek belirli koşullar sağlanana kadar nihayetinde boşalmanın gerçekleşeceği şekilde motor imgeleri yüklememesi gerektiğini öğrenir. Dahası, belirli bir miktarın ötesinde arzulu fikri yüklememesi gerektiğini de öğrenir zira aksi takdirde kendisini halüsinatif bir manada aldatacaktır. Bununla birlikte, şayet bu iki bariyere riayet eder ve dikkatini yeni algılara yöneltirse arıyor olduğu tatmini elde etme olasılığına sahip olacaktır. Dolayısıyla benliğin arzulu imgeyi ve motor imgeyi belirli bir miktarın ötesinde yüklemesini önleyen bariyerlerin benlikte $Q\eta$ birikiminin temeli olduğu ve onu sahip olduğu $Q\eta$ 'i ulaşabilir olduğu nöronlara aktarmaya zorladığı açıktır.

²³⁵ [Müsveddede “*Ein* [cinsiyetsiz] *W*” iken *Anf.*, 447’de belki de haklı bir biçimde bu “*Wahrnehmungsneuron*” (“algısal nöron”) olarak açılmıştır; cinsiyetsiz tanımlığa sahip bir “*W*” genellikle “*Wahrnehmungsbild*” (“algısal imge”) manasına gelir.]

²³⁶ [Müsveddede fiil eksiktir; *Anf.* 447’de “*aufgenommen*” eklenmiştir.]

²³⁷ [*Anf.*, 447’de burada bir soru işareti vardır ki elbette müsveddede bir karşılığı yoktur.]

²³⁸ [Cümlelerin sonundaki “*sind*” *Anf.*, 448’de bulunurken müsveddede bulunmaz.]

²³⁹ [Müsveddede pekâlâ açıkça “*Entzieh[un]g*” (“geri çekilme”) yazar. *Anf.*, 448 bunu oldukça makul bir şekilde “*Erziehung*” (“eğitim”) ile değiştirir.]

Aşırı yüklü çekirdek nöronlar, başka çıkar yol yok ise sürekli olarak Q_1 ile dolmalarının neticesinde geçirgen hâle gelen [bedenin] içerisindeki iletim yolları ile bitişik vaziyettedir ve bunlar [çekirdek nöronlar] bunların [iletim yollarının] bir devamı olarak aynı şekilde doldurulmalıdır. Bunlardaki Q_1 belirli bir mesafe boyunca bu yolak boyunca karşılaşacakları dirençler ile orantılı olarak, bu akımın erişebildiği Q_1 'in oranından büyük dirençler ile karşılaşana dek ilerleyecektir. Sonrasında, tüm yüklü kitle bir yandan devinimin ve arzulanın karşısındaki iki bariyer, diğer bir yandan en ilerideki nöronların dirençleri ve iletim yolları tarafından gelen içe doğru sabit baskı tarafından dengede tutulacaktır. Bu benlik yapısı içerisinde yük hiçbir şekilde her yerde eşit olmayacaktır; yalnızca orantılı olarak, yani kolaylaştırmalar ile ilişkili olarak, eşit olması gerekir.

Şayet benlik çekirdeği içerisindeki yük seviyesi artacak olur ise benliğin sınırları menzilini genişletebilmeye muktedir olacaktır; şayet [seviye] azalacak olursa benlik eş merkezli olarak daralacaktır. Benliğin belirli bir seviyesi ve genişliğinde yük alanı içerisinde yer değiştirmenin mümkün oluşunu engelleyebilecek hiçbir şey olmayacaktır.

Geriye yalnızca benliğin sabit seviyesini temin eden iki bariyerin, bilhassa da boşalımı önleyen, motor imgeler karşısındaki bariyerin kökenini araştırmak kalır. Bu noktada, tüm organizasyona ilişkin görüşümüz açısından belirleyici bir noktada bulunuyoruz. Söyleyebileceğimiz yegâne şey bu bariyerin henüz mevcut olduğu ve motor boşalımın arzu ile beraber olduğu vakitlerde beklenen hazzın ortaya çıkışının ekseriyet ile başarısız olduğu ve endojen uyarımın salınımının nihayetinde hazzsızlığı uyandırdığıdır. Yalnızca bu vakitsiz boşalım ile ilişik hâle gelen *hazzsızlık* tehdidi mevzubahis bariyeri temsil edebilir. Sonrasında, gelişim süreci içerisinde, görevin bir kısmını kolaylaştırma devralacaktır. Lâkin geriye hâlen benlikteki Q_1 'in motor imgeleri derhal yüklemeyişi, zira *bunun sonucunun bir hazzsızlık salınımı olacağı* gerçeği kalır.

Sinir sisteminin *biyolojik* bir *edinimi* olarak isimlendirdiğim her şey, etkisi hazzsızlık salınımına yol açan nöronların yüklenmediği gerçeğinde yatan böylesi bir *hazzsızlık tehdidi* tarafından temsil edilir. Bu sinir sisteminin esas eğiliminin makul bir sonucu olan *birincil savunmadır*. Hazzsızlık eğitimin yegâne aracı olarak kalır. *Birincil savunmanın*, hazzsızlık tehdidinde bağlı yüklenmemişliğin mekanik olarak nasıl temsil edildiğini söylemeye muktedir olmadığımı itiraf etmeliyim.

Bu noktadan itibaren, buna benzer biyolojik kurallara mekanik bir temsil bulmaya ilişkin soruyu cevapsız bırakmaya cüret edeceğim; gelişimin açıkça ispat edilebilir gelişimine sadık kalabilirsem memnun olacağım. Beklenti sürecinden soyutlanan ikinci biyolojik kural hiç şüphesiz dikkatin nitelik göstergeleri tarafından yönlendirilişidir zira bunlar tatmine yol açabilecek algılara aittirler ve öyle ise bu bir kimseyi nitelik göstergesinden ortaya çıkan algıya yönlendirir. Kısacası, dikkat mekanizması kökenini böylesi bir biyolojik kurala borçlu olmalıdır; o [mekanizma] benlik yüklerinin yer değişimini idare edecektir.

Nitelik göstergelerinin yardımı ile böylesi bir mekanizmanın lüzumsuz olduğu itirazı öne sürülebilir. Benlik, bu yükü gerçekleştirmek için nitelik göstergeleri tarafından kısırtılmak

yerine beklenti hâllerinde algısal bölgeyi yüklemeyi biyolojik olarak kendine öğretmiş olabilir. Bununla birlikte, dikkat mekanizmasını gerekçelendirmek için bu noktada iki şey söylenmelidir. (1) *W* sisteminden²⁴⁰ gelen boşalım göstergelerinin alanı elbette ki algılardan, yani ψ 'nin duyu organlarına bağlı tüm palyumundan daha küçüktür, daha az nöronu içerir; böylelikle benlik algılar yerine boşalım²⁴¹ göstergelerini yüklü tutmak ile son derece büyük bir masrafı kısar. Ve (2) boşalım göstergeleri ya da nitelik göstergeleri ayrıca her şeyden evvel bilhassa gerçek algısal yükleri arzulu yüklerden ayırma amacına hizmet etmesi gereken gerçeklik göstergeleridir. Dolayısıyla dikkat mekanizmasından yan çizemeyiz. Lâkin o her durumda hâlihazırda yüklerin görünmüş olduğu *nöronları yükleyen* benliği içerir.

Öyle ise benlik için *dikkatin biyolojik kuralı* şu şekildedir: *Şayet bir gerçeklik göstergesi ortaya çıkacak olursa eş zamanlı olarak mevcut olan bir algısal yük aşırı yüklenecektir.*

Bu ikinci biyolojik kuraldır. İlki *birincil savunmanın*ki idi.²⁴²

[2]

Şimdiye dek ulaşmış olduklarımızdan [psişik süreçlerin] mekanik temsillerini sunmak için örneğin ilkinin dışsal niceliğin etkisinin $Q\eta$ tarafından temsil edilemeyeceği gibi birkaç ipucu elde edilebilir. Zira benliğin tanımını ve seviyesinin salınımlarını müteakiben [yükünün] seviyesinin de dış dünya ile hiçbir ilişkisi yoktur, yani bunun genel azalışı ya da artışı dünyanın görünümünde (normal olarak) hiçbir değişiklik yapmaz. Dünyanın görünümü *kolaylaştırmalara* dayandığından bu, seviyenin genel salınımlarının kolaylaştırmalarda hiçbir değişiklik yapmadığı anlamına gelir. İkinci bir ilkedен çoktan bahsedilmiştir: Yani, [yükün] seviyesi yüksek olduğunda küçük nicelikler seviye düşük olduğunda olacağından daha kolay bir biçimde yer değiştirebilirler. Bunlar nöronal devinimin karakteristiklerine gelirken akılda tutulması gereken, bizim için hâlen ziyadesiyle bilinmez olan özel hususlardır.²⁴³

Şimdi, beklenti sürecinden, bu süreçte algıların arzulu yüklere hiçbir ışık tutmaması ile ayrılan düşüncenin gözleyici ya da *bilişsel* süreçlerinin tanımına geri dönelim. Dolayısıyla bu durumda benliğin dikkati, gerçekliğin ilk göstergeleri ile algının hangi bölgesinin yükleneceğine çekilir. Bunlarla [algılarla] beraber gelen Q 'in çağrışım geçişi önceden yüklenmiş nöronlar üzerinde vuku bulur ve yerini değiştiren $Q\varphi$ ²⁴⁴ her seferinde bunun

²⁴⁰ İngilizce çeviride burada bir dizgi hatası söz konusudur ve “*W sistemi*” tamlamasını takip eden “ ω ”nın (omega’nın) yerini bir anlamı bulunmayan [en iyi ihtimâl ile “bilincin” kısaltması olduğu düşünülebilirdi ama *Standart Baskı*’da bunun için benimsenen kısaltma “*Cs.*” şeklindedir ve ayrıca algı doğrudan bilince eş kabul edilebilir değildir] “*co*” almıştır. Krş. *Anf.*, 450, *çn.*

²⁴¹ [Müsveddede “*Abfuhrz*” (birkaç satır aşağıda ve hemen yukarıda olduğu gibi). *Anf.*, 450 “*z*”yi gözden kaçırarak “*Abfuhr*” (“boşalım”) yazar.]

²⁴² [Buradaki iyilik eki *Anf.*, 451’de atlanmıştır.]

²⁴³ [Müsveddede burada [1] ve [2] numaralı kısımları ayırana benzer enine bir çizgi vardır lâkin *Anf.*, 451’de gösterilmemiştir.]

²⁴⁴ [φ sisteminin niceliği, yani, dış dünyadan kaynaklanan nicelik. *Anf.*, 451’de parantez içerisindeki sözcükler, “*Quantität der φ -Neuronen*”, müsveddede mevcut değildir. Terim aşağıda “ *φ -Quantität*” şeklinde geçer.]

üzerinden akabilir.²⁴⁵ Bu geçiş [çağrışım geçişi] boyunca, çağrışım geçişinin bilinçli ve yeniden üretilebilir hâle gelişinin neticesinde nitelik göstergeleri (konuşma göstergeleri) oluşturulur.

Şimdi burada, bir kez daha, nitelik göstergelerinin faydası sorgulanabilir. Elde ettikleri şey [iddia edilebilir ki] nihayetinde yalnızca benliğin [çağrışım] geçişinde bir yükün ortaya çıkacağı bir noktaya yük göndermesidir. Bununla birlikte, [nitelik göstergeleri] bu yükleyici *Q*'i değil, en fazla, ona bir katkıyı sağlayabilirler. Lâkin şayet durum bu şekilde ise benlik, yükünün hiçbir destek almadan *Q*'in geçişi ile yol almasına neden olabilir.

Bu hiç şüphesiz doğrudur lâkin nitelik göstergelerine itibar etmek yine de nafîle değildir. Zira dikkatin yukarıda bahsi geçen biyolojik kuralı algıdan soyutlanmıştır ve evvelâ yalnızca gerçeklik göstergelerine uygulanır. Boşalım göstergeleri ayrıca, konuşma yoluyla, bir manada gerçeklik göstergeleridir – lâkin dış gerçeklik değil düşünce gerçekliği²⁴⁶ – ve onların durumunda böylesi bir kural hiçbir şekilde etkisini hissettirmez zira hiçbir daimî hazsızlık tehdidi onu çiğnemeye ilâştirilemeyecektir. Temelde her ikisi bir ve aynı şey olsa da bilişin ihmal edilmesinden kaynaklanan hazsızlık dışsal dünyaya aldırılmamaktan kaynaklanan kadar göze batmaz. Dolayısıyla, aslında, nitelik göstergelerinin ya uyarılmadığı ya da gelişigüzel bir biçimde uyarıldığı *düşüncenin* bir *gözleyici süreci* vardır ve bu süreç benliğin [çağrışım] geçişini yükleri ile otomatik olarak takip etmesi vesilesiyle mümkün olur. Esasında bu düşünce süreci, anormal de olmadan, çok daha sıktır; bu bizim arada sırada bilince – bilinçdışı olan lâkin bilinçli hâle gelebilen aracı bağlantılar ile giden ve bilinç olarak bilinen şey – *sızmalar*²⁴⁷ ile giden olağan bilinçdışı düşüncemizdir.

Yine de nitelik göstergelerinin düşünceye faydası kuşku götürmez. Aslında, ilk aşamada, uyanan nitelik göstergeleri [çağrışım] geçişindeki yükleri güçlendirir ve açıkça – nasıl, bilmiyoruz – yükün ortaya çıkışı ile bağlantılı olan otomatik dikkati temin eder. Sonraki aşamada (ki daha önemli gibidir) gerçeklik göstergelerine dikkat [çağrışım] geçişinin tarafsızlığını sağlar. Zira benlik için kendisini salt bir “*araştırma*” durumu içerisine sokmak çok güçtür. Benlik neredeyse her zaman, göreceğimiz üzere, mevcudiyetleri çağrışım geçişini etkileyen ve böylelikle algılara ilişkin yanlış bir bilgiyi üreten amaçlı yahut arzulu yüklere sahiptir. İmdi, bu düşünce tahrifinden korunmanın olağan bir şekilde yeri değiştirilebilir olan

²⁴⁵ [Yani ön yüklenmiş bir nöronun diğerine. Bu muhtemelen şu sözcüklerin açıklamasıdır: “*wird jedesmal wieder flott*” (*Anf.*, 451).]

²⁴⁶ [Bu araya giren pek çok yılın ardından Freud'un teorilerindeki rolü giderek artan ayırımın ilk görünümü gibidir. Belirgin bir şekilde *Totem ve Tabu*'nun (1912-1913) son denemelerinde, *Standard Ed.*, **13**, 159-161 ve hemen akabinde *Düşlerin Yorumu*'nun son sayfalarında 1914'te eklenen bir cümlede, *Standard Ed.*, **5**, 620, görülür. Her iki durumda da ayırım “psşik” ve “olgusal” gerçeklik arasındadır. Sonraki tartışmalarda terim “maddî” olarak değiştirilmiştir. Örneğin: *Giriş Konferansları* (1916-17), *Standard Ed.*, **16**, 368; “Tekinsiz” (1919a) üzerine makale, *Standard Ed.*, **17**, 244-51 ve “Rüyalar ve Telepati” (1922a), *Standard Ed.*, **18**, 217-18. Ayırım, son olarak, en erken örneğinde olduğu gibi, *Musa ve Tektanricılık*'ta (1939a) görülür ve kullanılan ikinci sözcük “dışsal”dır, *Standard Ed.*, **23**, 76. Bu ayırım ile *Musa ve Tektanricılık*'ta enine boyuna dikkate alınmış olan “tarihsel” ve “maddî” hakikat ayırımı arasında biraz benzerlik olduğu düşünülebilir, *Standard Ed.*, 127 vd. ve bu (Editörün dipnotunda açıkladığı şekilde, *Standard Ed.*, **130**) Freud'un *Proje* ile çağdaş metinlerine dek uzanır.] “Denkrealität”, *çn.*

²⁴⁷ [“*Einfall*”. “*Einfall*” sıklıkla “bir kimsenin aklına gelen fikir” manasında kullanılır ve bazen “çağrışım” olarak da karşılanabilir. Bununla birlikte bkz. *Giriş Konferansları* içerisinde 3. Konferans'a Editörün dipnotu, *Standard Ed.*, **15**, 47-8.]

Q'in benlik [? tarafından] [çağrışımın] bu geçişindekine benzer bir sapmayı gösteremeyeceği bir bölgeye yönlendirilmesinde olacağından daha iyi bir yolu yoktur.²⁴⁸ Böylesi tek bir tabir vardır, yani, şayet dikkat nitelik göstergelerine, yani amaçlı olmayan fikirlere yönlendirilirse yükü, aksine, yükün niceliğinin katkılarıyla çağrışımın geçişine daha büyük bir vurguyu hazırlar.

Dolayısıyla düşünce-gerçeklik göstergelerinin bir yükünün yahut konuşma göstergelerinin kendisine eşlik ettiği bir düşünce bilişsel düşünce sürecinin en yüksek, en kuvvetli biçimidir.

Düşünce göstergelerinin uyanışının şüphe götürmez faydası bağlamında bunların uyanışını temin eden düzenekler bulmayı bekleyebiliriz. Aslında düşünce göstergeleri gerçeklik göstergeleri gibi, ψ 'nin dahil olmadan, kendiliklerinden oluşan şeyler değillerdir. Bu noktada gözlem bize bu düzeneklerin, araştırmacı düşüncede olduğu gibi, düşünce süreçlerine ilişkin tüm durumlara uygulanmadığını söyler. Tamamıyla uyandırılmış olan düşünce göstergelerinin zarurî koşulu, elbette ki dikkat ile yüklenmiş olmalarıdır; bu durumda, iki nöronun bağlantılı olduğu ve eş zamanlı olarak yüklendiği durumda [bunlar arasındaki] iletimin yeğlenmesine ilişkin yasaya istinaden ortaya çıkarlar. Yine de düşünce göstergelerinin ön yükleri tarafından üretilen *çekim* diğer etkiler ile mücadele edebilme gücüne yalnızca belirli bir derecede sahiptir. Dolayısıyla, örneğin, geçişe [çağrışım geçişine] komşu her diğer yük (amaçlı yükler, duygusal yükler) onunla mücadele edecek ve [çağrışım] geçişini bilinçdışı kılacaktır. Benzeri bir etki (tecrübeyle sabit olarak) daha büyük bir akımı üreten ve böylelikle tüm [çağrışım geçişini] geçişi hızlandıran hatırı sayılır bir büyüklüğün geçişindeki²⁴⁹ *Q*ler vesilesiyle ortaya çıkar. “Bir şeyin fark edilemeyecek kadar hızlı şekilde cereyan edişine” ilişkin yaygın sav hiç şüphesiz doğrudur. Ve evrensel olarak kabul gördüğü üzere duygulanımlar uyanarak düşünce göstergelerine müdahale edebilir.

Bununla psişik süreçlerin mekanik temsiline ilişkin şu yeni teze varırız: [Yükün] seviyesinin derecesi tarafından değiştirilmeyen [çağrışım] geçişi, *akmakta olan Q*'in bizzat kendisi tarafından etkilenebilir. *Genel olarak büyük bir Q, kolaylaştırmalar ağı içerisinde küçük olandan farklı yolaklar beller. Zannımca bunu örneklendirmek pek de güç değildir:*

Her bir bariyer, onun altında kalan hiçbir *Q*'in geçemeyeceği, dolayısıyla bu *Q*'in yalnızca bir bölüntüsünün bırakılabileceği bir eşik değerine sahiptir. Bu kadar küçük bir *Q*, dahası, kolaylaştırmalarının *Q* için kâfi olduğu iki diğer yolağa bölünecektir; ve şimdi, belki²⁵⁰ de artık aşılabilir olan bariyerden yana olan yükler kendilerini hissettirebileceklerdir. Yine de esasında, başka bir etken de önemli hâle gelebilir. Tüm nöronların yolaklarının *Q*'e eşit derecede²⁵¹ açık olmadığını varsayabilir ve bu farkı *yolak genişliği* olarak tarif edebiliriz. Yolak genişliğinin

²⁴⁸ [Bu belirsiz cümle müsveddede şu şekildedir: “*Es giebt nun keinen besseren Schutz gegen diese Denkfälsch[un]g als wenn dem Ich eine sonst verschiebbare Q auf eine Region gerichtet wird, die eine solche Ablenk[un]g des Ablaufes nicht äussern kann.*” Burada şüphe götürülen yegâne kelime “*Ich*”i önceleyendir. Bu neredeyse “*dem*” gibi gözükse de “*im*” iken “*dem*” şeklinde değiştirildiğinin işaretleri de vardır. *Anf.*, 452-3 “*dem Ich*”i “*im Ich*” olarak değiştirir ve akabinde “*äussern*” “(yani *hervorrufen*)” “(yani uyandırmak)” kelimesini ekler.]

²⁴⁹ [Müsveddede “*Ablaufsq*”.]

²⁵⁰ [Müsveddede “*Etwa*”. *Anf.*, 454'te atlanmıştır.]

²⁵¹ [Müsveddede “*Gleich*”. *Anf.*, 454'te atlanmıştır.]

kendisi, kendisi sabit kalır iken geçişteki Q ler tarafından değiştirilebilen dirençten bağımsızdır. Artan Q ile genişliğini işin içerisine sokabilecek bir yolağın açıldığını varsayacak olursak Q geçişi ihtimâlinin esas olarak akış hâlindeki Q 'ten etkilendiğini idrak edebiliriz. Gündelik tecrübe bilhassa bu sonuca sarıh bir destek sunuyor gibidir.

Öyle ise uyanan düşünce göstergeleri küçük Q lerin geçişi ile bağlantılı gibidir. Bu diğer herhangi bir geçişin [Q geçişinin] *bilinçdışı* kalmaya yazgılı olduğunu öne sürmek değildir zira konuşma göstergelerinin uyanışı bilinci uyandırmanın yegâne yöntemi değildir.

Öyle ise kesintiler, [bilince] ani sızıntılar ile bilinçli hâle gelen düşünceye ilişkin net bir görüntüyü nasıl sunabiliriz? Nihayetinde, olağan amaçsız düşüncemize ön yükler ve otomatik dikkat eşlik etse de düşünce göstergelerine hiçbir önem atfetmez. Bunların süreç için biyolojik açıdan vazgeçilmez oluşları gösterilmemiştir. Yine de şayet (1) [niceliğin] pürüzsüz geçişi bir sona ulaştı yahut bir engelle karşılaştıysa ve (2) şayet diğer sebepler ile nitelik göstergelerini, yani bilinci, çağıran bir düşünceyi uyandırdıysa. Tartışma bu noktada kesilebilir.

[3]

Biliş hedefine kayıtsız olmak yerine başka, pratik bir hedefi bulunan diğer türden düşünce süreçleri de vardır. Tüm düşüncenin başlangıç noktası olan beklenti hâli bu ikinci türden düşüncenin bir örneğidir. Burada, kendisiyle birlikte ortaya çıkan ikinci, algısal bir yük dikkat ile takip edilirken arzulu yük kesinkes muhafaza edilmiştir.²⁵² Lâkin bu durumda niyet, genel olarak, bunun nereye uzanacağını değil, o esnada kesinkes muhafaza edilen arzulu yükün etkinleşmesine sebep olan patikaları keşfetmektir. Biyolojik olarak daha eski olan bu türden bir düşünce öncüllerimiz ile uyumlu olarak kolaylıkla temsil edilebilir.

$V+$ özellikle yüklü hâlde tutulan arzulu bir düşünce ve W ise takip edilecek algı olsun.²⁵³ Öyle ise, evvela, dikkat ile W yükünün sonucu olacak olan $Q\phi$ [ϕ sisteminin niceliği] en iyi kolaylaştırılmış nöron yönünde, a , ilerleyecektir; buradan da bir kez daha, aynı şekilde ilerleyecektir vesaire. Bununla birlikte en iyi kolaylaştırma doğrultusunda ilerleme eğilimi *yan yüklerin* mevcudiyeti tarafından kesintiye uğrayacaktır.²⁵⁴ Üç yolağın a 'dan (kolaylaştırmaların [miktarının] sırasına istinaden) b , c ve d 'ye ilerleyişini varsaymak ve bu d 'nin $+V$ 'nin arzulu yüküne komşu olduğu varsayılsa sonuç kolaylaştırmalara rağmen $Q\phi$ 'inin c 'ye ya da d 'ye ve

²⁵² [Kesinkes muhafaza edilen yükün bir yanda, eş zamanlı olarak ilerleyen, dikkat yükünün ise diğer yanda olduğu durum *Proje* boyunca belirgin bir biçimde değişen şekillerde göze çarpmaktadır (Örneğin bkz. I. Bölüm'ün 15 ile 18. Kısımları ve III. Bölüm'ün 1. Kısım). Birden fazla paragrafta, ilerleyen bu yük yönlendirilmemiştir ve bu Kısım'ın başındaki ilk cümlede olduğu gibi, "kayıtsızdır". Psikanaliz tekniğindeki "serbest çağrışımın" en erken biçimi, yani bazı özgül hatalı edimler ile düş öğelerinin başlangıç noktası olarak alınırken zihnin diğer kısmının çağrışım akışına girdiği biçim ile bunun arasında bir akrabalık görmemek güçtür. Aslında bu noktayı öne çıkaran kimi düşünceler *Giriş Konferansları*'nın (1916-17) VI. Konferans'ında mevcuttur, *Standard Ed.*, 15, 106 vd.]

²⁵³ [" V " "*Vorstellung*"a ("temsil") ve " W " ise "*Wahrnehmung*"a ("algı") karşılık gelir. Müsveddede burada " $V+$ " bulunur lâkin sembolün sonraki tüm görünüşleri " $+V$ " şeklindedir. *Anf.*, 455'te burada " $-V$ " olsa da başka her yerde " $+V$ " olarak geçer. 115. dipnot ile karşılaştırınız.]

²⁵⁴ [*Anf.*, 455'te son iki cümle müstensihinin tekrarlayan harfleri iç içe yazması sebebiyle iç içe geçmiştir ve çeşitli kelimeler atlanmıştır. Müsveddedeki ilgili paragrafın tümü şu şekildedir: "*von dort würde sie abermals nach der besten Bahn[un]g gehen, u dgl [und dergleichen]. Diese Tendenz nach der besten Bahn[un]g zu gehen wird aber gestört werden ...*"]

oradan +V'a ilerlediği şeklinde olacaktır; böylelikle *W-a-d*+V patikasından yarar görülecektir. Burada, uzun zamandır bildiğimiz, yükün kolaylaştırmayı başka yöne çevirebileceği ve böylelikle ona karşıt olarak iş görebileceği ve buna uygun olarak bir yan yükün *Q*'in geçişini düzenlediğine ilişkin ilke iş görür. Yükler değiştirilebildiğinden *W*'dan amaca yönelik herhangi bir yüke geçiş [çağrışımın geçişi] benliğin tercihine kalır.

Burada amaca yönelik yük olarak anlaşılan şey, dikkat söz konusu olduğunda olduğu gibi bütün bir bölgeyi etkileyen tek biçimli bir yük değildir, kastedilen şey, benliğin seviyesinin üzerindeki bir yüküdür. Amaca yönelik yükler ile böylesi bir düşüncede, muhtemelen, *Q*'in eş zamanlı olarak +V'den de ilerlediğini, böylelikle *W*'dan geçişin [çağrışım geçişinin] yalnızca +V tarafından değil aynı zamanda aksayan sonraki noktalardan da etkilendiği varsayılmalıdır. Bununla birlikte bu durumda, +V'den başlayan yolak... bilinebilir ve sabittir lâkin *W ... a ...* yolağının keşfedilmesi gerekir. Benliğimiz daima amaca yönelik yükleri – sıklıkla aynı zamanda bunlardan birkaç tanesini – içerdiğinden şimdi hem saf bilişsel düşüncenin güçlüğünü hem de pratik düşünce durumunda çeşitli bireyler tarafından çeşitli koşullarda çeşitli vakitlerde ulaşılan olabildiğince çeşitli yollara ilişkin ihtimâli idrak edebiliriz.

Kesin olmak gerekirse, pratik düşünce durumunda da hissiyatımızca bildiğimiz *düşünmede güçlükleri* takdir edebiliriz. *d* amaçlı yük yahut izleyen fikir ile yakın bir ilişki ile işaretlenirken *Q* akımının kolaylaştırmalar doğrultusunda *b* ve *c*'ye²⁵⁵ akacağı örneğimize geri dönelim. *b...c*'nin lehine olan kolaylaştırmanın etkisi, akabinde, öylesine büyük olabilir ki *d...+V*'nin çekimine fazlasıyla ağır basar. Yine de geçişi [çağrışım geçişini] +V'ye yönlendirebilmek için +V yükünün ve onun türevi olan fikirlerin daha da artması, belki de *W*'ya [algıya] dikkatin değiştirilmesi gerekecek, böylelikle, belki de daha büyük yahut küçük derecedeki bağlantının elde edilecek ve akımın seviyesi *d...+V* yolağını yeğleyecektir. *Q*'i daha kötü kolaylaştırılan lâkin amaca yönelik yüklere yakın olan yollara saptıran, iyi olan kolaylaştırmaları aşmak maksatlı böylesi harcamalar düşünme güçlüklerine karşılık gelirler.

Pratik düşüncede nitelik göstergelerinin oynadığı rol bunlar tarafından bilişsel düşüncede oynanandan nispeten farklıdır. Nitelik göstergeleri geçişi [çağrışım geçişini] sağlar lâkin bu amaç için mutlak suretle vazgeçilmez değildirler. Şayet nöronlar yerine kompleksleri ve temsiller²⁵⁶ yerine kompleksleri koyacak olursak artık tarif edilmesi mümkün olmayan bir pratik düşünce kompleksi ile karşılaşır ve bu noktada meseleleri hızlıca çözenin [çözebilenin] yeğleneceğini fark ederiz. Bununla birlikte böylesi bir durumda [böylesi bir çağrışım geçişinde] nitelik göstergeleri büyük ölçüde uyarılmış değildir ve aslında bu uyarılmaları yaratmak gecikmeye geçişi [çağrışım geçişini] tamamlamaya hizmet edecektir. Belirli bir algıdan biricik, belirli ve amaçlı yüklere geçiş tekrar ve tekrar izlenecek ve mnemik kolaylaştırmalar tarafından stereotipik hâle getirilecek olursa bir kural olarak, nitelik göstergelerini uyandırmak için hiçbir sebep olmayacaktır.

²⁵⁵ [Müsveddede şu şekildedir: “*der Bahn[un]g nach nach b u[nd] c*”. Bu “nach”lardan bir tanesi, anlamı bozacak şekilde, *Anf.*, 456’da atlanmıştır.

²⁵⁶ [*Anf.*, 456’da “nöronlar” ve “temsiller” sözcüklerinin önüne “*einzelnen*” (“tekil”) kelimesi yerleştirilmiştir.]

Pratik düşüncenin maksadı *özdeşlik*, o esnada kesinkes muhafaza edilen arzulu yük ile yer değiştirmiş olan $Q\phi$ yükünü açığa çıkartmaktır. Bunun üzerine düşünce gereksiniminin kesilişi ve bunun yerine müsaade edilen *motor imgelerin* tam bir sinirlenişinin, bu koşullarda *özgül eylemin* meşru bir ekini temsil ettiği gerçeğini saf biyolojik bir açıdan değerlendirmeliyiz. Zira geçiş [çağrışım geçişi] esnasında bu motor imge yalnızca sınırlı bir hâlde yüklenmiştir ve düşünce süreci sonraları yalnızca bir mnemik imge olarak takip edilen bir algısal imgeden başladığından tüm düşünce süreci kendisini beklentisel süreçlerden ve gerçeklikten azade kılabilir ve özdeşlik kadar değişmemiş bir hâlde ilerlemeye muktedir olur. Dolayısıyla safi bir *temsilden* başlar ve tamamlandıktan sonra bile bir eyleme yol açmaz; fakat bu, sonra gelecek gerçek bir olayda kullanılabilir olan *pratik* bir *bilgi* parçasını üretir. Zira, aslında, yalnızca gerçeklik karşısında gereksinildiğinde pratik düşünce sürecini işe koymanın değil, onu hazırda bekletmenin münasip olduğunu kanıtlar.

Şimdi, daha önceden öne sürülmüş olan bir hipotezi, yani düşünce süreçlerinin anısının ancak nitelik göstergeleriyle mümkün kılındığı, çünkü aksi takdirde bunların izlerinin algısal kolaylaştırmaların izlerinden ayırt edilemediğine dair olan hipotezi doğrulamanın zamanı geldi. *Gerçek* bir *anının* buna dair herhangi bir miktardaki düşünce tarafından iyiden iyiye değiştirilmemesi hâlen geçerlidir. Diğer bir yandan, bir konuya ilişkin düşüncenin ardında kendisinin sonraları herhangi bir şekilde yeniden düşünümü için olağanüstü önemli izler bırakmış olması yadsınamaz ve bunun yalnızca kendisine nitelik göstergeleri ve bilincin eşlik ettiği düşünce tarafından ortaya çıkarılıp çıkarılmadığı pekâlâ sorgulanabilir. Dolayısıyla düşünce kolaylaştırılmalı olmalı ve yine de esas çağrışım yollarının da yok edilmemiş olması gerekir. Yalnızca bir tür kolaylaştırma olduğundan bu iki sonucun birbirleriyle bağdaşmadığı düşünülebilir. Yine de bunları uzlaştırmanın ve tüm düşünce kolaylaştırmalarının evvela yüksek seviyede [yüksek seviyedeki bir yük ile] yaratıldığı ve bunların muhtemelen yüksek bir seviyede bir kez daha iş göreceği, bununla beraber çağrışım kolaylaştırmalarının tam yahut birincil geçişler [nicelik geçişleri] ile yaratıldığı, sınırlanmamış²⁵⁷ bir geçiş için koşullar yerinden kurulduğunda yeniden görünecekleri gerçeği ile bunları açıklamanın bir yolunu bulmak mümkün olmalıdır. Bu nedenle düşünce kolaylaştırmalarının çağrışım kolaylaştırmaları üzerindeki bazı olumlu etkileri yadsınamaz.

Böylelikle bilinmeyen nöronal hareketin aşağıdaki karakterizasyonuna ulaşırız:

Hafıza kolaylaştırmalardan müteşekkildir. Kolaylaştırmalar [yük] seviyesindeki bir artış ile değiştirilmez lâkin yalnızca belirli bir seviyede etkisini gösteren kolaylaştırmalar vardır. Geçiş [nicelik geçişi], ilk aşamada, seviyenin değişimi ile değişmese de akımın niceliği ve yan yükler ile değiştiğine kuşku yoktur. Seviyenin yüksek olduğu yerde tercihen küçük Q ler yer değiştirebilir.

²⁵⁷ [Müsveddede şu şekildedir: “wenn die Beding[un]gen des ungeb. Ablaufes hergestellt sind.” “ungeb.” muhtemelen “ungebunden” anlamına gelmektedir. *Anf.*, 457 belli ki müsveddeyi “ungeb.” olarak alır ve “umgebenden” olarak (“saran”) açıklar.]

Bilişsel ve pratik düşünce ile kısmen pratik düşünceye dahil olsa da onu tüketmeyen, yeniden üreten, *hatırlayan* bir düşünceyi ayırt etmeliyiz.

Bu *hatırlama* eleştirel düşünce yoluyla sınamanın her türlüünün bir ön koşuludur; belirli bir düşünce sürecini, belki de algıya dek – bir kez daha, pratik düşüncenin aksine, bir hedef olmadan – geriye doğru takip eder ve böyle yapar iken nitelik göstergelerini geniş bir ölçüde kullanır. Böylesi bir tersine yönü izlemekle süreç şimdiye dek bilinçdışı olan, arkalarında hiçbir nitelik göstergesi bırakmayan fakat nitelik göstergelerinin akabinde belirlediği aracı bağlantılar ile karşılaşır. Bu, düşünce geçişinin kendisinin hiçbir nitelik göstergesi olmadan ardında izler bıraktığı anlamına gelir. Hakikaten de bazı örneklerde, bu noktada, yolağın yalnızca belirli kısımlarını tahmin etmemiz gerekiyor gibi gözüküyor zira bunların başlangıç ve bitiş noktaları nitelik göstergeleri tarafından verilir.

Düşünce süreçlerinin yeniden üretilebilirliği her durumda onların nitelik göstergelerinin çok ötesine gider; sonradan bilinçli hâle getirilebilseler de düşünce geçişinin *sonucu*²⁵⁸ daha sık bir biçimde ardında izler bırakabilir.²⁵⁹

Düşünce süresince ister *bilişsel* düşünce olsun ister *sinayıcı* yahut *pratik*, tarif edilmeyi hak eden her türden olay vuku bulur. Düşünce *hazsızlığa* yahut *çelişkiye* meydan verebilir. Amaca yönelik yükler ile pratik düşüncenin hazsızlık salınımına yol açtığı durumu izleyelim.

En sıradan tecrübe gösterir ki bu olay düşünce sürecine bir mâni ile son bulur. Nasıl olur da böyle olabilir? Şayet bir anı, yüklendiği vakit hazsızlık üretiyor ise bu genel olarak vuku bulunduğu vakit hazsızlık üreten müteakıl bir algıdan kaynaklanır – yani, acı tecrübesinin bir parçasıdır. Böylesi bir algı, tecrübeyle sabittir ki yüksek mertebeden bir dikkati cezbeder lakin kendi gerçekliklerinin [algıların] tepkilerinin sebep olduğundan daha az göstergesini uyandırır; kendi duygulanım ve savunma tezahürleri ile çağrışımli hâldedirler. Böylesi algıların kaderini izleyecek olursak *mnemik* imgeler [oldukları vakit], bu kapasiteyi kaybetmelerine dek ilk tekrarlarının duygulanım ve ayrıca hazsızlık uyandırmaya devam ettiklerini fark ederiz. Eş zamanlı olarak başka bir değişiklik daha geçirirler. Başlangıçta duyusal niteliklerinin karakteristiğini muhafaza ederler; duygulanıma muktedir olmadıkları vakit bunları [duyusal niteliklerini] de kaybeder ve diğer *mnemik* imgelere benzerler. Şayet bir düşünce geçişi hâlen böylesi *ehlileşmemiş* olan bir *mnemik* imge ile karşılaşırsa onun genellikler duyusal türden olan nitelik göstergeleri hazsızlık hissi ve boşalım eğilimi ile, biricik bir duygulanımı karakterize eden bir kombinasyon ile ortaya çıkarlar ve düşünce geçişi kesintiye uğrar.

Öyle ise *ehlileşmelerine* dek duygulanıma muktedir olan *anılara* olan şey nedir? “Zamanın”, tekrarın, bunların duygulanım kapasitesini zayıflattığı varsayılmaz zira genelde bu etken [tekrar] esasında bir çağrışımın güçlenmesine katkıda bulunur.²⁶⁰ “Zaman”, tekrarlar

²⁵⁸ [Eğik ifade İngilizce metnin çevirmenine aittir.]

²⁵⁹ [Müsveddede burada enine uzanan bir satır vardır; *Anf.*'de belirtilmemiştir ve görünüşe göre yeni bir kısmın başlangıcını işaret etmektedir.]

²⁶⁰ [Müsveddede cümlenin orta kısmı şu şekildedir: “... dass die “Zeit”, die Wiederhol[un]g ihre Affektfähigkeit abschwächt...” Virgülü “Zeit”tan sonra koymak ve “ihre”yi “ihrer” olarak değiştirmek ile şu anlamı verir:

[boyunca], hiç şüphesiz, anıların zaptını ortaya çıkaran bir şey olması gerekir ve bu benlikle bir ilişkiden yahut anılardan kuvvet elde eden benlik yüklerinden başka bir şey olamaz. Bunlar acı tecrübelerimizin izleri olarak (ağrı hakkındaki hipotezimiz ile uyumlu olarak) aşırı büyük $Q\phi$ ile yüklenmiş ve habsızlık ve duygulanımların serbest bırakılması için aşırı derecede güçlü bir kolaylaştırma elde etmişlerdir.²⁶¹ Habsızlığı dengelemek için bu kolaylaştırmadan evvel, benlikten gelen bilhassa büyük ve mükerrer bağ gereksinilir.

Anının uzunca bir süre halüsinatif bir özellik göstermesi – bizim halüsinasyon görüşümüz için önemli olan – ayrı bir açıklamayı gereksinir. Bu noktada bu halüsinasyon kapasitesi gibi duygulanım kapasitesinin de benlik yüklerinin anı üzerinde henüz hiçbir etki kazanmadığının, yani birincil boşalım yollarının ve tam yahut birincil olan sürecin onda hüküm sürdüğünün göstergeleri olduğunu varsaymak makuldür.

Halüisine olma [hâlinde] Q 'ten ϕ ve ayrıca ω 'ne²⁶² ters yönde bir akış olduğunu görmek zorundayız; dolayısıyla bağlı bir nöron böylesi bir tersine akışa meydan vermez. Ayrıca ters yöndeki akışını mümkün kılan şeyin anının aşırı derecedeki niceliği olup olmadığı sorulabilir. Bununla birlikte, bu noktada, böylesi büyük bir Q 'in yalnızca ilk seferde, acının gerçek tecrübesinde mevcut olduğunu hatırd tutmalıyız. Tekrarda ise yalnızca olağan seviyede olmasına karşın – zannımızca yalnızca²⁶³ istisnai şekilde kuvvetli olan kolaylaştırmalar sayesinde – halüsinasyonu ve habsızlığı ortaya çıkaran yük ile uğraşırız. Bundan, olağan bir ϕ niceliğinin²⁶⁴ tersine akışı ve boşalımı yönelik uyarımı üretmek için hiç şüphesiz kâfi oluşu sonucu çıkar ve benlik vesilesiyle bağlamanın ketleyici etkisi anlam kazanır.

Nihayetinde, o hâlde, acının acısını, ters yönde herhangi bir akış göstermeyecek ve yalnızca minimum düzeyde habsızlığı serbest bırakabilecek şekilde değerlendirmek mümkün hâle gelir. Şimdi ehlileşmiştir ve bir düşünce kolaylaştırması yolu ile kalıcı bir etki bırakacak ve anının sonraki her bir tekrarında ketleyici bir etki üretebilecek kadar güçlü hâle gelmiştir. Habsızlığın salınımına çıkan yolak kullanılmaması sebebiyle tedrici olarak direncini arttıracaktır zira kolaylaştırmalar tedricî bir çürümeye (unutmaya) tâbidir. Yalnızca bunun ardından [bu] herhangi birisi gibi ehlileşmiş bir anı olabilir.²⁶⁵

“Zamanın’ bunların duygulanım kapasitesinin tekrarını zayıflattığı varsayılmaz.” Bu, bilhassa takip eden kısım düşünüldüğünde pek anlamlı değildir. Yukarıda önerilen çözüm – yani “tekrarı” “zaman” ile yan yana koymak ve onu açıklamaya niyetlenmek – kuvvetle muhtemeldir.]

²⁶¹ [Müsveddede “Unlust- u Affektentbind[un]g”. *Anf.*, 459’da bu “Unlust- und Affektbindung” (“habsızlığın bağlanması ve duygulanım”) şeklindedir.]

²⁶² [Bununla birlikte bunu Freud’un Ek B’de aktarıyor olduğu sonraki düzeltmesi ile karşılaştırınız.]

²⁶³ [Müsveddede “Nur”. *Anf.*, 460’ta atlanmıştır.]

²⁶⁴ [“ $Q\phi$ ” kısaltmasına eşdeğerdir.]

²⁶⁵ [Freud’un 40 yıldan uzun süre sonra benzeri bir bağlamda aynı terimi (“Bändigung” [“ehlileştirme”]) kullandığını fark etmek ilginçtir. “Sonlandırılabilir ve Sonlandırılmaz Analiz’in” (1937c) III. Bölüm’ünde bir dürtüyü benliği kuvvetlendirmek yoluyla “ehlileştirmeyi” tartışmıştır, *Standard Ed.*, 23, 225. Daha evvel “Mazoşizmin Ekonomik Sorunu’nda” (1924c) “ehlileştirme” terimini ölüm dürtüsünün libido ile birleşmesi manasında kullanmıştır, *Standard Ed.*, 19, 164 (Ayrıca terim Freud’un Fliess’e göndermiş olduğu 21 Eylül 1897 tarihli 69. Mektup’ta da geçer). – Anıların normal kaybı *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi’ne* (1901b) 1907 yılında eklenen uzunca bir dipnotta tartışılmıştır, *Standard Ed.*, 6, 274-5. Freud “The Mechanism of Hysterical Phenomena” (1893) başlıklı dersinde, *Proje’den* evvel, bu konu üzerine eğilmiştir, *Standard Ed.*, 3, 37.]

Yine de gözükten o ki anının bu şekilde zapt edilişi düşünce geçişinde kalıcı bir etki bırakır. Düşüncenin evvelki geçişi anının etkin hâle geldiği her seferde rahatsız edildiğinden ve habsızlık uyandığından, şimdi bile ehlileşmiş anı bir habsızlık izini üretir üretmez düşünce geçişini ketlemeye yönelik bir eğilim vardır. Bu eğilim, pratik düşünce için en yararlı olanıdır zira habsızlığa yol açan bir ara bağlantı, arzulu yük ile özdeşliğe giden aranan yolakta bulunamaz. Dolayısıyla pratik düşüncenin belirli bir yolağı terk etmek, yani, dikkat yükünü *başka bir yere* yönlendirmek için habsızlığı bir sinyal bellediği birincil *düşünce savunması* ortaya çıkar. Burada, bir kez daha, habsızlık Q_1 akımını ilk biyolojik kuralda olduğu gibi yönlendirir. Bu düşünce savunmasının niçin hâlen duygulanıma muktedir iken anıya karşı yönlendirilmemiş olduğu sorulabilir. Fakat bu noktada gerçeklik göstergesinin mevcut olduğu noktada dikkati gerektiren ikinci biyolojik kural tarafından bir itirazın yükseldiğini ve ehlileştirilmemiş anının hâlen gerçek gerçeklik göstergelerini dayattığını varsayabiliriz. Göreceğimiz üzere iki kural faydalı bir amaç doğrultusunda uyum içerisinde.

Pratik düşüncenin kendisini *savunmanın* biyolojik kuralının rehberliğine nasıl bıraktığını görmek ilginçtir. Teorik (bilişsel ve sınavıcı) [düşünceye]²⁶⁶ göre kural artık gözlenmemektedir. Amaca yönelik düşünce yolakların *birine* yahut *diğesine* ilişkin bir mesele olduğundan ve buna uygun olarak kendilerine habsızlık ilişkinler dışarıda bırakıldığından, bu makul olsa da teorikte [düşünce] her yolak mutlaka bilinmelidir.

[4]

Şimdi, düşünce sürecinde bir *hatanın* nasıl vuku bulduğu sorusu ortaya çıkar. Hata nedir?

Düşünce süreci daha da yakından incelenmelidir. Tüm düşünce süreçlerinin kökeni olan pratik düşünce onların nihaî hedefi olarak da kalır. Diğer tüm türler pratik düşünceden dallara ayrılır. Şayet pratik düşünceye ortaya çıkan düşünce düzeni²⁶⁷ beklenti hâline dek beklemek zorunda olmadan hâlihazırda vuku buldu ise bu bariz bir avantajdır zira (1) bu özgül eylemin biçim alması için zaman kazandıracaktır, (2) beklenti hâli düşünce geçişi açısından elverişli olmaktan bilhassa uzaktır. Algı ve eylem arasındaki kısa aralıkta çabukluğun değeri şayet algıların nasıl da hızlı değiştiğini düşünecek olursak aşikârdır. Şayet düşünce süreci çok uzun sürer ise aradan geçen zaman içerisinde ortaya koyduğu ürün hiçbir işe yaramayacaktır. Bu sebeple “*ilerisini düşünürüz*”.

Dallara ayrılan [pratik düşünceden dallara ayrılan] düşünce süreçlerinin başlangıç yargıların biçimlenişidir.²⁶⁸ Benlik buna organizasyonu içerisindeki bir keşif yolu ile – yani daha evvel bahsedilmiş olan, algısal yüklerin kısmen kişinin kendi bedeninden gelenler ile kesiştiği gerçeği ile – ulaşır. Sonuç olarak algısal kompleksler sabit, anlaşılmamış bir parça – *şey* – ile değişen, anlaşılabilir bir şeye – şeyin özelliği yahut hareketi – ayrılır. Şey-kompleksi bazı özellik-kompleksleri ile bağlantılı olarak yinelenildiğinden ve bu yinelenme bazı şey-kompleksleri ile bağlantılı olduğundan bu iki türden kompleksten başlayarak şeyin arzulanan hâline giden ve

²⁶⁶ [Anf., 461’de “Denken” eklenmiş iken müsveddede bu sözcük mevcut değildir.]

²⁶⁷ [“*Denküberführung*”. Kelimesi kelimesine “düşüncenin nakli”.]

²⁶⁸ [Takip edenleri I. Bölüm’ün 16 ve 17. Kısımları ile karşılaştırınız.]

bunu sanki genel olarak geçerliymiş gibi, o anda gerçek olan algıya dikkat etmeden yapan düşünce yolaklarının çözümünden bir ihtimâl doğar. Dolayısıyla, bir düzene sokulmamış, ayrık algısal komplekslerdense yargı yolu ile düşüncenin etkinliği büyük tasarruftur. Böylelikle elde edilen psikolojik birliğin de düşünce geçişinde nöronal birlik ve sözcük temsilinden ayrı bir birlik tarafından temsil edilip edilmediği sorusunu şimdilik bir kenara bırakmalıyız.

Hata, hâlihazırda, bir yargının oluşumu sürecinde ortaya çıkabilir. Zira şey kompleksi ve hareket kompleksi hiçbir zaman pek de özdeş değildir ve bunların ayrı bileşenleri arasında ihmalinin gerçeklikteki sonucu bozabileceği bileşenler olabilir. Düşüncedeki bu kusur, aslında, burada taklit ettiğimiz tek bir nöronu aşırı karmaşıklığın bilhassa zorunlu kıldığı kompleks ile ikame etme gayretinden doğmaktadır. *Bunlar yargılama hataları yahut öncül kusurlarıdır.*

Hataların dayandığı bir başka zemin gerçeklik algılarının²⁶⁹ duyu aralığında olmamaları sebebiyle tam olarak alınmamasında bulunabilir. Bunlar hiçbir insanın sakınamayacağı *bilgisizlik hatalarıdır*. Bu belirleyicinin geçerli olmadığı yerde psişik ön yük (benliğin algılardan sapmasının bir sonucu olarak) kusurlu olabilir ve bu doğru olmayan algılar ve natamam düşünce geçişleri ile sonuçlanabilir. Bunlar *yetersiz dikkatten kaynaklanan hatalardır*.

Şimdi, basit olanlar yerine yargıya tâbî olmuş ve düzenlenmiş olanları düşünce süreci komplekslerinin malzemesi olarak alırsak, pratik düşünce sürecinin kendisini kısaltmak için bir fırsat doğar. Zira, algıdan arzulu yük ile özdeşliğe dek uzanan yolak *M* motor imgesi ile yola çıkacak olursa özdeşlik elde edildikten sonra bu *M*'nin tam sinirlenişi biyolojik olarak temin edilir. Bu *M* ile algının eş zamanlılığına bağlı olarak bu ikisi arasında yoğun bir kolaylaştırma gelişir ve sonradan gelen aracısız bir algısal imge²⁷⁰ *M*'yi takip eden hiçbir çağrışım geçişi olmadan uyandırır. Hiç şüphesiz, böyle söyleyerek iki yük arasında bir bağlantı kurmanın herhangi bir anda mümkün olabileceğini varsayıyoruz. Esasen zahmetle kurulmuş bir düşünce bağlantısı olan şey sonrasında tam bir eş zamanlı yükün neticesinde güçlü bir kolaylaştırma hâline gelir. Buna ilişkin yegâne soru keşfedilen ilk yolak boyunca mı etkilendiği, yoksa daha doğrudan bir bağlantının mı takip edileceğine ilişkindir. İkincisi, aslında, pek çok türden tüm diğer bağlantılara açık kalması gereken düşünce yolaklarını sabitleme zorunluluğundan kaçındığından daha mümkün ve münasip gibidir. Şayet [esas] düşünce yolağı bir kez daha izlenmeyecek olursa ona dair hiçbir kolaylaştırma beklenemez ve sonuç daha doğrudan bir bağlantı ile daha iyi sabitlenecektir. Bu arada, yeni patikanın nereden doğacağı cevaplanmamış bir soru olarak kalır. Şayet iki yük, algı ve *M*, üçüncü bir yük ile ortak bir çağrışıma sahipse sorun basitleşecektir.

Düşüncenin *M*²⁷¹ vasıtasıyla algıdan özdeşliğe geçen kısmı vurgulanabilir ve şayet sonrasında dikkat *M*'yi sabitler ve onu daha evvelden sabitlenmiş olan algı ile çağrışıma sokar

²⁶⁹ [Müsveddede “*W*”. Bu *Anf.*, 462’de “*Wahrnehmungsobjekte*” (“algı nesneleri”) şeklinde uzunca yazılmıştır.]

²⁷⁰ [Müsveddede “*Ein nächstes W*”. Dolayısıyla “*W*”nin cinsiyetsiz bir sözcük olan “*Wahrnehmungsbild*” yerine geçmesi gerekir. *Anf.*, 463 bunu dışıl “*eine nächste Wahrnehmung*” (“algı”) ile değiştirir.]

²⁷¹ [*Anf.*, 463’te bu ve takip eden satırda önceki iki paragrafta olduğu gibi “*M*” yerine “*Bewegungsbild*” (“motor imge”) vardır.]

ise aynı sonuca ulaşacaktır. Gerçek bir olay vuku bulduğunda bu düşünce kolaylaştırması da kurulacaktır.

[Böylesi bir] Düşünce etkinliğinde hataların nasıl vuku bulduğu bir çırpıda anlaşılır değildir. Lâkin hiç şüphesiz uygunsuz bir düşünce yolağı dahil olmuş ve lüzumsuz bir hareket vurgulanmıştır zira nihayetinde pratik düşünce ile tercih yalnızca yeniden üretilebilir olan tecrübelerle bağlıdır.

Artan anılar ile birlikte yer değiştirmenin taze patikaları durmadan belirlemektedir. Bu sebep ile tüm yolaklar içerisinde en münasip olanını keşfedebilmek için tamamen farklı olan algıları *takip etmek* avantajlı bulunmuştur; bu, kesin olmak gerekirse, bilişsel olandan ancak daha sonraki bir evrede gelişecek olan pratik [düşüncenin] bir hazırlığı olarak beliren *bilişsel* düşüncenin işidir. Sonradan bunun [bu çalışmanın]²⁷² sonuçları birden fazla tür arzulu yük için faydalı olacaktır.

Bilişsel düşüncenin hataları aşikârdır. Bunlar, amaca yönelik yüklerden kaçınılmayan durumlarda kısmilik ve her yolağın takip edilmediği durumlarda natamamlıktır. Şayet nitelik göstergeleri eş zamanlı olarak uyanır ise burada muazzam bir avantaj söz konusudur. Şayet bu düşünce süreçleri [nitelik göstergeleri] ayırt edilecek ve beklenti hâline dahil edilecek olursa bunun ilk bağlantısından sonuncusuna dek uzanan çağrışım akışı, tüm düşünce silsilesinden²⁷³ geçmek yerine nitelik göstergeleri vesilesiyle ilerler ve bu noktada nitelik silsilesinin düşünce silsilesine tam olarak mütakabil olması bile zarurî değildir.

Teorik düşüncede habsizlik hiçbir rol oynamaz ve böylelikle aynısı ehlileşmiş anılar için de mümkündür.

Hâlen düşünmemiz icap eden bir türden düşünce vardır: eleştirel ya da gözleyici düşünce. Bu, gözlenmiş olan tüm kurallara rağmen özgül eylemin takip ettiği beklenti süreci haz yerine habsizliğe yol açtığı vuku bulur. Eleştirel düşünce herhangi bir pratik hedef olmadan avare bir biçimde araştırır ve tüm nitelik göstergelerini *düşüncede* herhangi bir *hata* yahut bir *psikolojik kusur* tespit etmek maksadıyla tüm *Qñ*²⁷⁴ geçişini tekrar etmek için çağırır. Bu [eleştirel düşünce], belirli bir nesnesi, yani bir düşünce silsilesi, olan bir bilişsel düşüncedir. İkincisinin [? psikolojik kusurların] nelerden oluştuğunu işittik; peki, *mantıksal hatalar* nelerde yatar?

Kısacası, düşünce geçişi için *biyolojik kuralların* gözleminin yokluğunun gözlemsizliğinde. Bu kurallar, dikkat yükünün her seferinde nereye yönlendirileceğini ve düşünce sürecinin ne zaman duracağını belirler. Bunlar habsizliğin tehdidinden korunurlar, tecrübeden türemişlerdir ve detaylıca kanıtlanmaları gerekecek olan mantık kuralları içerisinde doğrudan aktarılabilirler.

²⁷² [Müsveddede bu “bu” zamirinin karşılığı açık bir şekilde – yalnızca “*Arbeit*”a (“çalışma”) atıfta bulunabilecek olan (dişil) “*derselben*”dir. *Anf.*, 464’te bu sözcük “*desselben*” (eril ya da cinsiyetsiz) olarak değiştirilmiştir ve böylelikle “bu” zamiri muhtemelen “bilişsel düşünce” anlamına gelmektedir.]

²⁷³ [Müsveddede (aşağıda olduğu gibi) “*Denkreihe*”; *Anf.*, 464’te, aşağıda olmasa da burada “*Denkweite*” (“düşüncenin genişliği”) şeklindedir.]

²⁷⁴ [Müsveddede “*Qñ ablauf*”. *Anf.*, 464’te “*Qualitätsablauf*” (“nitelik geçişi”) olarak geçer.]

Dolayısıyla, sınıyan düşüncenin geçişinin sona erdiği çelişkinin entelektüel hazsızlığı, yanlış bir düşünce süreci tarafından karıştırılan, biyolojik kuralların korunumu için birikenden [biriken hazsızlıktan] başka bir şey değildir.

Esasında bu türden biyolojik kuralların varlığı mantık hatalarındaki hazsızlığa dayanarak kanıtlanabilir.

Bir kez daha eylemi ancak düşünce süreçleri esnasında öne çıkan ve belki de buna ek olarak (şayet bir beklenti hâli mevcut olduysa) özgül eylemin iradî bileşeninin bir kısmını biçimlendiren motor imgelerin tam yüklenişi olarak hayal edebiliriz. Burada bağlı hâlden feragat edilmiş ve dikkat yükleri terk edilmiştir. İlkinde [bağlı hâlden feragatte] vuku bulan şey, hiç şüphesiz, motor nöronlardan [*Q*'in] ilk geçişinde benlikteki seviyenin karşı konulamaz bir şekilde düşüşüdür. Benliğin tamamen boşaltılması elbette tekil eylemler durumunda değil, ancak yalnızca en geniş türden tatmin eylemleri söz konusu olduğunda beklenmelidir. Bu eylemin motor imgeleri ortaya çıkaran yolağın değil de özgül motor eylemleri ortaya çıkaranların tersine dönüşü ile vuku buluşu öğretici bir gerçektir ve bu nedenle, hareketin sonucu²⁷⁵, aynı yolak tersine çevrilmiş olsaydı mutlaka olacağı gibi, doğal olarak da arzu edilen sonuç değildir. Dolayısıyla eylem esnasında, hareketlerden edinilen bilgi ile önceden yüklenenler [hareketler] arasında yeni bir mukayese gerçekleştirilmesi icap eder ve özdeşlik elde edilene dek sinirlenmelerin düzeltisine dair bir uyarım var olmalıdır. Algısal tarafta vuku bulanın aynısı, bu durumdakinin [algı durumundakinin] aksine daha az çeşitli, daha hızlı ve sürekli bir *tam* boşalım ile bu noktada tekrarlanır. Bununla birlikte pratik düşünce ve münasip eylem arasındaki analogi kayda değerdir. Bundan motor görüntülerin *duyusal* olduğunu anlayabiliriz. Lâkin özgül olan gerçek şudur ki çok daha basit bir tersine dönüş yerine eylem ile yeni yollara girilişi nöronal öğelerin iletimi tarafından alınan yönün kati bir şekilde sabitlendiğine delalettir ve belki de aslında her iki durumda nöronal iletim farklı özelliklere sahip olabilir.

Motor imgeler algılardır ve bu nedenle elbette niteliğe sahiptirler ve bilinci uyandırırılar. Bazen büyük bir dikkati kendilerine çektikleri gerçeği de tartışma götürmez. Bununla birlikte, nitelikleri pek de çarpıcı ve dış dünyadakiler gibi çeşit çeşit değildir sözcük temsilleriyle çağrışımlı değildir ve aksine bizzat kendileri bu çağrışımın amaçlarına kısmen hizmet ederler. Ne var ki oldukça iyi organize olmuş duyu organlarından doğmazlar; nitelikleri hiç şüphesiz tekdüzedir.

²⁷⁵ [Anf., 465'te "*Bewegungsaffect*" ("harekete ilişik duygulanım") şeklindedir. Profesör Merton Gill bunun "*effekt*" olarak alınmasının çok daha mantıklı olduğunu öne sürer. Müsvedde kesin bir karara müsaade etmez.]

Ek B: Freud'un Fliess'e 1 Ocak 1896²⁷⁶ Tarihinde Gönderdiği Mektuptan Bir Alıntı

... Migrene ilişkin düşüncelerin²⁷⁷ bende tüm $\phi\psi\omega$ teorilerimin şu anda teşebbüs edemeyeceğim şekilde tümünden yeniden şekillendirilmesi fikrine yol açtı. Lâkin şimdilik bunun bir ipucunu sunacağım.

İki türden sinir ucu ile başlayacağım. Serbest olanlar yalnızca niceliği alırlar ve ancak birikim yolu ile onu ψ 'ne yönlendirirler; bununla birlikte bir his uyandırmak, yani ω 'ni etkilemek hususunda hiçbir güçleri yoktur. Bu bağlamda nöronal hareket özgün ve yeknesak niteliksel özelliklerini korur. ψ 'ni dolduran tüm nicelik için yolaklar olmak ile beraber elbette ki cinsel enerji için de yolaklar mevcuttur.²⁷⁸ Uç organlarından başlayan sinir yolakları niceliği değil kendilerine özgü olan niteliksel özellikleri yönlendirir; ψ nöronlarının miktarına hiçbir şey eklemeyip yalnızca bu nöronları bir uyarım hâline sokarlar. ω nöronları, yalnızca küçük bir miktar niceliksel yüke muktedir olan ψ nöronlarıdır. Bu küçük nicelikler ile uç organdan onlara kati biçimde aktarılan nitelik arasındaki örtüşme, bilincin oluşması için bir kez daha gerekli koşuldur. Şimdi [yeni şemam içerisinde] bu ω nöronlarını ϕ nöronları ile ψ nöronları arasına yerleştireceğim, böylelikle, ϕ niceliğini aktaracak ve ω ne niteliğini ne de niceliğini ψ 'ne aktarmayıp onu yalnızca uyaracak, yani, serbest ψ ²⁷⁹ enerjisi tarafından izlenen yolu işaret edecek. (Bu gevelemeden bir şey anlayıp anlamayacağından emin değilim. Yani, bir nöronun bir başkasını etkilemesinin üç yolu vardır: (1) Niceliği bir başkasına aktarabilirler, (2) Niteliği bir başkasına aktarabilirler, (3) Belirli kurallar çerçevesinde birbirleri üzerinde uyarıcı etkileri vardır.)

Bu görüşe göre algısal süreçler *eo ipso*²⁸⁰ [doğaları gereği] bilinci içerecektir ve sonraki psşik [psşik] etkilerini yalnızca bilinçli hâle geldikten *sonra* üretebilecektir. ψ süreçleri kendi başlarına bilinçdışıdır ve ancak boşalım ve algı süreçleri (sözcük çağrışımı) ile bağlantıya geçmeleri sonucunda ikincil, yapay bir bilinç özelliği elde ederler. Benim diğer açıklamamın gerektirdiği bir ω boşalımı şimdi lüzumsuz hâle gelmiştir; açıklaması daima güçlük doğuran halüsinasyon artık uyarımın ϕ 'ne²⁸¹ doğru geriye bir hareketi olmayıp ω yönünde bir harekettir. Bugün algılara değil de sadece ψ süreçlerine uyarlanabilir olan savunma kuralını anlamak çok daha kolaydır. İkincil bilincin [yukarıya bakınız] gecikmesi, nevroz süreçlerinin basit bir tanımını yapmayı mümkün kılar.²⁸² Ayrıca ϕ uyarımın kuvvetinin ne kadarının ψ nöronlarına aktarıldığına yönelik güç sorun konusunda da müsterihim. Cevap şudur: Doğrudan, hiç. Q , ψ 'nde serbest ψ dikkatinin ne kadarının ω nöronlarınca yönlendirildiğine bağlıdır.

²⁷⁶ [Bu mektup Freud'un Fliess'e yazmış olduğu diğer mektuplar arasındaki kronolojik konumu sebebiyle aktarılmıştır. Mektubun ilk kısımları *Proje*'de ifade edilen fikirlerin gözden geçirilmiş bir hâlini muhteva eder ve ancak *Proje*'ye atıf ile anlaşılabilir. Sonraki kısımları Taslak I olarak bilinen taslağa ilişiktir. Bu taslak migrene ve Fliess'in burun bölgesinin nevroitik ve bilhassa da cinsel hastalıklardaki önemine ilişkin teorileri ile ilişkilidir.]

²⁷⁷ [Bu düşüncelere dair hiçbir şey bilinmiyor.]

²⁷⁸ [*Anf.*, 153'te ikinci "*für*" ("için") bu cümleden kaydırılarak sonraki cümlelerin başına getirilmiştir.]

²⁷⁹ [*Anf.*, 153'te bu yanlış bir biçimde "*psychischen*" olarak kısaltılmadan yazılır. Buradaki anlam Freud'un sonraki eserlerinde kullandığı şekli ile "psşik enerji" değil, " ψ sisteminden doğan enerjidir".]

²⁸⁰ [Vurgu çevirmene ait.]

²⁸¹ [*Anf.*, 153'te burada ψ yazar.]

²⁸² [*Anf.*, 153'te buraya "*(sic!)*" yerleştirilmiştir.]

Yeni hipotez, nesnel duyusal uyarının irade kuvvetinin sabitlik ilkesi uyarınca bu kaynaktan türetilmeyecek derecede küçük olması gerçeğiyle daha fazla uyum içerisindedir. Bununla birlikte duyum [yeni teoriye göre] ψ 'ne hiç de Q getirmez; ψ enerjisinin kaynağı iletimin organik [endojen] yolaklarıdır.

Ayrıca cinsel nevrozlarda bastırma için gerek duyduğum hazsızlık salınımı açıklamasını saf niceliksel organik iletim ile bilinçli duyum tarafından ψ 'de *uyarılan* süreçler arasındaki çatışmada görüyorum.

Sorunun *senden taraf* kısmı dikkate alındığında, uyarılma hâllerinin (kuşkusuz bastırmaya karşı duyarlılık sergilese de) hiçbir kendiliğinden duyum üretmeyen ama refleks eylem yoluyla (yani denge etkisi ile) diğer sinir merkezlerinden doğacak rahatsızlıkları kısırtabilen organlarda doğabilmesi ihtimâli ortaya çıkar. Zira nöronların veya sinir merkezlerinin karşılıklı bir bağına ilişkin düşünce, ayrıca boşalmanın motor semptomlarının çeşitli türlerde olduğunu da düşündürür. Niyetli eylemler muhtemelen Q 'in aktarımı yoluyla belirlenirler zira bunlar psişik gerilimi boşaltırlar. Buna ek olarak haz salınımı, spazmlar vb. gibi Q 'in motor merkeze aktarımı yoluyla değil de Q 'in onunla birleşen duyusal merkezdeki Q bağının azalması sebebiyle motor merkezde özgürleşmesi yoluyla açıkladığım şeyler var. Bu bize “niyetli ve spastik” hareketler arasında uzun zamandır arana gelen ayrımı ve aynı zamanda örneğin histeride bir grup ikincil somatik etkiyi açıklamanın bir yolunu verecektir.

ψ 'ne aktarılan salt niceliksel süreçler hususunda, şayet diyelim ki Q 'in böylesi hâlleri acı üretmek için gerekli koşulları karşılıyor ise bunların bilinci kendilerine cezbetme ihtimâlleri vardır. Bu hâller arasında esas olan muhtemelen birikimin askıya alınması ve bir süreliğine [Q 'in] süregelen olarak ψ 'ne akmasıdır. Akabinde bazı ω nöronları aşırı yüklenir ve bir hazsızlık hissi üretir ve ayrıca bu noktada dikkatin perçinlenmesine sebep olur. Dolayısıyla, “nevralkjik değişim”, belirli bir sınırın ötesinde büyütülen bir organdan kaynaklanan birikim askıya alınana, ω nöronları aşırı yüklenene ve serbest ω enerjisi perçinlenene kadar Q 'in bir akışı olarak görülmelidir. Gördüğün üzere migrene ulaştık; senin çıplak gözle gördüğün üzere zorunlu ön koşul uyarılmış hâldeki burun bölgelerinin varlığı olacaktır. Q artışı, ψ 'ne ulaşmadan evvel, çeşitli korteks altı yolaklar boyunca dağıtılacaktır. Bu olduğunda süregelen bir Q , ψ 'ne giden yolları zorlar ve dikkat kuralı ile uyumlu olarak serbest ψ enerjisi püskürme mevkiine akar.

Şimdi, burun bölgesi organlarında uyarılmışlık hâllerinin kaynağı sorusu doğar. Fikir, koklamaya ilişkin niteliksel organın Schneider zarı ve (bundan ayrı olarak) niceliksel organın *corpora cavernosa* olabileceğini kendiliğinden öne sürer. Tabii senin de inanacağın ve çiçeklerden de öğrendiğimiz üzere kokuya ilişkin maddeler cinsel metabolizmanın arızî ürünleridir; bunlar her iki organ üzerinde de uyarıcı görevi görürler. Âdet ve diğer cinsel süreçler esnasında beden bu maddelerin ve dolayısıyla bu maddelerin uyarılarının artmış bir Q 'ini üretir. Bunların solunuma bağlı hava yoluyla mı yoksa kan damarları yoluyla mı burun bölgesindeki organlara etki ettiğine karar vermek gerekmektedir; muhtemelen ikincisidir zira kişi migrenden önce öznel bir koku duyusuna sahip değildir. Dolayısıyla burun tıpkı Schneider zarı yoluyla dışsal uyarı aldığı gibi sanki *corpora cavernosa* yoluyla kokuya bağlı *içsel*

uyaran malumatını almaktadır; insan kendi bedeninin kahrını çekmektedir. Migrenin kendiliğinden ve kokular yoluyla elde edilmesinin iki yolu, yani beşerî zehirli sızıntılar, eşdeğer olacaktır ve bunların etkileri herhangi bir vakitte birikim yoluyla ortaya çıkabilir.

Dolayısıyla burun bölgesi organlarının niceliğinin yükselişi, gerçek (niteliksel) duyu organları durumunda gözlerin kocaman açılması ve onlara dikkat kesilmesine, kulakların kasılmasına vesaire benzer şekilde artan içsel uyarım sebebiyle duyu organının adaptasyonu olacaktır.

Nasıl yapılacağını henüz kestiremesem de bu kavrayışı migren ve benzeri durumların diğer kaynaklarına taşımak belki de çok zor olmayacaktır.

Bu şekilde çok sayıda belirsiz ve antik tıbbî fikir yaşam bulur ve değerlendirilir.

SON